

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કોપીરાઈટ વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૬૫૭ કિંમત -

ગ્રંથનામ દેશનુર પેશુવનજી બેશમજી

૩ ભાગ, ૬૦ ભાગ : પદ્મિણી માધવજી

વર્ગોંક ૮૨૧૪૪૦.૧૧ તપાસ, માન ૯

A
REVIEW
OF
AUTUR PESHUTANJEE BYRAMJEE
SANJANA'S,
PEHLVI GRAMMAR.

PART 1,

BY
HERVAD JEMSEDJI PESHUTANJI SANJANA-
VALSADVALLA,
A STUDENT OF SIR JEMSEDJI JEEJEEBHAI'S PEHLVI
MUDRASA.

1873.

દશતુર પેશુતનજી ખેરાંમજી શંનજીણાંનાં
પેહલવી ભાષાનાં વચાકરણની તપાસ.

ભાગ ૧ લો.

બનાવનાર

ઝેરવદ જમશેદજી પેશુતનજી શંનજીણાં-વલસાડવાલા,
તે શર જમશેદજી જીભાઈની પેહલવી મદરેશાનો
આગલો વીઢીઆરથી.

મુદ્રિત મથે,

ધોભીતલાવપર-નંબર ૬૯૦ વાલાં ધેરમાં
વર્તમાન પ્રેસમાં મનચેરજી હોશંગજી જાગેશી આપેજી.
સને ૧૨૪૨ ચન્દ્રવદર-સને ૧૮૭૩ અંગરેજી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીનાદિવિભાગ
૧૫૦

દી બા ચો.

નામ

તરતો

નામ એ ચત્રદે બખશાય દે બખશાયેશગરે મેહેરબાન.

રો

અશો દાદગર દાદાર હોરમતદ કે ને શાહેએ મીનુઈ તથા આએ ફાની જાહાંન પેદા કીધીછે તે શાહેબનું મુબારક નામ ઇઆદ કરવા પછે આપણને રાશતીના તથા નેજાતનો મારગ દેખાડનાર વખશુરાંને વખશુર શત નરથો શત અસપંતમાનનાં પાક રૂંડુ ઊપર હજારો હજાર આશરીન તથા શલાંમનું પોંહચવું હોતો કે તે નેક જાત પેગં મખર શાહેએ ભલી માનદીઅશની દીનની રેહનુમાઈ બત લાવીછે, અને તે શાહેબનાં પાક નુહરની રોશની બંધે જોહાં નમે પરકાશેછે તે શાહેબની અખશેશથી તથા શત નરથોશ તની રેહનુમાઈથી આએ બાબદ લખવાને રજા લેછીધું.

દીનદાર તથા દીનઆશીદાર તમામ નરથોશતી શાહે બો આએ શવાલ પેહલ વેહલો તમે શાહેબોનાં મંનમે બે પજશે કે દશતુર પેશુતનજી બેરાંમજી શંનજાંનાં પેહલવી ભાષાનાં વચાકરણુ ઊપર આટલી બધી મુન્નાહમત કરવાનું કારણ શું? માહારા નેક નરથોશતીઓ એનું મોટું કારણ એ ને દીન અને ધરંમનો શંનભાલ કરવાને વાશતે આએ બાબદ લખવી પડીછે.

આપણા ટોલાનાં દીનદાર નેક નરથોશતીઓએ પોતાનાં પવીતર ધરંમની કીરતીઓ દુનીઆમાં પ્રલાવાને હજારો રૂપીઆ ખરચીને નાંમીચી મદરેશાઓ ભલી કીધીછે. જેમાં આગલ મરહુમ શર જમશેદજીએ એક પેહલવી મદરેશા અતરે કોટમાં શથાપી હતી કે જોનાં હોમે પોતે મુદ અભીઆશી હતા—તે બાદ એક મરહુમ દશતુર મુદલાં શીરોજ

જનાં નાંમની તથા બીજી મરહુમ નાંમદાર શરૂ :—
 જીજ્ઞાસુનાં નાંમની જનક પેહલવી તથા શરૂથી મટીક
 એ હવડાં ચાલેછે તેઓની ખાશ તથા નેક મતલબ :
 છે કે આપણાં દોલાનાં જીવાંન ધરશયો પોતાના પવીતર
 ધરંમની નાંમની જીવાંનો શીખે અને પુરતી રીતે ધરમ
 નુ ગણુઆન નેલવીને પોતાનાં હંમજતી જરયોશતી ભાઈ
 બંધોનો નેક અને શાચા ધરંમનો ફેલાવો કરે, હેવી મખ
 શદથી એ મદરેશાઓ અશથાપીછે, અને તેજ મદરેશાઓ
 નો જો કુમલાં મંનનાં જીવાંન અભીઆશીઓને આપણાં
 ધરમગુરુઓ પોતાની ભાપાઓ વીશે કંઈથી અશુધ દાખલા
 ઓ બતલાવે, તારે તેઓનાં કુમલાં ભેજાંઓ ઉપર કેહવી
 અશર કરે તે વીશે દાંનેશમંદ વાંચનારાઓએ વીચાર કર
 યો કે પરથંમનો તે જીવાંન અભીઆશીઓ ને મદરેશાનો
 તાલીમ લીએ તેજ મદરેશાનો જાહેરે હાવો અશુધ કાએ
 દો તેવાને શીખવવામાં આવે તારે તેજ વીચારો હમેશાં તે
 ઓનાં મંનનો એજ અશર કરે કે આપણી ભાપાઓએતો
 શેનીટીક ઉપરથી જનંમ લીધોછે, એટલુંજ નહીં પણ ડાઁ
 હાલિગે વીરાણની સાત બેહનોને વીરાણની બઠરીઓ કેટવી
 ને જો વીરાણનાંમાંનો ઘેલો દાખલો આપીઓચ તેવા કેટ
 લાએક દાખલાઓ આએ જીવાંન અભીઆશીઓનાં મંન
 ઉપર કેહવી અશર કરે અને તેઓનાં મંનનો પોતાનાં ખ
 રા ધરમ વીશે કેટલો શક પેદા થાએ તે વીશેબી ખુબ વી
 ચાર કરવો. ડાઁ હાલિગે શેનીટીક કાએદે કેટલાએક પેહ
 લવી શબદોનાં ભિચારો કરીને પછે તેજ શબદોના પોતે અ
 રથો કીધાછે તે મધે કેહવી રીતની ભુલ કીધીછે કે અશ
 લ પેહલવી શકરાની મતલબનો બીલકુલ નાશ કીધોછે, અ
 ને શુલટાને ફેકાંણે ભલટુંજ કીધુંછે કે અરદા વીરાણ જો

નામદાર અને દીનદાર દશતુરની શાત બેહનો કુમારી તરતો હતી તેહને ઠોકાણે ડાઠ હાઊગે અરદા વીરાણી તો અઠરીઓ ઠોકવીછે ! એ શરવે ખુબીઓ શેમીટીક કા એદે પેહલવી જીયાંનનાં બચ્ચારો કરવાનીછે. એજ બાબત વીશે આએ પુશતકનાં પાછલા ભાગનો હમોએ ડાઠ હાઊગ ની ભુલો બતલાવીછે તે વાંચવાને દાંનેશમંદ વાંચનારાઓને હમો મનબુત ભલાંમણુ કરીએ છેઈએ.

માહારા નેક હંમદીન જરથોશ્તીઓ તમો દરીઆપત કરો કે અરદા વીરાણ નેવા દીનદાર, દીન આગાહ અને દીનઆશીદાર દશતુર બપર કેહેવું ખોટું તોહામત સુકીબીછે કે તે એક શીખાબ પેહલવી અબીઆશીખી કબુલ નહી કરે. તમાંમ પરથવીતો રોશન તથા આશકારાં છેકે ભલી મા જદીએશની દીનનો મોજોજો શેહનશા અરદેશર બાએગાંને દેખાડવાને વાશતે એ દીનદાર દશતુરે પોતાનાં તંન તથા મંન બપર કેટલીએક શખતી ખેંચીને માંજદીએશની દીન પાછી રોશન કીધીછે, અને તે નાંમવર દશતુરની મદદથી શેહનશાહા અરદેશર બાએગાંને દીનનો જીનડો હાથનો લેઈ ને અશકાંનીઅંન અને બીજા રાજકરતાઓને મારી હરાવી આ અને કેટલાએક દેશો, શેહરો, તથા મુલખો પ્રતેહ કરી ને ઇરાંન શેહેરનાં અશલ પાએતખત બલખ બાબી બપર જરથોશ્તી દીન આશકારાં કરીને ભલી માજદીએશની દીન નો જીનડો બહારીઓ હતો—કે જેહની હુકે માંજદીએશ ની અરહક દીનનાં લાખો જરથોશ્તીઓએ પોતાનાં ખરા ધ રમંની જલવણી તથા ફેલાવો કરવાને વાશતે પોતાનાં દી લો ખુરઆન કીધાંછે. શત હજાર આપ્રસીન હોજો તેઓનાં અગ્રો પ્રોહરો બપર કે જમાનાનાં દોરે પ્રલકમો હાવાથી દીનદારો તથા દીનઆશીદારો થઈ ગીઆય.

દશતુરણ પેશતંનજ પેહલવી જુખાંન થકી લખેચકે —
 “એ ભાષાની રચનાં તેહની અંદર ઈરાંની તેમજ શેત્રીક
 તતવો ભેલાઈને તેનાં મેલાવરાથી થાએલીછે”.

દશતુરણનો આએ વીચાર ડાઁ હાઊગ તથા બીજા
 ઇઊરોપીઅન વીદીઆવાંનો, જોવો કે શેત્રીક ભાષાની હી
 માએત કરેછે તેઓને ધણીજ પશંદ પડશે કે “પારશી પરી
 શટ” હાવા વીચારો આપેછે, પણ તે વીદીઆવાંનોએ ઇ
 આદ રાખવું કે “પારશી પરીશટ”નો શેત્રીક ભાષાનું મંન
 માંગતુ ભંડોલ નથી, જેમ કેટલાએક શખશો ભાગી તુટી
 આરેબીક ભાષા જાંલેચ તેમ કદાચ દશતુરણ જાંલતા હશે,
 તે વાશતે દશતુરણનાં હેવાં લખાંણુ ઊપર થાડો ભરશે રા
 ખવો જોઈએચ ને કદાચ દશતુરણનાં હાવાં લખાંણુ ઊપર
 થી શેત્રીક ભાષાનાં હીમાએતીઓ દશતુરણનાં ભરૂશા ઊ
 પર રહીને જો હેવાં તકલીદી બારકશનો બેશીને માહાશાગરનો
 મુશ્કારી કરવા જશેતો તે બારકશનો તરાપો હેવોતો શરેલો
 છે કે માહાશાગરનો દુખવા વગર રહેશે નહી, તે વખતે તે
 ઓ દશતુરણની કદરને યુજશે !

હરેક ભાષા વીશે વીચાર આપીઆની અગાઊ તે ભા
 ષાની વયાકરણને કાએદે અરશ પરશ બીજા ભાષાઓનાં વ
 ચાકરંણો સાથે તપાશ કરીને પછે પોતાનાં વીચારો આપી
 આ હોએતો ધણું શારં કે પછવાડેથી તે વીશે પશતાવું
 નહી પડે.

હનો ધણા દલગીર છેઈએ કે આએ નાંધલાં પુશતક
 ની અંદર ભાષાઓ વીશે મંનમાંગતી રીતે હનો ખોલાશો
 નથી કરી શકતા, નહીતો વાંચનારો આલમની એથીબી વ
 ધારે ખાતરી કરતે કે એરીઅંન ભાષાઓ કેહવી શરશ ત
 થા નાંખીચી ભાષાઓએ.

આએ પુશ્તક લખતી વખતે પુરાતન ભાષાઓ વીશે તથા ઇતિહાસીયન ગરંથ કરંતાઓનાં વીચારો વીશે ઊગતનં ન પરાંતની ભાષાઓનાં એક વીદીઆવાંન ઓરીઅટલીશટે હોને ઘણીએક મદદ કીધીછે તેવણેના ઘણેજ ઊપકાર માંનીએ છેઈએ.

આએ પુશ્તક છપાવીને લોકોનો આપવાને શાર કેટલાએક શાહેઓએ છપાંમણીનો ખરચ આપીઓછે તેઓનો પણ મોટો આભાર માંનીએ છેઈએ.

આએ પુશ્તકનો હોનેએ કેટલીએક કબુલાતો આપીછે તે પરમાંણે એજ પેહલા ભાગનો છાપવાને નથી બનીજી, શબ્દ કે કેટલીએક એરીઅન તથા શેમીટીક ભાષાઓનાં ટાંપિા તુરત બની નહીં આવીઓનાં શબ્દથી હોનેએ હવે પછેનાં ભાગ બીજાવાલા પુશ્તક વીશે મુલતવી રાખીજીછે, અને ભાગ બીજાનો પેહલવીનાં વચાકરણ તથા નરયોશત નાંમાંના ઈનાંમના લખેલા રેશાલા વીશે હમારો આધીન વીચાર લખી જણાવશું તે વેલા એરીઅન તથા શેમીટીક ભાષાઓ વીશે વધારે ખોલાશે ઘણીએક શાહાદતો થાયે ક રશું કે દાંનેશમંદ વાંચનારા નરયોશતાઓની ખાતરી થાયે કે શ્યાઈની પ્રતેહ કોંણની તરફછે.

આએ નાંધણું પુશ્તક વાંચનારા શાહેઓને અરજ ક રીઓનો આવેચ કે આએ પુશ્તકનો કાંઈબી છાપાઓની ભુલ ચુક ઊપર નજર પડેતો મેહેરબાંનીની રાહે શુધારીને વાંચણું અને તે વીશે દરગુજર કરી કંમતરીને માંફ કરવું. તંમ શાહેઓને હમારી દુવા એજછે, તે આંમીન આંમીન હોજો.

રોજ ૨૬ મો માહ ૧૨ મો શેનશાહી શને ૧૨૪૨, રોજ ૨૧ મો માહ ૧ લો કદમી શને ૧૨૪૩ ઇ/યજ્જેજ્જી.

જો નો પો શાંજાં.

સમશત નરયોશતી અનન્યુભન શાહ્યો—

દશતુરજ શાહ્ય પેશોતનજ બેહરાંનજ શનજાંણાંએ પેહલવી ભાષાનું વેચ્ચાકરણ છપાવી બાહાર પાડેછે, તે વીશે એવણ શાહ્યે ને નેહનત લીધેછે, તે બાએ એવણનો ઊપકાર માંનવો જોઈએચ. પણ એવણનું બનાવેલું વચા કરણ પ્રથમથી તે છેલા શરાવોવેર વાંચીઆથી હમો ઘણા ન દલગીર છઈએ, કાંકે દશતુરજ પેશોતનજ પોતાનો વી ચાર હવો આપેછે કે પેહલવી ભાષાનો શેનેટીક તતવોછે. આએ વીચાર ઘણાજ ભુલ ભરેલોછે તે વીશે નીચે લખે લા દાખલાઆથી તમો શાહ્યોની પુરતી ખાતેરી થાશે.

શાહ્યો—આ દીનદાર ધરમગુરની વીરધ લખવાને હ મો ઘણા દલગીર છઈએ; પણ મો હમો હમારી ખરી ૨ રજ એક નરયોશતી તરીકે અદા નહી કરીએતો હમારા જવો તકશીરવાર બીજો કાઈ નહી ગણાય. નેક વાંચનારા શાહ્યોએ જાણું જોઈએચ કે દશતુર પેશોતનજ શાયે કો ઈની રીતની હમોને દુશ્મેની નથી પણ માતર માનદીઅશની પવીતર દીનનાં માહાભાહારત પાયાને ને તુકશાંન થાએ તે હની અગાઉ તેનો અચાવ કરવાની એક ખરા દીનદાર ત રીકેની હમારી ખરી ૨રજ અદા કરવી જોઈએચ. કાંકે આપણા દીનદાર તથા દીનચાશીદાર અકાબર શાહ્યોએ, તથા શર નમશેદજી જીભાઈ ટરાંનશલેશન ૫ંડનાં ટરશટી શાહ્યોએ * તથા બીજા દીનઆગાહ નરયોશતી શાહ્યોએ

* ઊપલી બાબદ લખાઆ પછે એ કંડ મહિલા એક તરશટી શાહ્ય મરહુમ શેઠ રશતમજી નમશેદજીનાં યુજરીઆ પછે આએ બાબ દ તે મરહુમ શેઠ શાયે કશો સમ્બંધ ધરાવતી સમજવી નહી. એ નાંમદાર અકાબરનાં મરણથી હમો બેહદ દલગીર છઈએ અને એ મરહુમ શે ઈનાં બોહોલાં કુટુંબ તથા દોશત આશનાઆ તથા નરયોશતી ટોલાનાં શા હ્યોની ઘણાજ દલગીરછે.

(૨)

એ પુશ્તકની ધણીએક નકલો લીધીછે, તે શરવે શાહેઓએ આ દશતુરણનાં ભરોશા ઊપર લીધી હશે. તેનાં અગત કરીને મરહુમ નાંમદાર શર નમશેદલ જીભાઈનાં તરાં નશલેશન ૫૦૦નાં ટરશટી શાહેઓએ વગર વીચાર કરવે ન જદીક ૩૦૦) તરણશો નકલો લીધીછે, એ કાંમ ધણુજ અ નપટતું થાએજીછે, કાંકે હરેક પુશ્તકની જાહારે એટલી બધી નકલો ખરીદી તાહારે ખારીડીથી ટરશટી શાહેઓએ વીચાર કરવો હતો કે હેવાં પુશ્તકને આશરો આપવો વાજબી છે કે નહીં? અને એ પુશ્તકની તરણશો નકલ ખરીદ ક રીઆની અગાઉ એ ૫૦૦નાં ટરશટી શાહેઓનો વાજબી હ ક એ હતો કે એ પુશ્તક તપાશવાને કેટલાક દીનદાર દશ તુરો, ખાએદો, તથા બેહદીનોની એક કમેટી મુકરર કરીને તેવોનાં વીચારો એ પુશ્તક ઊપર લઈને પછે એ પુશ્તક ને જોઈતો આશરો આપતે તો તે વાજબી હતું. કાંકે એ પુશ્તક માતરે પેહેલવી ભાશાનાં અભીઆશીઓને નાં મનું ઊપીઆગીછે. એ કાંઈ દીન ધરમને કાંમનું નથી. તેઆરબાદ વલી શારી શતાથી હેવું માલમ પડેછે કે એ ૫૦૦ નાં ટરશટી શાહેઓ ઈઝરોપખંડનાં કેટલાંક પુશ્તકખાનાં ઓનો, તથા વીદીઆવાંન ધરશયો ઊપર એ નજવાં પુશ્તકો મોકલનારછે. જો આએ વાત ખરીજ હોયતો હજો ધણાંજ દલગીર છઈએ, કાંકે ઈઝરોપીઅન વીદીઆવાંનો એ ઊપર નુકતેચીની તથા મુજાહમત કરવાને સુકશેતો નહીં પણ બીજી એક અગતની બાબદનો જે તેવો હુમેશાં પોકારો મારેચ તેહનો તેવોને આએ દશતુરજી શાહેએ એક જાલ મ હથીઆર કરી આપીજીછે, કાંકે કેટલાંક વરશો થયાં, ઈ ઊરોપનાં વીદીઆવાંનોનાં હેવી તકરાર ચાલેછે કે ઈરાંની આએ શેનેટીકનાં ઊપરથી કેટલીક ધરમની ચાલચલણ લી

ધીછે. એટલું જ નહીં પણ ઇરાંનીઓએ પોતાની ભાષાઓ
 નો શેનેટીક ભાષાનાં મુલ તતવો લીધાછે. પણ વલી બી
 જ તરફથી એજ તકરારનાં અંદર તેઓનાં જ જાતભાઈ
 વીદીઆવાંનો હુવા દાખલા આપેછે કે શેનેટીકવાલાઓએ
 ઇરાંનીઓથી પોતે લીધુંછે. એજ થઆથી જરે શેનેટીક
 ભાષાનાં હીન્નાતીઓ આએ તકરારમાં પ્રાવતા નથી તાહા
 રે નાઆરીએ તેવો ખાલી પોકાર મારેછે કે પારશીઓના
 પરીશદો પોતે કયુલ કરેછે કે ઇરાંનીઓની ભાષાઓનો શે
 નેટીક મુલ તતવોછે. દીનદાર જરથોશતીઓ તમે વીઆ
 ર કરો કે દશતુર પેશોતનજીએ કેહવું જાલમ હથીઆર ઇ
 બ્રોપીઆન વીદીઆવાંનોનાં હાથનો આપેલુંછે કે તે હથી
 આર તેવો આપોકારથી આપણી શાંનએ વાપડશે. એર,
 તેની ચીંતા નહીં—કાંકે ઇબ્રોપનાં વીદીઆવાંનોને એટલી
 બી ખબર નથી કે પારશીઓના પરીશદોમાં શેનેટીક ભાષા
 ઓનું કેટલું ભંડોલછે ? માતરે થોડી ઘણી આરેબીક
 શીવાય. તે વાશતે હાવાં કીતાએલાં તથા યુદ્ધાં હથીઆરો
 ની હનો કશીબી ધાશતી નથી રાખતા, પણ હનોને લખવા
 ને ઘણી મોટી દલગીરી એજ લાગેછે કે આએ નજરું
 પુશતક ઇબ્રોપખંડનાં કેટલાક વીદીઆવાંનોનો શનદ તરી
 કે ગણીઆનો આવશે, તથા એ પુશતકનાં વીયાકરણ વીશે
 ને ટીકાઓ થશે તે બપરથી તેઓ એમજ શમનશે કે પા
 રશી પરીશદો હાવો ભાગો તુતો કાયદો જાણતા હશે.

નેક જરથોશતીઓ તમે વીઆર કરી જોવો કે આપ
 ણા દોલાના ઘણાંક શાહેઓએ હજારો રૂપીઆનો ખરચ ક
 રીને મરહુમ દશતુર મુદલાં રીરોજજી, તથા મરહુમ નાં
 મદાર શર જમશેદજી જીજીભાઈનાં નાંમથી ને નંદ, પેહ્લે
 લવી તથા શરશી મદરેશાઓ કાહાડીછે તે શાહેઓની ખા

સ મતલબ એ હતી કે આપણાં ટોલાનાં જીવાંન ધરશયી પોતાના પવીતર ધરમની નાંખીચી ભાશાઓ શીખે, અને પુરતી રીતે ધરમનું ગનેઆંન ચેલવીને પોતાના હમજાતી જરથોશ્તી ભાઈબંધોનો નેક અને શાચા મારગોનો પ્રલાવો કરે, તેહને ઠેકાણે દશતુર પેશોતનજી જોવા એક ધરમગુર પોતાના શાગીરદોને તથા જીવાંન અભીઆશીઓને હેવું દેખાડવા માંગેય કે શેનેટીક ભાશા ઊપરથી પેહલવી ભાશા ઊભી થાઈછે ! કે જે અશુધ વીચાર આજ કેટલાંક વરશે થયાં કેટલાક ઇજરોપીઅન વીદીઆવાંનો આપતા આવેઆ છે તેવા અશુધ વીચારને પારશીઓના ધરમગુર ટેકા આપે, એ કેહવી દુખ ભરેલી વાતછે. જે જીવાંન અભીઆશીઓ બાલક અથવા વાજબી પુછાવો તો નાંદાંન બુધી નો પોતાનાંજ ધરમગુરથી હાવો બોધ લીએતો જરથોશ્તી ધરમને લગતી ભાશાઓ ઊપર તે જીવાંન અભીઆશીઓ કેટલો ભરશે રાખે ? તે વીશે નેક વાંચનારા શાહુઓ તનો પોતેજ વીચાર કરી જોવો, કાંકે જો ધડીભર તકરારને ખાતર આપણે હેવું કયુલ કરીએ કે ઇરાંનીઓની ભાષાનો શેનેટીક મુલ તતવોછે, તારે કેટલાક ઇજરોપીઅન ગરંથ કરતાઓનો હેવોબી વીચારછે કે જરથોશ્તી ધરમનોબી શેનેટીક લોકોનાં ધરમનાં તતવોછે, એ વીશે દશતુરજી શા હુખ શું કેહય ? તે હનો જાણવા માંગીએય કાંકે જો દશતુરજી એક કાલ કયુલ કરેછે કે શેનેટીક તતવો પેહલવી નોછે તાહારેતો દશતુરજીને પ્રજાછે કે આએબી કાલ કયુલ કરે કે જ'દ અવશતાનોબી શેનેટીકનાં મુલ તતવોછે ! ૫ જી જો કોઈબી વીદીઆવાંન શખશ હેવી બાબદોની બારી કીથી તપાશ લેશેતો ખોલ્લી રીતે શાયેત કરશે કે ઇરાંની ઓની ભાષાનાં ધણાંએક મુલ તતવો શેનેટીક વાલાઓએ

(૫)

લીધેલાં છે, તેહની શાખેતી હવેપછેનાં શરવાઓ અતલાવી આપીશું કે દશતુરજનાં પસંદ કીધેલા ઇજરોપીઅન વીદો આવાંનો પોતે કયુલ કરેછે કે ઇરાંની ભાષાઓનાં તતવો શે નેટીકનોતો શું પણ ઇજપત, બેબેલન, અને શેનેટીક લોકો ની કુટુંબવાર ભાષાઓનાં પણ મલી આવશે. એ દાખલા અતાવીઆથો દશતુર પેશોતનજની તથા જરથોસ્તની આલ મની વધારે ખાતરી થાશે.

હાલ તુરત મરહુમ નાંમદાર શર જમશેદજી જીજીભાઈવાલી તથા મરહુમ નેકનાંમ દશતુર શાહેબ મુલાંશીરોજ મદરેશાઓની કારોબાર મંડલીનાં શાહેબોને ધણીજ વનન તાઈથી અરજ કરીએચ કે જો જરથોસ્તની ધરમનો શંભાલ કરવો હોયતો એ બંધે મદરેશાઓનો દશતુર પેશોતનજવા હું પેહેલવી વચાકરણ દાખલ નહી કરવું. અને આએ એ તવણી આપેઆ બાદથી જો એ અશુધ પુશતક દાખલ કરશે તો ધરમની ખરી કીરતીને જાહેબ પોંહચાડશે, તે વાશતે હમારા નેક જરથોસ્તીઓ ખરા દીનદાર તરીકે તમારો વાજબી હક ધરમ શંબંધી અતલાવો જોઈએચ નહીકે ધરમનાં ખરા કોલને એક બાળુએ મુકીને એક દશતુરજને રાજ રાખવા શાર આએ કાંમ કરવું. આએ તકરાર ઊપરથી ધણાએક શાહેબો એક અગતનો શવાલ એ પુછશે કે ધરમ શાયે પેહેલવી ભાષા શું તાલુકે રાખેચ તેહનો ઘટતો જવાબ આએછે કે આપણા અવશતાનાં પાક કલાંનોની જે પવીતર જીબાંનછે તેનાં અરથો આપણા જુજરગો તથા નેઆગાંનોએ પેહેલવી જોહવી ચાલુ ભાષાનાં કીધેલાં છે. અને જો દશતુર પેશોતનજનાં લખેઆ પરમાંછે તે ભાષા “ઈરાંની તેમજ શેનેટીક તતવો ભેલાઈને તેનાં નેલાવરાથી થાએલીછે” તારે આપણાં જંદ અવશતાનાં

ધણાક શબ્દો શેનેટીકને મલતા આવેચ તે વાશતે દશતુર
જ પેશોતનજનાં વીચાર પરનાંજ અવશતા જીયાંનખી શે
નેટીક તતવો ભલાઈને થએલી હાએ એમ કહેવાને ક
શો શંધેહ રેહશે નહીં! કાંકે એ દીનઆગાહા દશતુરજ
જાહારે એક કાલ કચુલ કરેચ તાહારે બીજો કાલ કચુલ ક
રવાને નાં નહીં કહેશે. કેટલાએક ઈશોરપીઅન ગરં
થ કરતાઓ હેતું કહેછે કે ઈરાંની ભાષાઓનાં માતરે શે
નેટીક તતવોજ નથી, પણ જરથોસતી ધરમજો કેટલાક
શેનેટીક ધરમનાં તતવોછે. આએ ક્રમાંજ દશતુરજ શાહ
ય તમારો શું વીચાર જણાવશે તે નેહુરયાંનીની રાહ
આલમનાં લોકોને જાહેર કરો.

દશતુર પેશોતનજએ પેહલવી જેવી પવીતર ભાષા ઊપર
જે તોહમત સુકોતિય તે બીલકુલ ગલત અને ખોટુંછે કાંકે દ
શતુરજએ પોતાની ખોટી મતલબ શાચવવાને વાશતે હેવો
ગલત વીચાર આપેઆછે. વલી દશતુરજએ જે પેહલવી ભા
શાનું વેઆકરણ બનાવેછે તેનાં શેનેટીક ભાષાનાં તથા
ડાકટર સખીગલનાં પેહલવી વેઆકરણ ઊપરથી પોતે પોતા
નાં વેઆકરણની રચના ગોઠવીછે, તેહને ટેકા આપવાને હાવી
ખોટી ગોઠવણો કરવી પડીચ એટલુંજ નહીં પણ દશતુરજ
હેતું શમજવા માંગેચ કે—

“સુરીઆની જબાંન જે શેનેટીક ભાષાને નાંમે હાલમો આલખા
એછે તેનું વપરાંણ કદીમ પારશી ભાષાની શાયે ભલાઈ જવાથી પેહલવી
ભાષીની તેમાંથી ઊતપત્તી થાએલીછે, અને એ વાત માંનવા જોગછે.” *

ઊપર લખેજો વીચાર ધણોજ બુલ ભરેલોછે, કે જે
વીશે હવેપછે ખોલાશો કરશું, તે વખતે નેક વાંચનારાઓ
ની ખાતરી થાયે કે દશતુરજએ કહેવી ગોઠવણ કીધીચ કે

* જુઓ દશતુરજનાં પેહલવી વેઆકરણનાં દીઆયાને શરૂ ૫) મે.

કોઈથી વીદીઆવાંન શખશ તેને કદીથી વજન નહીં આપે. દશતુર પેશોતનજીને લાજન હતું કે જાહારે એ વેચ્ચાકરણ બનાવેછે તાહારે ઈરાંનીઓની ભાષાઓનાં વેચ્ચાકરણનાં કાએદા પરમાંછે એ પેલલવી ભાષાનાં વેચ્ચાકરણની રચનાં ક રવી હતી કાંકે શરૂ ૩ ને દશતુરજી પોતે આએ પરમાંછે પોતાના દીઆઆઓ કચુલ કરેછે:—

“પેલલવી ભાષા તેહનાં વેચ્ચાકરણની બાંધણીમાં પાજંદ તથા હાલની ચાલુ ફારસી ભાષા કરતાં વધારે શરથ દરજ્જે ધરાવેછે; કેમકે તેહની અંદર પાજંદ અને હાલની ફારસી કરતાં વધારે રૂપાખ્યાપણ, અર્થ, પ્રત્ય, ઊપસર્ગ, અવ્યયો અને વાક્યરચનાઓએ. આએ ભાષામાં ને ને વ્યાકરણશી જોડણીઓએ તે શબ્દો જોડણીઓ અવસતા અને કદીમ પારશી લખો (Cuneiform Text) ની શથે મલતી આવેછે.”

નેક વાંચનારા શાહેઓ—ઊપર લખેલા દાખલા ઊપરથી વીચાર કરો કે જાહારે ઈરાંની ભાષાઓનાં વેચ્ચાકરણની રચનાને પેલલવીનું વેચ્ચાકરણ મલતું આવે તાહારે દશતુરજીને શું નજર હતી કે શેનેટીક જેવી પારકી ભાષાનો આધાર પકડે ? શું ઈરાંનીઓની જીયાંનનાં વેચ્ચાકરણોને ભંડોલ પુરો નહીં હતો ? ઈઝિરોપખંડનાં શરવે ભાષાઆરથીઓ પોતે કચુલ કરેછે કે ઈરાંની જીયાંનોનાં વેચ્ચાકરણની રચનાંઓ હેવીતો શરથછે કે પરથવીનો કોઈથી જીયાંનનું વેચ્ચાકરણ તેની બરાબરી કરી નહીં શકશે. પણ આએ વાત ખરીછે કે દશતુર પેશોતનજીએ પોતાનાં વેચ્ચાકરણની જે રચનાં કીધીછે તે માતરે શેનેટીક વેચાકરણ, તથા ડાક ઠર શપીગલનાં વેચ્ચાકરણને આધારે કીધીછે. એ ઊપરથી જો દલી રીતે માલમ પડેછે કે દશતુરજી ઈરાંનીઓની કદીમ ભાષાઓનાં વેચ્ચાકરણની માહેતગારી ધરાવતા નથી. તે શબ્દથી શેનેટીક ભાષાને જોટાઈ આપેછે, કે નેથી કરીને

પોતાના બનાવેલાં વેચાકરણને ટેકા મલે. પણ હજો ધારી એમ કે આએ ખાલી ટેકા દંશતુરજનાં હકનો કસો પ્રાયદ કરક નથી.

દશતુરજએ પોતાનાં વેચાકરણનો જે દીખાઓ તથા પરશતાવનાં અંગરેજનો લખેઆછે, તે તથા ગુજરાતીમાં જે દીખાઓ લખેઆછે તેનો ઘણો પ્રશ્ન, તેનું કારણ શું હશે તે હજોને માલમ નથી પડતું? કાંકે શાધારણ રીતીઓ પ્ર માંણે હરેક પુશતકનાં લખનારાઓનો હવો કાયદોછે કે જો એક પુશતકનો દીખાઓ અથવા પરશતાવના લખીએ તો બંધે ભાષાઓનાં એકશરખી રીતે લખીએ. વધુ આછુ લખવાથી તે પુશતકની ખરી મતલબનો નાશ થાયછે. આ એ ઠંકાંણે અંગરેજ દીખાઓ તથા પરશતાવના ઊપર ટી કા કરવાને હાલ તરત હજો દરશત નથી જોતા, કાંકે ગુજરાતી દીખાઓ ઊપર તુકતેચીની કરેઆથી દશતુરજની અ શલ મતલબ તથા જોખી ભુલચુકછે તે શરવે માલમ પડશે, તે વાશતે અંગરેજ દીખાઓ ઊપર વીચાર આપવાને હજો નોકુશ રાખીએમ.

દશતુરજ પેશોતનજ પોતાનાં વેચાકરણને શરૂ ૧ લે લખેછે કે:—

“ પેહલની ભાષા ઇરાંન શરખીનને લગતી ભાષાઓમાંની એક શ રવેથી ખાકર ભાષાછે. એ ભાષાની રચનાં તેહની અંદર ઇરાંની તેમ જ શેનેટીક તતવો ભેલાઈને તેનાં મેલાવરાથી થાએલીછે. ”

આએ વીચાર દશતુરજ લખી જણાવેમ તે ઘણો ભુ લ ભરેલોછે, કાંકે પરથમ દશતુરજએ આટલું શામેત ક રવું જોઈએમ કે શેનેટીક તતવો પેહલવી ભાષાનો કાંઈથી આઓ? બીજુ “ શેનેટીક તતવો ભેલાઈને તેનાં મેલાવરા થી થાએલીછે ” એમ દશતુરજ લખેમ પણ તેનો એકબી

દાખલો દશતુરજીએ આપેઆ નથી, એ ઘણું તાજુબ જેવું છે. જાંડાંવેર દસતુરજી પોતાનાં લખવાની શાયેતી નહીં આપે, તાંડાંવેર હેવાં લખાણને કમું વજન નથી મલ નાર. નેક જરથોશતીઓ તમોને રોશણ હશે કે આજ ૫ આશથી વધુ વરશની વાત ઊપર કેટલાક ઈઝિરોપીઅંન વીદવાં નો હેવો વીચારૂ આપતા હતા કે જનંદ અવશતાની ભાષા શંનશકરીત ભાષા ઊપરથી તથા પેહલવી ભાષા કાલદીક અથવા શેનેટીક ભાષા ઊપરથી ઊભો કીધીછે. હેવા વીચાર આપનારાઓનાં કેટલાક ઘણા નાંખીયા વીદીઆવાંનો પણ હતા, જેવાકે શર ઊલીઅન જોનશ, હાંનરેઅલ જાંન રો મર, અને મીં આરશકીન વીગરે હતા. તેમજ તેઓનાં વીચારની શાયે નાંખીયા વીદીઆવાંનો નાંનશાર આંનકુ વીટીલ હુ પેરન, જાંન ફેડરીક કલુકર, મીં રાશક તથા નાંનશર ઈઝિગન બરનુશ, અને બીજાઓએ મોતેબર દાખલા દલીલોથી શાયેત કરી આપેલો હતું કે જનંદ અવશતા ભાષા ઘણીજ નાંખીચીછે, અને પેહલવી ભાષાથી પુરાતન તથા કદીમ જમાનાનીછે, અને અવશતા જુઅંન શાર પરોફેશર આપ, નાંખનાં નાંખીયા વચાકરણઆરથીએ લગભગ આઠ ભાષાઓનો મુકાબલો કરાને ઈરાંનીઓની તથા બીજા ભાષાઓનું, જે વેઆકરણ બનાવેલોછે તેહનો શંનશકરીત ભાષાનો શું પણ બીજા ભાષાવો કરતાંથી જનંદ અવશતાની ભાષાને વધારે માંન આપેલોછે, અને તારબાદ ડાકટર શપીગલે જે જનંદ અવશતાની ભાષાનું વચાકરણ છપાવેલોછે તે ઊપરથી વધારે શાયેત થાયેચકે ઈરાંનીઓની ભાષા તે ઘણીજ નાંખીચી ભાષાછે. અને એજ પરમાંલે હાલી જમાનાના વખતમાં પેહલવી ભાષા શંબંધી જે તકરાર આપે તે તકરારનો વધારે દાખલા આપણને મલી આવે

છે તે પરમાંણે જોતાં પેહેલવી ભાષા ધણાજ કદીમ જન્મ
 નાંનીછે—તારે દશતુરજી શાહેય કેહવા આધાર ઊપરથી કેહ
 છે કે એ ભાષાનો શેનેટીક તતવોછે. નેક જરથોસ્તીએ
 એ જાંણુવું જોઈએય કે ઈશવી શને ૧૮૧૮ નો મરહુમ
 દશતુરજી શાહેય મુદલા પ્રીરોજીએ કદીમ પ્રારથી ભાષાનો
 અંગરેજી તરજુમાં શાયે દશાતીર નાંનની કીતાય છાપીને
 બાહાર કાઢાડી હતી, તે વખતે આએ તકરાર ધણીજ જો
 શો આલતી હતી, અને કેટલાએક ઈજરોપીઅન વીદીઆ
 વાંનો હેવો વીચાર આપતા હતા કે દશાતીરની જુઆંનનો
 તથા ઈરાંનીઆની ભાષાનો શેનેટીક મુલ તતવોછે, તે ઊપ
 રથી મરહુમ મુદલા પ્રીરોજીએ ધણાએક માહાભારત દા
 ખલાઓથી શામેત કરી આપેછે કે શેનેટીક ભાષાનો ઈરાં
 નીઆની ભાષાનાં મુલ તતવોછે. એ ઊપરથી શમજુ ઈ
 જરોપીઅન વીદીઆવાંનોએ મરહુમ મુદલા પ્રીરોજીને ધ
 ણીક શાખાથી આપીછે, અને અંતે શયાઈની પ્રતેહ થાઆ
 થી શાંમથી તરજવાલાઓને સુપકીદી અખતેઆર કરવી પ
 ડીછે. આજ કેટલાંક વરજો થાઆ ઈજરોપીઅન વીદીઆ
 વાંનોનો અરથપરથ તકરારો ચાલેછે તેહનો એ શેનેટીક ભા
 શાની તરજણવાલાઓનો હેવો વીચારછે કે શેનેટીકનાં તત
 વો ઈરાંનીઆની ભાષાઓનો આવેલાંછે, તેમ બીજી તરજ
 થી તેવાનાંજ જાતભાઈઓનો હેવો વીચારછે કે ઈરાંનીઆ
 ની જુઆંનનાં તતવો શેનેટીકનાંછે. એ તકરારનું હજુર શે
 વર આવવાતુંછે, તોપણ શેનેટીકનાં હીનાએતીઓ જાહારે
 તકરારનો નાચાર થાઆછે તાહારે તેવો હેવો દાખલો આ
 પેછે કે પારથી પરીશરો કબુલ કરેછે કે શેનેટીક તતવો પે
 હલવીનાંછે. આએ ઊપરથી દશતુર પેશોતનજીનો આવેલો
 વીચાર તેવાનાં બાલવાને વધારે ઠેકો આપેછે, પણ તેહ

ની કશી ચીંતા નહી—કાંકે ધરમગુરુઓ પોતાની પવીતર ભાશાઓનો શ્રીલાલ નહી કરેતા કાએલ એહેદીનો તે હક શા ચવવાને તઈઆરછે. હમો લખવાને દલગીર છઈએ કે આપણા અથોરનાં ટોલા માંહેલા દશતુર તથા એરવદ શાહેઓ હેવી રીતે ભુલ ભરેલા વીચારો આપેછે કે પોતાનાં ધરમની કશીબી ખરી તાશુબી રાખતા નથી, પણ પોતે વગર શહુનજવે એકદમ કબુલ કરેછે કે શેનેટીક તતવો પે હેલવીનાછે. પણ હાવા અશુધ વીચારોને ઈઝિરોપીઅન વીદીઆવાંનો પોતાની નતલખન્ન વાશતે કેહેવી રીતે વલ ગી પડેછે તે આએ નીએ લખેલા પ્રકર ઊપરથી વાંચનારા શાહેઓની ખાતેરી થાશે.

માનશીઆર એશ ગંનનીઊએ નીં નોહલને એક કાગ લ લખેઆછે તે ઊપરથી દીશેછે કે કેતાએ એલપ્રરશતનાં એક પ્રકરના પેહેલવી તથા હુન્વરશની બાબદ આવેલીછે તે ઊપરથી, નીં ગનનાઊએ પ્રાંશીશ ભાશાના ને આપાંનીઊ છપાવેઊછે તે નધે તે લખેછે કે પારશી પરીશટો એન કબુલ કરેછે. ભુવો આએ નીએનાં પ્રકરનાં તે શું લખેછે:—

“Avant de toucher a cette question, je commence par traduire ici les renseignements donne's par M. Haug, sur ce que les Parsis actuels appellent huzvarech. 2. Les pretres parsis d'apres le temoignage qu'il a recueilli de leur bouche meme, designeraient sous le nom de huzvarech la partie semitique du pehlevi.

2. “Essay on the sacred language, writings, and religion of the Parsees, by M. Haug. Bombay 1862 (P. 47 et 48.)”*

* See Page 11. Lettre A. M. Mohl sur un Passage Du Kitab El—Fihrist Relatif au Pehlevi et au Huzvarech Par M. ch. Canneaut. Paris. M D C C C L X V I.

આએ ઊપલા પ્રેમ ભાષાનાં પ્રકરનાં ને અંગરેજ તરજુનો હમારા એક કાબેલ નીતરે કીધાછે તે તેહનાં ગુજરાતી તરજુના શાયે લખી જણાવીએય:—

અંગરેજ તરજુનો.

Before touching this question, I beg in by here translating the information given by Mr. Hang, concerning what Parsees now call Huzvareh * * according to the testimony collected from the mouths of Parsee Priests, they seem to designate the semitic Portion of the Pehlvi by the name of Huzvareh.

ગુજરાતી તરજુનો.

આએ શવાલને અશરકારક (કરી આ) ની અગાધી માં હાથિને ને વીશે અખર આપીછે તેહનો તરજુ મો આએ ડોકાણે હું શહર કર્યકે નેહને પારશીઆ હમણાં હુજવરશ કેહેછે તે પારશી પરીશટશ (હ/આને દશતુરે તથા મામેદો) ને મોહોદી ને શાયેતી મેલવીછે કે પેહલવીનો શેમેટીકનો ભાગ ડોકાણે તે હુજવરશનાં નામથી બોલેય.

વાંચનારા શાહેઓ આએ પ્રકરો ઊપરથી વીચાર કરી નોવો કે ઈઝરોપીઅન વીદીઆવાંનો અથોરનાં ટોલાના બેએ અથવા તરણ ધરશયોનાં મોહોદોનાં બોલવા ઊપરથીજ હાવી રીતનો આધાર પડેછે, તાહારે દશતુર દેશોતનજનાં ધાપેલાં વયાકરણ ઊપરથી તથા મજદુર દશતુરજનાં લખવા ઊપરથી તે પ્રાંશીશ વીદીઆવાંનો કેહવાં જ લખ હથીઆર આપણીજ શાયે વાપડવાને કાંચે લગાડશે-તે વીશે ખુબ દુર અંદેશે વીચાર કરવો જોઈએય. પણ એ પ્રાંશીશ વીદીઆવાંને એટલીખી અખર નહી હશે કે પારશી પરીશટો શેમેટીક ભાષાનો કેહવા બાહોશ તથા કાબેલછે! થોડી ધણી આરબીક જુબાંન જાણવા શીવાએ તેવોનો કાંઈખી જનડોલ નથી તે વીશેની તેવોની કાબેલીઅતનો નમુનો હવેપછેનાં શરૂઆતનાં માલમ પડશે. પણ એ એક દાખલા ઊપરથી જો હમારા નેક દીનદાર જરયોશતીઓની

ખાતેરી નહીં થાઈ હોએતો એજ વીદીઆઆવાંનનો એક બીજો દાખલો લખી જણાવીએચ કે તેથી આએ પારશી પરીશદોનો આપણે કેટલો ઊપકાર માંનવો જોઈએ ! તે માલમ પડે. ઊપલાજ પ્રેચ વીદીઆવાંને આપેલો વીચાર:-

“Car si on lit attentivement les details donnees par M. Haug, le pretre parsi, epelant lettre a lettre, sur l'injonction du savant europeen, le mot semitique, et disant en meme temps (at the same time) that is huzvarech.”*

ઊપલા પ્રેચ પ્રકરનો
અંગરેજ તરજુનો.

આએ અંગરેજ પ્રકરનો ગુ
જરાતી તરજુનો.

For if we attentively peruse, the details given by Mr. Haug, the Parsee Priests while spelling at the invitation of an European savant, the semitic word letter by letter and saying (at the same time) that is huzvarech.

અગર આપણે (આએ) ટૂંકાણે ધેઆંન આપીને વાંચીએ ને બાપ દો મીઠો હાજીગે આપીછે. હાજીરાપા અને વીદીઆવાંનોનાં બોલાવેઆથી તે પારશી પરીશદશ ને વેલાજોડણી કરેછે તે શેમેટીકનાં શબ્દોની હરફે હરફથી તથા તેજ વખતે કેહે છે કે તે હુજવરશછે.

આએ પ્રકરની મતલબ ઊપરથી આપણને ખોટલી રીતે માલમ પડેછે કે નો હોવા અશુધ વીચારો કોઈએ આ પેઆ હોએતો તે આપણા અધ્યોરનાં ટોલાનાં તરણ શાહે બો હોએ-ને મધે એક દીનદોશત દશતુરજ હેશંગજ ના માશપજ નેવો હીદુશયાંનનાં માલવા દેશનાં પારશીઓનાં વ હા દશતુરજ ગણાએચ, અને બીજા દીનદોશત દશતુરજ પેશોતનજ બેહરાંનજ શંનજાનાં નેવો શેહેનશાહી જરથોશતી ઓનાં દશતુરોનાંનાં એક દશતુર સુંબઈ શેહેરનાં ગણાંએ

* See Lettre A. M. Mohl sur un Passage Du Kitab El-fihrist (Page. 15th.)

છે, અને તરીજા દીનદોશત મોખેદ શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભર્યાઃ એ તરંણુડે શાહેઓનાં છપાવેલાં પુસ્તકો * ઊપરથી પુલ્લી રીતે શામેત થાયેચ કે આએ ધરમગુરુઓ એ પોતાનાં પુસ્તકોનો જે પાએઓ રચેઓચ તે માતરે ડાકટર સપીગલ તથા ડાકટર હાઝીગ જે પરનાંણે પેહેલવી નાં કેટલાએક શબ્દોનાં ઊચાર કરેછે તે ઊપરછે, અને તે વોખી તેજ પરનાંણેનાં ઊચાર કરેછે—એટલુંજ નહીં પણ દશતુર પેશોતનજી તથા મોખેદ શેહરીઆરજીએ જેન પોતા થી બની આવેજાય તેન અશલ પેહેલવી શબ્દોને શેનેટીક રૂપો આપેઆપે. અને હેવુંજ શામેત કરવા માંગેછે કે પેહેલવી ભાષાનાં શેનેટીકનાં તતવોછે.

હમારા નેક દશતુર તથા મોખેદ શાહેઓ તમારી ખરી પ્રજા શું છે તેટલોતો તમો વીચાર કરો. નહીંકે હાવા ગલત વીચારો આપીને પરગનેઆતવાલાઓનાં હાથ મો એક જાલન હતીઆર કરી આપોચ—કે જે ઊપરથી તે વો બાપોકારથી કેહેચકે પારશી પરીશટો કબુલ કરેચકે “તેવો (પારશી પરીશટશ) જે વેલા જોટણી કરેછે તે શેનેટીકનાં શબ્દના હરફે હરફ તથા તેજ વખતે કેહેછે કે તે હુંજ વરશછે.”

હાવા દાખલાઓ જાહારે તેવો આપેછે તેવારે પારશી પરીશટશનાં મતો ઊપર આપુણે બારીકીથી વીચાર કરવો પડેછે—તથા હાવા વીચારો આપેછે તે ઊપથી કેટલાક અનજાણાં ઈજરોપીઅનો હેવું ધારતા હશે કે પારશી પરીશટો હાવા કામલછે, અને તેવો શેનેટીક ભાષાઓ જાણુ

* જુવો દશતુર હોસંગજીની જાદ પેહેલવી ગલાશોરી, તથા પેહેલવી પાનંદ ગલાશોરી. અને દશતુર પેશોતનજીનું પેહેલવી વચાકરણ. તથા મોખેદ શેહરીઆરજીનું આદરબાદ મારશપંદજી પદનાંસું.

તા હશે, તો હોના એટલું જ કહીએય કે તે ઈજરોપીઅન વીદીઆવાંનો પોતાની ધારણાનાં ભુલાવો કરેછે, કાંકે પારશી પરીશરોએ પેહલવીનાં ને શયદાનાં કેટલાએક ઊચ્ચારો આપેઆછે તે ડાકટર શપીગલ, ડાકટર હાઊગ, તથા બીજા ઈજરોપીઅન ગરંથ કરતાઓનાં ઊચ્ચારો ઊપરથી આપેઆછે, અને તે ઊચ્ચારો શેનેટીક ભાશાનાં હીનાએતીઆને પશંદ પડતા માલન પડેછે, તે ઊપરથી તેવો પારશી પરીશરનાં વીચારોને માન આપેછે. પણ તે વીદીઆવાંન ઈજરોપીઅનો જાણતા નહીં હશે કે પારશી પરીશરો શેનેટીક ભાશાનું ગનેઆંન કાંઈ બરાબર ધરાવેય? તેથી જો તેવો પારશી પરીશરોનાં હથીઆરો ઊપર હાધાર રાખતા હો એતો તે વીદીઆવાંનોએ ખુબ ઈઆદ રાખવું કે તે હથીઆરો હેવાંતો બુઠાં તથા કીતાયલાં છે કે તે હથીઆરો કદી બી કાંને નહીં લાગશે, અને ભાશાઓની તકરારનાં તેથી કે ઈબી શાવનાર નથી કાંકે ઈરાંની ભાશાઓનાં મુલ તતવો શેનેટીકતો જું પણ ઈજપશન શેનેટીક તથા પરથવીની બીજા ઘણીએક ભાશાઓનાં છે તે ખોલી રીતે હોના બતલાવી આપશુ.

કેટલાક અનજાણાં ઈજરોપીઅન વીદીઆવાંનો હેવા વીચાર આપતા હતાકે જનદ અવશતાની જુબાંન શંનશકરી રની શાયે મલતી આવેછે. પણ તે પછે જે જે નાંબી આ વીદીઆવાંનોએ કનપારેટીવ પ્રાઈલાલોજનાં કાયદાથી ઈઆને વયાકરણનાં કાયદાથી બંધે ભાશાઓનો અરશપરશ મુકાબલો કરીને તપાશ કીધી તારે તેવો કમુલ કરેયકે જનદ ભાશા ખુદરતીછે, એટલું જ નહીં પણ શંનશકરીત કરતાંનેબી શરશ ભાશા છે. એ ઊપરથી માલન પડેયકે તેવો એ જે કાચે પાએ આગલ વીચાર આપેઆછે તે ઊપર

તેવો પાંણી પ્રેરવેછે, અને જે ખરી બાબદ હતી તેજ શામેત થાઈછે.

હાલની જમાનાના વખતનો કેટલાક આપણા જરથોશ્તીઓ તથા ઈઝિરોપીઅનો જેવાને પેહલવી અથવા હુન્નવરશ ભાશાની બરાબર રીતે માહેતગારી નથી તેવો પુરાતન ભાશાઓની બારીકીને તપાશીઆ વગર પોતાનાં ઘણા કાચા વીચારો આપેછે કે પેહલવીનો શેનેટીક તતવોછે. પણ દશતુર પેશોતનજ પોતાની હદથી બહાર જઈને લખેચ કે “એ ભાષાની રચના તેહુની અંદર ઈરાંની તેમજ શેનેટીક તતવો બિલાઈને તેના બિલાવરાથી થાયલીછે.” હાલો અશુધ વીચાર જે દશતુરજ આપેઓછે તે માતરે પેહલવી ભાશાની થોડી માહેતગારીને લીધે આપેલોછે. જો દશતુર પેશોતનજ તથા એવણને મલતા વીચારવાલા ધરશ થોએ ઈરાંનીઓની પુરાતન જુબાંનની માહેતગારી નિલવી હતેતો હાલો હજી કાહાડવા જોગ વીચારો કહીયી તેવો આપતે નહી—પણ આગલ જે પરનાંછે જનદ ભાશા વીશે ઈઝિરોપીઅન વીદીઆવાંનોએ વગર વીચાર કરવે ન ત આપેઆં હતાં અને પાછલથી તે માટે તેવાને પશતાવું પડેજ હતું તેજ પરનાંછે લાલનો હીંગાંન પણ હેંચ આવેઓચ કે જેમ ઈઝિરોપીઅન વીદીઆવાંનો હવડાં પોતાનાં મતો પ્રેરવતા જાએચ તેમ એ આપણા દશતુરોને પોતાનાં વીચારો પ્રેરવવાની શરજ પડશે, તે વાંચનારા શાહેઓએ શત કરીને જાણવું.

પેહલવી ભાશાની રચનાં તથા વચાકરણનો જે કાએદોછે તે શુધ ઈરાંનીઓની બોલ ભાશાઓને મલતોછે પણ પેહલવી ભાશાનું વચાકરણ જો બરાબર તપાશી જોઈએચતો ઈરાંની ભાશાઓનાં વચાકરણો શાયે ઘણા અગતનો શુંઅંધ

ધરાવેછે અને ખોદાતાલાની બખશેશથી એરીએન દોલાની નાંખીચી ભાશાઓનો કાએદો હોવોતો મનજીત તથા હજારો વરશ થયાં કાએમછે કે તે દોલાની શાખા ભાશાઓનાં વયાકરણને શેહેલથી મદદ મલી શખેછે. તેરલું છતાં દશ તુર પંશોતનજીને શેનેટીક ભાશાનાં વયાકરણની મદદ લેવા ને શું જરૂર હતી? શું આપણા જંનદ અવશતાનાં તથા કદીમ પ્રારથી જીવ્યાંનનાં વયાકરણની મદદ નહીં મલતે? અને જાહારે એમછે તેવારે પોતાનાં વયાકરણની મદદ લેવાને બદલે પરગનેઆતનાં વયાકરણની મદદ લેવાની દશ તુરજીને શું જરૂર હતી? પણ એ ભિપરદીતો હોયું પુલ હું શામેત થાએમકે દશતુરજીનો ઇરાંનીઓની ભાશાએ, હું પુરતું અને મનમાંનતું ગનેઆન નહીં હોવાને લીધે પરગનેઆતવાલાઓનો આશરો લેવો પડેઆછે. વલી બી જી કારણ એકેદશતુરજીએ, ડાકટર શપીગલે, જે જરમન ભાશાનો વયાકરણ છપાવેછે તેની ભિપરદી પોતાનાં વયાકરણની રચનાં કીધેલી લાગેછે, અને તેથી કોઈબી રીતે નવી બાબદો વયાકરણ શંકાધી તેનો જોવાનો આવતી નથી. એ વીચે જાહારે દશતુરજીનાં પુદ વયાકરણ ભિપર ખોલાશો કરશું તારે બતલવી આપશું કે દશતુરજીએ તેમાં કેહવી કેહવી જીલો કીધીછે.

નેક જરથોશતીઓએ આએ બાબદ ખુબ ઇઆદ રા ખવો કે આએ ફેહેલવી વયાકરણ જો પેહલવીનાં જીવંન અભીઆશીએને શીખવેઆમાં આવશેતો આગલ ચાલતાં આપણી પવીતર જીવ્યાંનેનો વધારે ખરાબો થાશે. કાંકે શેનેટીક શબદો ભિલીને એ ભાશા શીખવેઆમાં આવે તાહા રે આપણે એમજ જાણુવું કે તે અશલ ભાશાને શડો લા ગો—અને ઇરાંનીઓની જે નીરમલ તથા પવીતર ભાશા

છે તેહનો આશતે આશતે નાંચ થાવાનો. એટલુંજ નહીં પણ હુવા થોડાએક ધરમગુરુઓની હુવી માલ ઊપરથી ધરમનાં પાએઆને તુકશાંન પોંદચવાનું. કાંકે ઇરાંનીઓનાં ધરમ તથા ભાશા ઊપર જે બીજાઓ ખોટું તોહોમત મુકે છે કે શેનેટાકમોથી ધરમનાં તથા ભાશાનાં તતવો ઇરાંનીઓએ લીધાંછે—તે નાપાએદાર બોલવાને આપણાજ ધરમગુરુઓ ટેકે આપેછે—એ ઘણીજ અપ્રશોશની વાતછે. અને વલી તેની શાયે હુવાં અશુધ પુશતતોને આપણા નેક નરથોશતીઓએ મોઝે આશરો આપેએક એ નરથોશતી દીન અને ધરમનાં કાંતુનથી કેટલું ઊલટું થાએલુંછે. હમારા દીનદાર નરથોશતીઓ—તમેજ વીચાર કરી નેવો કે જાહુરે આએ પુશતક પરગનેઆત વાલાઓનાં તથાએ જાએ તાહારે તેવો એજ પુશતકને આધારે આપણી શાં બે હરીશાઈ કરવાને કશીબી ધીલ કરે ? ના, નહીં.

હાલી વખતમો ઇઊરોપીઅન વીદીઆવાંનોમો જાહારે આ એ તકરાર ભારે નોશથી આલેછે કે શેનેટીક ભાશાનાં મુલ તતવો ઇરાંની ભાશાનાં છે કે નહીં—અને તેનાં શેનેટીકની હીમાએત કરનારાઓને જાહારે પોતાની તકરારને મદદ આપવાની બીજી કશી શાયેતો મલતી નથી તાહારે હમારા ઊપર કહેઆ પરમાંણે તેવો પોતાનાં બોલવાની વચે એજ લાવે છેકે પારશી પરીશટો પોતેબી તેમ કબુલ કરેછે; પણ બીચારા તે વીદીઆવાંનોને એટલીબી ખચર નહીં હોડેકે તેવો જે તરાપા ઊપર બેશીને મોહોટા માહાશાગરમાં મુશાફરી કરવા નીકલે આચ તે તરાપો હુવોતો શડેલોછે કે માહાશાગરમાં હુબો આ વનાં રેહવાનો નથી—કાંકે શરવે ભાશાઓની તપાશ લેવાને જે “કમપારેટીવ શીલાલોજી” નો કાએદો હાલ હશ તીમાછે તાંહાંવેર ફોઈબી ભાશાઆરથીથી એમ નહીં કેહ

વાશે કે શેનેટીક તત્ત્વો ઇરાનીઓની ભાષાઓ પૈકી તે હની વીરધ દર વખતે વખત નવી નવી શોધાયી વધારે દાખલાઓ તો એમ મલે છે કે ઇરાની ભાષાનાં મુલતત્ત્વો શેનેટીકનાં છે. પેહેલવી ભાષાની તથા વયાકરણની જે રચનાં છે તે ઇરાની ભાષાની ૮૫ ઉપરથી છે, તે દેખાઈ પડે છે. જે પેહેલવી વયાકરણનો મુકાબલો કદીમ પ્રાચીન ભાષા શાયે કરીએ તો ખાલલી રીતે માલમ પડે છે કે ઇરાની ભાષાનાં વયાકરણની ૮૫ તથા રચનાં તે મલતું આ વે છે—તે વીગે જુવો પરોપ્રેશર માકશમુલર, તથા રેવરેન્ડ ડાક્ટર વીલશન શું લખેચ.

ડાક્ટર માકશમુલર, આએ પરનાં જુ પોતાનો વીચાર લખી જણાવે છે:—

“The Pehlvi of the Sassanian dynasty (226 A.D.) (is) mixed with Semitic elements, but purely Arian in its grammar.” *

ઉપલા ફકરાનો ગુજરાતી તરજુમો.

શાસાનીયન સલતનતના વખતની પેહેલવી (૨૨૬ એડી) (હાંઆને હંચતી સને ૨૨૬ નાં વરસમા) શેનેટીકનાં મુલ તત્ત્વો શાયે બેરા એલી છે, પણ વયાકરણમા તે ભાષા તદ્દન ઇરાની છે.

ઉગમણ પરંતની પુરાતન ભાષાઓનો નાંખીઓ ૫ હોત ડાક્ટર જોન વીલશન, પરોપ્રેશર માકશમુલરનાં વીચારને મલતો થાવા ઉપરંત, પોતાનો ધણિજ માહાભારત વીચાર અંગરેજ ભાષામા કદીમ પ્રાચીન થકી આએ નોંધે લખેઆ પરનાં જુ આપે છે:—

I much regret that we have not yet included the Persian in the list of our prescribed classical languages. The proposol to put it in this position was lost in the Senate only by a single vote ; and it may

* See The Languages of the Seat of War in the East of 1855, P. 32.

be yet renewed with the prospect of success, as some who voted against it are prepared to withdraw from it their opposition. Let all dubitants in this case listen to what Max Müller says of the Persian:—
 “As to Persian; this was long the language of the most civilized and most advanced nation, in Asia. In the first centuries of the Islam, Persians were the teachers of Arabs, and among the early Arabic authors many names are found of Persian origin. Persian literature again was the only source whence, in the East, a taste for the more refined branches of poetry, could be satisfied, whether through originals or by the medium of translations. In fact, Persian was for a long time the French of Asia, and it is still used there as the language of diplomatic correspondence. Hence many terms connected with literary subjects, or referring to other occupations of a society more advanced in civilization are of Persian, i. e., of Arian origin.” To this it has to be added, that the principal Muhammadan histories of India are in Persian; and that many Persian words are found in the Urdu, Kurdish, Turkish, and other Caucasian languages. It affords abundant scope for study, from the grand epic of Firdousi of the commencement of the eleventh century down to the latest authors of Ispahan and Tehran. It is through it that we have to arrive at the definite meaning of many Zend and Pehlvi words still but imperfectly understood.*

* See The Bombay University Calendar, for the year 1870—71. Pages. 250—251.

બિપલ' રૂઝાનો ગુજરાતી તરજુમો.

“મહત્તે કેહવાને અત્યંત હંગામી બિપલે કે આપણી હરબિલી વાગ શબ્દની ભાષાઓમાં હજુરશુરી આપણે ફારશી ભાષા દાખલ કરી ધી નથી આ ભાષાને એક વાગ શબ્દની ભાષા તરફે દાખલ કરવાની હરખારત અગરેની મુખમાં કરવામાં આવી હતી. પણ એક મત એવાછું પડવાને લીધે તે આહાન ગાંધવામાં નહીં આવી, તેથીપણ નેવોએ એ બાબદની વીરંધ મત આપેઆં હતા તેઓ હાલ પોતાના મત ફેરવવા માં ગેરે મટે આણે ફતેહ પામીએ, એવી આશાથી આ દરખાસ્ત પાછી ચનાવામાં આવી સકે. શબ્દના વીરંધ મત આપનગરોએ આ બાબદ બિપર મેકસમુલર ફારશી ભાષા વીશે ને કેહેરે તે શાંબલવું જોઈએ. —“ફારશી ભાષા વીશે—આ ભાષા ઘણુક શુની ઐશિઆપંડની ઘણી જ સુધરેલી અને શુધારામાં આગળ વધેલી પ્રજાથી વપરવામાં આવતી હતી. ઇસલામની પેટેલી સદીમાં આગળ લોકના શીક્ષક ફરંગીઓ હતા અને હાલની આગળ ગ્રંથ કરતાઓની ચોપડેઓમાં ફેરલાંક નાંમે ફારશી થી બિતપતં થાએલાં માલમ પડે. વલી ફારશી ભાષાજ એક સુખેઅ મુલકે કે જેથી કરીને પૂર્વમાં સુધરેલી કવીતાઓ વાંચનારાઓનો કોઅ એ ભાષામાં લખેલી ચોપડેઓથી અથવાતો તેમનાં તરજુમાથી પુરે પા ડી મુઆએ ખડં જોતાં ઘણુક શુરી ફારશી ભાષા ઐશિઆપંડની શીરીન જુમાન હતી અને હાન પણ તે રાજદુવારી કામમાં વપડાયે. આ ફરજને લીધે ઘણુક મુખદો ને ભાષાની બાબદ શાય જોડાએલા છે અથવાતો શુધરેલી મંડલીનાં બાબદ કામને લગતાછે તે ફારશી એટલે કે એરીઅન ભાષાથી બિતપત થએલાછે. બાબુ એને હાંદુસ થાંનની મુખ્ય મુમુવમાંની તવારીખો ફારશી ભાષામાં લખેલીછે અને ઘણુક ફારશી શબ્દો બેરફ, કુરદીશ, તરકીશ, અને બાબુ કેહેળીઅન ભાષાઓમાં મલી આવેછે. અગીઆરમી સદીની સરઆતની પીરદોશી ની માહાબરત બિતોળી તે હાલનાં ગ્રંથ કરતાઓનાં કાંમે શુધી અબ્યા સ કરવાને પુઠકલ મદદ મલેછે. ઘણુક જગં અને પેટેલવીનાં મુખદો કે ને હજુશુરી બરાબર આપણી શમજમાં આવેઆ નથી તે આએજ ભાષા ની મદદની ચોકશ શમજ શકાએછે.” *

* જુવો મુઆબની હબીબરશીદીનાં હંશી શને ૧૮૭૦—૭૧ નાં વરશનાં કાલેતડરને સકે ૨૫૦ થાતે ૨૫૧ મા.

ડાક્ટર વીલશન, જેકવા નાંનીચા ભાષાઆરથીનાં લખેલા પરમાંણે બીજી બીકત ભાષાઓનાં શબ્દો શમનવાને શરથી નેવી જુયાંનથી આપણે મદદ મલેછે, એટલું જ નહીં પણ કેટલીક ભાષાઓનાં શરથી ભાષાઓનાં મુલ તત્વો મલી આવેછે પણ હમારો આધીન વીચાર એછે કે પરથીની ધણીક ભાષાઓનાં કદીન શરથી જુયાંનનાં ધણાંક મુલ તત્વો આપણને મલી આવશે, અને એરીએન રોલાનાં લોકોની ભાષાઓ શાયે હાઈબો ભાષા કદીબી બરા બરી કરી નહીં શકશે.

ઊપલા બંધે શકરા ઊપરથી માલમ પડેછે કે એ બંધે હોરોપીઅન વીદીઆવાંને એકમતથી ખોટું કહુલ કહેછે કે આરેબીક જુયાંનનાં ધણાંક શબ્દો તથા નાંનોની ઊતપતી શરથી ભાષા ઊપરથી નીકલેલી માલમ પડેછે, એટલું જ નહીં પણ શરથી શબ્દો ઊરડુ, દુરીશ, તુરકીશ તથા બીજી કાંઈશીઅન ભાષાઓનાં મલી આવેછે. તેઆ રબાદ વલી તેવો હોવો વીચાર આવેછે કે ધણાંક જદ તથા ફેલેલવી શબ્દોના અરથો આપણને હજુર મુધી બરા બર માલમ નથી પડતા તેહના બરા અરથો શમનવાને એ શરથી ભાષાથી કવત હઆને મદદ મલશે. હવે આ એ કેકાંણે હમારા દીનદાર દશતુરજી શાહેઅ પેશોતનજી શું વીચાર આવેઅ તે હમા તથા વાંચનારી આલમ નાંણવા મંગીએઅ કાંકે આએ વીદીઆવાંનેનાં હાલ પરમાંણે ને શરથી ભાષાની પુરતી મદદ લીધી હોએતો પછે શેનેટીક નેવી અશુધ ભાષા ઊપર ભરોશો રાખવાનો દશતુરજીને જ રૂર શું પડે ? તે શમજી શકાતુ નથી. નેક વાંચનારાઓ તમા વીચાર કરી નેવો કે હોરોપીઅન વીદીઆવાંને જ હારે બાપોકારથી પોતાનાં હાવા ખુટલા વીચાર આવેછે, કે ને વીદીઆવાંનેને નરથોશતો ધરમ શાયે કશું લાગતું વ

લગતું નથી—તે છતાંબી એ વીદીઆવાંને પોતાની રીતી તથા તરીકા પરનાં પોતાનાં ખરા વીચાર આપવને સુ કતા નથી—તે શાયે વલી પરોષેશ્વર માકશ્ચુલર જાહેર એ કરારથી કચુલ કરેચ કે પેહુલવી ભાષાનું વચાકરણ નીરમ લ ઈરાંનીકે, તાડારે આપણા દીનદોષત દશતુરજને એટ લી બધી શું જરૂર પડી કે શેનેટીક ભાષાને ખોટી જોહટાઈ આપેચ ? પણ ઊપર કહેલો તેમ તેનું કારણ એજ જણાય ચ કે પોતાનાં વચાકરણની રચના શ્વપીગલનાં વચાકર ણની ઊપરથી દશતુરજ પેશ્વતનજએ કીધી હશે, પણ ઊ પલા બંધે વીદીઆવાંનેનાં વીચાર ઊપરથી શામેત થા એચ કે પેહુલવી ભાષાનાં વચાકરણની રચના ઈરાંની ભા ષાએ ઊપરથી થાએલીકે—તારે દશતુરજને એમ કરવા ની જરૂર શું હતી—શું પ્રકત પોતાની પાથે શ્વપીગલ વાહું વચાકરણ તઈચાર હતું તેથી ઈરાંનો કાયદા પરનાં પચા કરણ બનાવને તશદી નહી લીધી એમ થાએઈ હોએ તેનાં કશી નવાઈ દીશતી નથી. જો દશતુરજએ આપ ણા બુજરગો તથા નેઆગાંનેનાં ઈરાંની ભાષાઓનાં કાય દાથી પોતાનું પેહુલવી વચાકરણ બનાવેલો હતેતો એ વચાક રણ થકી હજેને આટલી મુજાહમત નહી કરવી પડતે. વ લી દશતુરજ પોતાનાં વચાકરણનાં દીઆઆનાં જે પોતે ખો લી રીતે કચુલ કરેકે, તે પ્રકરો આએ કેકાંણે દાખલા તરીકે લ ખીએચ કે તેથી વાંચનારા શાહુખોની વધારે ખાતેરી થાએ—

“ આએ ભાષાનાં જે જે વચાકરણ રૂપા જોડણીઓએ તે શ્વલી જોડણીઓ અવસતા અને કદીમ પારસી લેખો (Cuneiform Text) ની સાથે મલતી આવેકે.” *

* જુલો દશતુરજનાં વચાકરણનાં દીઆઆને શકે ૩ જે.

જો દશતુરજીનાં કબુલ કીધેલા કોલ પરનાં શિવયાકરણ રૂપી જોડણીઓ ઈરાનીઓનાં વયાકરણને મલતીજ આવે છે તો પછે દશતુર પેશોતનજીને શું જરૂર તથા અગત હતી કે ઈરાનીઓની નાંગીચી ભાષાઓનાં કાએદાને પડતો મુડો ને શેનેટીક કાએદાને એટલું બધું મન આવેલું? અને તેહ નો શાયે જગે જગે જે પેહલવીના શયદો મુદ્દ ઈરાની કા એદા પરનાં શિવયાકરણને તેને શેનેટીક રૂપ આપવાનું કારણ શું? કાએકે કેટલાક ઈરાનીઓએ વીઠીઆવાનો પોતાની મતલબ શાયવવાને અશક ઈરાની ભાષાનાં શયદોને શેનેટીક રૂપ આપે છે કે જોઈ કરીત ટોરાટ તથા હનજલની ભાષાઓને જોડોટાઈ મને, અને તે ઉપરથી તેઓ હેવું દેડવવા નોંધે છે કે ઈરાની ધરનવાલોઓએ પોતાનાં ધરન જો શેનેટીક તતવો લોધાં છે. હવે આએ કોલતો દશતુરજી પેશોતનજી જીનાર કબુલ કરે ની હેવી આપણને આ શાએ તેવારે દશતુરજીએ માતર એટલી ભુલ કીધી છે ખરી કે વગર શન જવે શેનેટીક ભાષાને જોડોટાઈ તથા મુજરોગી આપીક, અને તેથી આએ અંદરનાં લેદની વાત એ બી ચારા દશતુરજીને ખચરબી ની હોશે. જો એ દીનઆ ગાક દશતુરજીને તેમ ખચર હોતો તેવો હોયો ભુલાયો કે દીની ખાતે નહી અને પેહલવી અથવા હુજવરષ જેવી પવીનાર ભાષા ઉપર હોયું ખોટું જોડોનત કદીની ચેલતે નહી.

દશતુરજી પોતાનાં દીઆચાને શરૂ બીજે “નાલીક ના ને અચુરી” વોશે જે વીચાર આપે છે તેઓ ભુલ ભરેલો છે તે એવણનાં લખેલા બીજા શરૂવોનાં દાખલા ઉપરથી સાબિત કરી આપીએય.

દશતુરજ પોતાના ગુજરાતી દીબાચાને શરે ૨૭ તથા ૨૮ ને લખેય કે.—

“ ‘માલીક નામએ અશુરી’ નામની શબ્દ કોશ † ના પેહલવી દી બાચામાં તેનો બનાવનાર લખેછે કે:—

“ તે બરદાશવના કરનાર દાદાર અહુરમજ્દનાં (મોખારેક) નાંમ, આલખ અને શુતી (ગી બરકત)થી, આએ ફારશી તરજુમાં શાયનો ‘માલિક નામએ અશુરી’, ઇઆને આસીરીઆ શબ્દ કોશ, લગતો રેશા લો તે ખાલદી (ચેઆલદી) ભાષા શીખવામાં નવા અભેઆશીઆને ફા એદમંદ, શારી બખશેશ કરનાર, અને શુભકારક થજો.” *

આએ બપલા પ્રકારનાં લખાણ બપરથી દશતુરજ પો તે કબુલ કરેછે કે “માલીક નામએ અશુરી, ઇઆને આશી રીઆ શબ્દ કોશને લગતો રેશાલો તે ખાલદી (ચેઆલદી) ભાષા શીખવામાં નવાં અભીઆશીઆને પ્રાએદમંદ ઇતી આદી થજો”. તાહારે દશતુરજથી હજો એટલું જ જાણવા માંગીએયકે એ માલીક નામે અશુરી પેહલવી ભાષા શા થે શું શંબંધ રાખેછે, કાંકે તહનારા દીબાચાનાં લખેઆ પરનાંણે એ શબ્દ કોશ ખાલદી ભાષા શીખનારાઓને કાંમનોએ તે બપરથી હેવું માલમ પડેય કે ઘણાજ પાછ લા વખતનો કોઈ શખશે તે કોશ બનાવેઓ હશે અને તે વીશે હજો આગલ ચાલતાં બતલાવી આપશું તે બપ રથીબી વાંચનારા શાહેબોની ખાતેરી થાશે.

દશતુરજ શરે ૩ ને લખેયકે— “ઈરાંન દેશનાં પેહલ વી ભાષા કેહારદી શહર થાઈ તે વીશેનો ચોકશ વખત સુકરર થાઈ શકતો નથી.”

આએ કેકાંણે દશતુર પેશોતનજની નોહટી બુલછે

† આએ નોટ અતરે લખવાની કશી જરૂર નથી કાંકે પેહલવી ઇઆ જંદ ગલાસરી શરવેને જાણીતી કીતાબછે.

નોવો દશતુર પેશોતનજનાં પેહલવી વચાકરણનાં દીબાચાઓ.

કાંકે ઘણીએક ભાષાઓનો વખત ઇર્ષ્યાથી મુકરર થાઈ શકતો નથી, પણ પેહલવી ભાષા વીશેનો આટલીથી શામેતી ભગાડી મલેછે કે—પેહલુ એક દેશનું નામ છે અને તાંહાં નાં રેહવાશીઓ પેહલવાંને નામે, તથા તેવોની ભાષા પેહલવીને નામે ઓલખાતી હતી. એ વીશેની એક દહીંજ પુરાતન શાહાદત આપણે નીચે લખેલા દાખલા ભપરદી મલેછે કે ઇરાંન શેહેરની શરન્મીન ભપર પેશદાદીઅન ટોલાના વખતનાં પેહલવી ભાષા ચાલુ હતી, કાંકે આપણા પેહલવાંનેને શનશકરત ભાષાનો પેહલવાશ કરીને કહેછે, હવે કરાઈશની અગાઉ એક અથવા બેએ હજાર વર શોનાં હીનદુઓનાં ધરમ પુશતકોનો એ પેહલવાશનો શબ્દ આવેલોછે. * જેમકે વીશણુ પુરાંન, રામાયન, માહાભારત, તથા મનુનાં કાયદાનો “પેહલવાશ” શબ્દ વાપડેલોછે. એ ભપરથી માલમ પડેછે કે આપણા ટોલો હઈઆત હશે તે વેલાએ તે ટોલાના લોકોનું નામ વાપડેલુંછે. તે પર માંણેથી જો આપણે વીચાર કરીએતો તે વખતે પેહલવી ભાષા હશતીજો હોવી જોઈએ, હેનાં કશો શક નથી. વાંચ નારા શાહુઓએ જાણવું જોઈએય કે જે દેશનું પુરથવી જો પેહલુ નામ નીકલીઊ તેજ દેશનાં રેહવાશીઓનું નામ પેહલવાંન કરીજી ઓલાએછે અને તેજ દેશની દેશી ભાષાનું નામ પેહલવી કરીને હેહીએ તેજો કશીથી હરખત હજો.

* જોવા ધી વીશગુ પુરાંનું અંગરેજી તરજુમા પરોક્ષર હાઈશ વીલશને ઇશવી શને ૧૮૪૦ માં છપાવેલાને શરૂ ૧૮૯ ની નોટ નંબર ૬૧ માં તથા શરૂ ૧૯૫ ની નોટ નંબર ૧૫૮ માં.

જોવા અન ઓલડ પેહલવી—પાજંદ ગલાશોરી દશગુર હોશંગજી તથા ડાકટર હાજિગની ખનાવેલી ઇશવી શને ૧૮૭૦ માં છપાએલી તેને શરૂ ૩૪ થી ૩૫ મે. અને મી૦ ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલનાં હુજવરશ અથવા વીશેશ પેહલવી વચાકરણનાં દીખાઆને શરૂ ૫ મે.

જોતા નથી—કાંકે ધણાંએક, દેશો ઊપરથી તેવોની ભાષા
ઓનાં નાંખો અપાએલાંછે, અને તે એક શાધારણ કાએદો
છે; તેમજ પેહલુ દેશ ઊપરથી તાંહાંની ભાષાને પેહલવી
નાંખ આપેલું 'ખોટલું' દીગેછે.

દશતુરજી પોતાનાં દીઆઆને શરૂ ૪ થે લખેચ કે—“આ
પણા કયાંની પાદશાહોનાં વખતમાં પેહલવી ભાષા તેઓની
દરબાર ખાતે ખોલાતી હતી.” અને તે પછે પોતાનાં લ
ખવાને વર્તન આપવા શારૂ “બુરહાંને કાતે” નાંખની નાંખી
ચી શરૂથી પ્રહંગનાં બનાવનાર ખોટમદ હોશેનની પ્રહંગ
ગમથી એક પ્રકરો શરૂથીજો લખી જણાવેઆચ અને તે
પ્રકરોનો ગુજરાતી તરજુમો જે દશતુરજીએ પોતે કીધોચ તે
તેવણનાંજ (અરથો) ખોલે ખોલ અતરે લખી જણાવીએચ:—

“પેહલવ—અગત કરીને દેશને કેહેછે, કેમકે પેહલવીનો અરથ
દેશીનો થાએછે; તેમજ એસકુહાંનગી સરહદ તથા ખાહાદુર અને દેલાવર
માંજુશને (પેહલવ કરીને બોલેછે. વલી બુનોરગ અને અહડતે દરજજોનાં
આદમીનેખી ‘પેહલવ’ કરીને કેહેછે; કેમકે રાહ પેહલવીની મતલબ અહડ
તે દરજજોનાં યજદાંપરશતીનીછે. વલી એક મોલકનું નાંખખી પેહલવ
કરીનેછે, અને પેહલવી ભાષા તે મોલકને લગતીછે. કેટલાએક લોકો હે
બુ કહી ગએઆછે કે પેહલવી ભાષા કેઆંની (પાદશાહો)આંની દર
બારને લગતી ભાષાછે. ધણાએક લોકોનું મતઃ કે સાંખ ખીન નૂહના
છોકરાનું નાંખ પેહલુ કરીનેછે, અને પારસ તેહનો છોકરો હતો અને
પેહલવી તથા ફારસી તેઆંની શાયે મંબંધ રાખેછે.” *

હેનેજ મલતો વીચાર “પ્રહંગે જોગીરી” તથા “પ્રહંગ
ગે રેસીદી”નાં કાબેલ ગરંથ કરતાઓએખી પોતાનાં પુસ્ત
તોમાં આપેલોછે.

દશતુરજીએ પોતાની લખવાની શાહાદતજો ઊપર
લખેજો દાખલો આપેઓછે તે ઊપર દીનદાર જરથોશતી

* જોવો દશતુરજીનાં પેહલવી વચાકરણનાં દીઆઆને શરૂ ૪-૫
મે તથા નોટ.

શાહુઓએ ખુબ ધેઆંન પોંડ્યાડવું કે દશતુરજ દાખલો કેહવી રીતનો આપેછે અને બીજાગમ તેથી ઊલટું કેહવી રીતે આપણને શનજાવેછે. તે ઊપરથી નેક વાંચનારા શાહુઓ ભુલાવો નહીં ખાઓ તેને શાહુ નીચે લખેલા અરશ પરશનાં ૫૪૨૧ દશતુરજનાં લખાણનાં ઠાંકી બતલાવીએચ કે તેથી દશતુરજ પોતાનું બોલેલું ખરું પાડવાને વાશતે આપણને કેહવું શરૂનજાવેચ.

દશતુરજ પોતાનાં શ્રદ્ધા ૪ થા અને શ્રદ્ધા ૫ માંનો આએ નો આએ પરમાંણે લખેછે. પરમાંણે લખેછે.

“ઊપલાં લખાણમાં તરણ મુખ્ય આખદ આવેલીછે, તેમાં એક એ ને પેહલવી ભાષા એશકહાંનનાં ૫ રાંતને લગતી ભાષાછે, બીજું એ ને તે કીઆંની પાદશાહાઓની દર ખાર ખાતે બોલાતી હતી, અને તે રીજી” એને તેહેની ઊતપતી પેહલુ ખાન સાંમથી થએલીછે.”

“આએ તરીજી બાબત ઊપરથી હેવું શીધ થાએછે કે પેહલવી જખાંનતી ઊતપતી સાંમના બેટા પેહલુથી થાઇછે તે પેહલુ નાંમનો કોઇ પુરુશ નહીં પણ “સાંમ દેશની... ...શુરીઆની” જખાંન ને એમેરીક બાપાને નાંમે હાલમાં એલખાએછે તેનું વપરાણ કદીમ પારસી ભાષા ની શાયે બેલાઈ જવાથી પેહલવી ભાષાની તેમાંથી ઊતપતી થાએ લીછે.”

હાવાં ખોટાં લખાણ ઊપરથી હોનાને શનજ નથી પડતીકે હાવી રીતે ગોઠવણ કરવાનું ખરું કારણ શું હશે? કેનકે દશતુરજનાં ૫૪૨૧ કરેલા “બુરહાંને કાતેચ” નાં બનાવનાર નાં વીચાર પરમાંણે તો ખોલી રીતે કબુલ કરેછેકે “પેહલવ અગત કરીને દેશને કેહેછે” “અને પેહલવી ભાષા તે નો લકને લગતીછે.” હાવી રીતે “બુરહાંને કાતેચ” તથા દશતુરજનાં લખેઆ પરમાંણે “પ્રહંગે જોહાંગીરી” તથા “પ્રહંગે રેસીદી” જાહેરે કબુલ કરેછે તાહારે દશતુરજને શું જરૂર પડી કે જાણી જોઈને વાંચનારાઓને તથા જીવાંન પેહલવી અબીઆશીઓને ભુલાવો ખવરાવેચ. ઊપરજણા

વેલા તરણ નાંખીયા પ્રંગોના બનાવનારાઓ ખોલી રી
તે ને વીચાર આપેય તે ઉપરથી દશતુરણ પોતે કયુલક
રીઆબાદ વહી પોતેજ શરીઆત ઊલટું લખેયકે—“તે પે
હલું નાંખેના કોઈ પુરુશ નહી પણ “સાંખ દેશની...શુરી
આની જ્યાંન ને શેનેટીક ભાશને નાંખે હાલનાં ચોલખા
એછે તેનું વપરાણ કદીન પારસી ભાશાની શાયે બિલાઈ
જવાથી પેહલવી ભાશાની તેમથી ઊતરતી થાયેલીછે.”

પરથમ હજો દશતુરણથી એટલુંજ જાણવા માંગી
એય કે તહજો પોતે તમારી પોતાની ખાતરીને વાશતે
બુરહાને કાતે તથા બીજી પ્રહંગોનાં દાખલાઓ આપાય
તેહજો ખોલહું લખેહું છે કે—“તુહના છોટરાતું નાંખ પે
હલુ કરીનેછે”. તારે તજો પેહી શતા ઉપરથી કહેવોયકે “તે
પેહલુ નાંખ કોઈ પુરુશ નહી પણ સાંખ દેશની શુરીઆની
જ્યાંન ને શેનેટીક ભાશને નાંખે હાલનાં ચોલખાએછે.”

આએ કોંણે દશતુરણ વળી ખોટી ચુક કરેછે કાંકે
દશતુરણનાં પર્શદ કીધેલા “બુરાની કાતેઅ” નાં બનાવના
રનાં કહેવા પરનાંણે પરથમજાન હેલેછે કે—“પેહલવ અ
ગત કરીને દેશને પેહેછે.” અને એજ પ્રકારનો એ પ્રહંગ
નો બનાવનાર ખોલહું કહેછે કે “તુહના છોટરાતું નાંખ પે
હલુ કરીને છે.” હવે રીતે એ શબ્દનાં બે અરથ કરેછે તે
ધર્તાં તહજો ઊલટું શમજાવોય તેનું કારણ શું? કાંકે તજો
લખોયકે તે પેહલુ નાંખ કોઈ પુરુશ નહી પણ બુરહાને કાતે
અનાં કોલ પરનાંણે પેહલુ—દેશનું નાંખે તારે તજો ને
ના, કહેવોય તેહજો એકબી દાખલો આપીઓ નથી તે શ
બબથી દશતુરણનાં ખોલવાને કોઈબો વજન નથી આપના
ર કાંકે આએ નીચે લખેલા પ્રકાર ઉપરથી ખોલી રીતે

તમારા વીચારો તમે પોતે બોલો પાડો છે. તમે લખો છો “શાંત દેશની... શુરીઆની ન્યાય ને શેષેટીક ભાષાને નાંચે હાલનાં ચોલખાએ છે.”

નેક વાંચનારા શાહેઓ આએ ઊપલા ૫૪૨૨ ઊપરથી વીચાર કરી જોવો કે ને ૫૪૨૨ની શાહેત દશતુરજ પોતે આપેય તેને બુરહાને કાતેના બનાવનારે લખી જણાવી જોય કે શાંત પુરુષનું નામ છે તારે દશતુરજને એટલી બધી શું જરૂર છે શુરીઆન આપણે બેલટું શનજાવેય કે શાંત દેશની શુરીઆની ભાષા છે. વાંચનારા શાહેઓએ જણવું જોઈએ કે બુરહાને કાતેના બનાવનાર શું લખેય અને દશતુરજ શનજાવેય શું? ખેર દશતુરજ શાહેત તરીકે ને દાખલો પોતે આપેય તેથી તદ્દન બેલજાન પોતાનો વીચાર જણાવેય. એટલું જ નહીં પણ પોતાના લખવાની શામેતીને એકપણ ભાગે દુરો દાખલો આપી નથી શક્તા પંણ જો દશતુરજ ભુગોલ વીદીઆનું ગનેઆં ન શરીરે જાણતા હોતે તથા તવાનીઓ વાંચી હોતે તે હાવા તરીકે કરવા જોગ દાખલો કદીની નહીં આપતે કાંકે પરથંતો દશતુરજને માલંજની નથી કે શુરીઆની ભાષા પુરુષની કીઆ ભાગને બોલોએ છે અને સાંત દેશ પુરુષ વીના હોઆ ભાગને આવેલું છે. ખેર! તકરારને વાશતે ધરીભર આપણે કબુલ કરીએ કે “સાંત દેશની શુરીઆની ભાષા છે” તારે આએ બાબત આપણે જાણવી જોઈએ કે “તેનું વપરણ કદીન પારશી ભાષાની સાથે ભેલાઈ ન વાથી પેલવી ભાષાની તેનાંથી ઉતપત્તી કેમ થાયેલી છે? આ કેકાંણે દશતુરજથી હોતો એટલું જાણવા માંગીએ કે એએ ભાષા ભેલાઆથી પેલવી ભાષાની ઉતપત્તી કેમ થઈ? અને કીઆ જમાનાંને એ બનાવ બનીઓ, તે જાણ

હું જોઈએય. અને જો દશતુરજીનાં લખીઆ પરમાંણે ધરીભ
 ર આપણે કયુલ કરીએ કે પેહલવી ભાશાની એમ ભતપંતી થા
 એલીછે તો જેહરખાંની કરીને તેનાં એક બે બી દાખલાવો લખી
 જણાવો. ઉપર લખેતો જે વીચાર દશતુરજીએ આપીઆય
 તે માતરે બીન શનજે ગાઠવી દીધાંય—બાકી આજ્ઞલગી
 કોઈની વીદીઆવાંને હોવો અરોલાય વીચાર આપીઆ ન
 થી કાંકે શુરીઆની ભાશા જે છે તે શીએરાક દેશની ભાશા
 ગણાએછે અને હજુરશુધી શુરીઆની ભાશાની પોતાની ભ
 તપંતી અરાઅર રીતે માલમ નથી પડતી—તેવી અશુધ
 ભાશા પેહલવી જેવી નાંનીચી ભાશાને કેમ જનમ આપે
 તે શનજી શકાતું નથી. વલી દશતુરજી હેવું કેહેય કે
 “સાંમ દેશની શુરીઆની જ્યાંન જે હાલમાં શેનેટીકને
 નાંને એલખાએછે.” એબી દશતુરજીની બુલછે કાંકે સાંમ
 દેશ તથા શુરીઆની ભાશા જે દેશનો એલાએછે તે બધે
 દેશો એક બીજાંથી ધણાંજ દુરછે, અને સાંમ દેશ શુરીઆ
 ની ભાશા શાય કશે તાલુકો રાખતી નથી. સામાનય રૂપને
 દેકાંણે દશતુરજી સાંમ દેશ સમજતા હોએતો તેનો કશી
 નવાઈ ની!! કાંકે બાજી વખતે હોવી બુલ થાએછે, અથ
 વાતો દશતુરજીએ શેનેરીતન દેશને બદલે સામદેશ લખી
 આ હોએતો તેબી સુક કીધીછે તેરેનુ ખર કારણ એછે
 કે સમરીતન ભાશા શેનેટીકને મલતી આવેછે પણ હાલી
 જમાનામાં તે ભાશા બીલકુલ મરી ગએલીછે. માતરે તો
 રાત તથા ઇનજીલનો તરજુનો એ ભાશાનો ઉટલાએક વી
 દીઆવાંનોએ બીજી ભાશાઓની મદદ લેઈને કીધાછે. બા
 કી શેનેરીતન ભાશા કંઈ હીખર તથા આરેબીક ભાશા
 નાં જેવી નાંનીચી ભાશા નથી. તે વાશતે દશતુરજીએ પર
 થંમતો ઇઆદ રાખવું કે સમરીતન તથા શુરીઆની ભા

શાઓનું કશું થરકાંણું નથી, તે ભાશાઓ ઈરાનીઓના નામીથી ભાશાએ ને હેલવી રીતે મદદ કરે તે આપણે જાણુ' જોઈએ એ કાંડે દશતુરજના આએ વીચારો. હજી કાચાએ, અને એ ભપરથી ખોલુ' માલમ પડે છે કે એ ભાશાઓ વીધે દશતુરજની માહેતગારી હજી ન થોડી છે; ન હીતો દશતુરજ હાવી બુલ કધીની નહીં કરતે કે કદીન પારથી તથા શુરીઆની ભાશા શાયે લેલાઆથી તેમથી પેહલવી ભાશાની ભપરથી થાયેલી છે.

“દીનકરદ” નામની નોતેબર પેહલવી કીતાબનાં હેલલા એક દાખલાઓ દશતુરજએ આપીઆએ તેહનોખી તેવોએ બુલો કીધી છે પંજુ આએ કોણે તે શયો ખોલાશે કરતાં આએ ચોખાનીઆનું કદ એક પુસ્તકનાં જોઈલું મોહોટું થાવા જાયે છે તેથી આએ કોણે તે ભપર લંબ્યાંનથી ખોલાશે કરવાનું મોટુ કરીએ છે. એ અને હાલતરત આએ મુખતેશર ખોલાશે ભપર વાંચનારાવોતુ ઘેઆં પાંચારવા માંગીએ.

દશતુરજએ પોતાનાં લખાણને “અરદાશ્ચઅશની આશરીન” તથા આશરીને પનજમનોથી જે દાખલાઓ આપી આએ તે આએ તકરાર શાયે કશો શંખધ ધરાવતા નથી.

દશતુરજ પોતાનાં દીવાયાને શરૂ ૧૧ થી તે શરૂ ૧૬ ને શુધી ઈજરોપ ખાંડના વીદીઆવાંનોની અંચની શોધ ભપરથી હેલુ' શાયેત કરવા માંગેએ પેહલવી ભાશા શીકનદરની આગમચનાં વખતનાં ઈરાન ખાતે વપરાતો હતો. હું જો કશી નવાઈ નથી કાંડે વીદીઆવાંનોનો એ વીચાર ધણી શાધારણ છે.

એ વચાકરણનાં દીવાયાને શરૂ ૧૭ થી તે શરૂ ૧૯ ને શુધી દશતુરજએ હમને એશરહાનીનાં બનાવેલાં પુસ્તક ભપરથી તથા મજમલોલ તવારીખ ભપરથી પેહલવી ભા

શા વીણે તથા પેહલવી કરીને (નાંમ) શા ઊપરથી પડેલ છે, તે વીણે કેટલાએક દાખલાવો આપીઆ છે તે દરશત છે, પણ દશતુરજને ઘટતું હતું કે ડાકટર શપીગલ તથા બીજા ઇંગ્લિશ પીઅન ગરંથ કરતાઓએ હુવા દાખલાઓ બતલાવીઆ છે તે માટે તેવોનો ઊપકાર માંનવો હતો. ખેર ! તેમ નહી કીધું તોએપણ ગરંથ કરતાઓના કાએદા પરમાંણે જે યોનાં ગરંથમાંથી તે લીધું છે તે પણ કચ્છલ કરવું જોઈતું હતું કાંકે હરેક વીદીઆવાંન આપણી અગાઉ જે દાખલા આપે તેવોના નાંમો લખવાની આપણી ખરી પ્રરજ છે, કે તેથી વાંચનારાઓ એમ નહી શમજે કે પ્રલાના ગરંથ કરતા ઊપરથી દાખલા લીધાચ અને તેની પોંડોચ કચ્છલ નથી કીધી. શરૂ રજે દશતુરજએ પોતે એક લાંબો પ્રકરો લખીઆ છે તેમાં પોતે તે પ્રકરની શેવટે આએ પરમાંણે પોતાનો વીચાર જણાવે છે:—

“તેમાંની એઆલડી પેહલવી હજોએ ઊપલા ફકરામાં હમજેહ એ શકહાંનીના લખાંણમાં જણાવેલી..... શરીઆની ફરશી છે.”

હમજેહ એશરહાનીનાં લખાંણની ખરી મતલબ પરથ મજો દશતુરજ શમજઆ નથી કે શરીઆની પ્રારશી કેહી ભાશાને કેહે છે. દશતુરજને તથા નેક વાંચનારા શાહુખાને જાંણુ જોઈએચકે હીયર લોકો, આરબો તથા સાએરી આ લોકો પોતાની ભાશાઓને આસનાંની ભાશાઓ ગણે છે પણ પાદશાહી શંનતલતમો, રાજ દરબારી કાંમોમો, શં નશારની ચાહુ ભાશામો, તથા વેપારીઓ અગત કરીને જે વો શેનેટીક ભાશાઓ વાપડે છે તેવોનો સુખેઅ કરીને ઘણા મોટો ભાગ પ્રારશી ભાશાને લખાંણમો, તથા વાપડવાનો લીએ છે કે જે ઊપરથી આરબો તથા સારીઆક લોકોએ પ્રારશી ભાશાની મદદ લેઈને પોતાની ભાશાઓને શુધારી છે તથા લાખો રૂપીઆનો ધંધો એ ટાલનાં લોકો હાલ

કરેછે તેવો પોતાનો કુલે હુશાબ શરશી ભાષાનો લખેછે અને શુરીઆની ભાષાને શરશી ભાષાની એટલીતો મદદ મલીછે કે તે લોકો પોતે તે કબુલ કરેછે, એટલું જ નહીં પણ નાંખીયા ઇંજિરોપીઆન વીદીઆવાંને પણ એ કોલ ક બુલ કરેછે, અને તે ભાષાને શરશી શુરીઆની નાંખ આ પેલુંછે. તેમજ આરબ લોકોએ તથા ઇંજિલીઓએ તથા નશ્તોરીઆન લોકોએ શરશી ભાષાનાં શબ્દો પોતાની ભાષાઓના લેઈને પોતાની દેશી ભાષાઓ પાછું દરજજે શુધારીછે, તે શરવે બાબદો લખતાં પાછું લખ્યાંણુ થા એછે તે શબ્દથી નેક વાંચનારાઓને હરો. મન્યુત ભ લામીણુ કરીએ છેઈએ કે આએ નીએ લખેલાં નાંખ વા લાં પુસતકો વાંચીઆથી પોતાની ખાતરી કરી લેવી કે પરગનીઆતવાલા નાંખીયા વીદીઆવાંનેનાં હેલવા માહાભા રત વીચારેછે, અને તેથી કરીને કદીન શરશી જીયાંનની જી નરગીને કેટલું માંન મલેછે અને શ્યાઈને વાશતે વગર શરને ખરી બાબત પોતે કબુલ કરેછે, એ વીદીઆવાંને નાં કોલની ખરી રતેડછે. દશતુરજીનાં હાવા ગલત વોચા રનો મુકાબિલો જાહારે આએ નીએ લખેલા ગરંથકરતા વોની સાથે કરીએ તાહારે, તથા દશતુરજી જેવા દીનદાર તથા દીનચાશીદાર લખનાર શરીઆંન હેલું જે ટું તોડો મત પેહેલવી જેવી નાંખીયા ભાષા ઊપર મુકે, તાહારે એવો વીશે આપણાં નરયોશતીઓ શું વીચાર કરશે તે વીશે દરીઆ કરવો જોઈએ.

ઇંજિરોપીઆન વીદીઆવાંનેએ આપેલા વીચ રોના પુ શતકોનાં નાંખો આએ કેકાંણુ હોએ લખી જણાવીએમ તે ઊપર દાનેશનંદોએ ધેઆન આપેઆથી પોતાની નેલે ખાતરી થાયે.

દાનેશમંદ વાંચનારા શાહુખાએ જાણવું જોઈએ કે હજો ને ઇંજિરોપીઅન ગરંથ કરતાઓનાં નાંખો અતરે લખી જણાવીએય તે માતરે વાંચનારાઓની ખાતેરી કરવાને વા શતછે, બાકી જો દરએક ગરંથ કરતાઓનાં વીચારો લખી જણાવીએતો આએ ચોપાનીઓની ટુકી હદનો તે શરવેનાં વીચારોનો શગાશ નહી થઈ શકે; તો પણ કેટલાક નાંખીયા ગરંથ કરતાઓનાં વીચારો હવેપછેનાં શ્રદ્ધાઓનો લખી જણાવશું કે તેથી વાંચનારી આલમની વધારે ખાતેરી થાએ કે હમારું લખવું કેહવું વાનખીછે.

આએ ઠકાંણે પેહલવેહુલું નાંખ ને હજો લખી જણાવીએય તે દશતુરજ પેશોતનજનાં પોતાનાં પશંદ કીધેલા ગરંથ કરતા ડાકટર યુનશંનજે—

જોયો આલિટ લાઈનશ આપ્ ધી ફીલાસોફી આપ્ ઇંજિની વરશલ હીશતોરી. વાલંમ પેહલું તથા બીજું.

એન ગરંથ કરતાએ છપાવેલાં વાલંમો ૫, ઇજપટંશ પલેશ ઇન ઇંજિનીવરશલ હીશતોરી.

ધી હીશતોરી આપ્ હીરોટોટશ—વાલંમો ૪, બનાવ નાર જારજ રાલીનશન.

ધી ફાઈફ ગરેટ મોનારકીશ આપ્ ધી એનશીઅનત ઇશતરંન વરલડ—વાલંમ ૪, બનાવનાર જારજ રાલીનશન.

ગાડ ઇન હીશતોરી, બનાવનાર યુનશંન—વાલંમો ૩

ચીપશ પ્રાંમ એ જરમન વરકશાપ—વાલંમો ૩, બનાવનાર માકશ મુલર.

એનશીઅનટ રેથશ ઇમબાદીએદ ઇન એનશીઅનત નેમશ—વાલંમો ૨, બનાવનાર ઠાંમશ ઇનનેન.

એલ મશુદોશ હીશતોરીકાલ એનશયકલોપીદીયા આરે બીક ગરંથનો અંગરેજ તરજુમો—કરનાર અ. ઇશપંનજર.

ધી જીઓગરાફીકલ વેરકશ આપ ઇશ્વરહાંની—અશ
લ શરથી ઊપરથી અંગરેજો તરજુનો કરનાર શર ઊલી
એમ આગ્રહલી.

ડાકટર ઇશ્વરીગલે જનદ અવશતાનો તરજુનો જરમ
ન ભાષાનાં કીધોછે તેહનાં વાલંનો ડ નાં દીખાયાનો તથા
પાછલા ભાગનાં વધારાનો જોઆથી માલમ પડશે.

ડાં ઇશ્વરીગલનાં હુનવરશનાં વયાકરંણનો દીખાયા
જોવો.

ડાં ઇશ્વરીગલ—ઇરાંન દશ લાંનદ જીવીશંન દેમ ઇન
દુશ ઊનદ તીગરીશ.

હરકુઝલ એત કાકુશ ઇતુદ દી મીયથોઆલોજ કંમ
પએરી—બનાવનાર મીચલ બરેલ.

ઊપર લખેલાં નાંનો વાલાં પુશતકે શવાએ બીજાં ધ
ણાંએક પુશતકે હમારા જોઆનો આયાંછે તે શરવે પુશત
કેનાં નાંનો લખતાં લંબાંન થાએછે એટલુંજ નહી પણ
આટલાં નાંનો ઊપરથીજ વાંચનારા શાહુઓની તે બાબે ખા
તેરી થાશે—તે શબ્દથી આએ જગાએ હો ખતમ કરીને
આગલી બાબદો ઊપર વાંચનારાઓનું દેઆંન ખેંચવા માં
બીએચ.

નેક વાંચનારાઓ આએ ઊપર લખેલી શાહાદતો
ઊપરથી ખોલી રીતે શામેત થાએછે કે શેનેટીક ભાષાનાં ઇ
રાંની ભાષાઓનાં ધણાંએક મુલ તતવો મલી આવેછે, વલી
વધારે ભરશે રાખવા જોગ શામેતી એ મલેછે કે ઇરાંની
ભાષાઓના ધણાંએક શબ્દો શેનેટીક ભાષાઓનાં દાખલ
થાએલાંછે તેજ પરમાંણે પેહલવી ભાષાનાં શબ્દો શેનેટીક
ના મલી આવેછે, તે વીશે તથા ઇરાંનીઓની પુરાતન

ભાશાઓનાં ધણાએક શબ્દો હવે પછેના શરૂઆતના બતલાવી આપશું કે જોથી કરીને વીદીઆવાંન આલમની વધારે ખાતરી થાશે.

દશતુરજી પોતાના દીઆયામાં શરૂ ૨૦ ને લખેચકે—“સરીઆની ભાષાનુ લખાંણુ ઇરાનનાં મોલકનાં પાદશાહ હોશંગ પેશદાદના વખતથી ચાલતું હતું.”

આએ વીચાર ધણેજ ભુલ ભરેલોછે કાંકે પરથમતો દશતુરજીને જાંણુ જોઈએચકે પાદશાહ હોશંગનાં વખતનો “સરીઆની ભાષા”નું વલુદખી નહી હતુ તારે લખાંણુ કેમ ચાલતું હતું? દશતુરજી પોતાનાં લખાંણુનાં ટેકાનો એ કીતાબોની શાહાદતો નીચે લખીઆ પરમાંણુ એજ રકચનો આપેછે, જેમ કે—

“તેજી સામેતા ‘અનવારેસોહેલી’ નામની ભરોસો રાખવા જોમ ફારસી કેતાબ ઊપરથી આપણને મલેછે. આએ કેતાબમાં કલીલુલદમન નામની કેતાબને આધારે દાખલમ પાદશાહને એક પાહાડના અંદરથી મલેલા ખજાનામાં પાદશાહ હોશંગની તરફથી લખાએલો એક દશતાવેજ મલેઓ હતો, તેમાં એક દાખડી તેને મલી હતી તે વીશનુ અએઆંન આપતાં નીચે જણાવેઆ પરમાંણુ લખેછે”— *

દશતુરજીની ભરોસો રાખવા જોગ શરૂથી કેતાબનો દાખલો આએ ટેકાંણુ લખીને હમારા વાંચનારાઓનો વખત રોકવાને હોમો દરસત નથી ધારતા કાંકે દશતુરજીની આએ બંધે કીતાબો ઊપર વીદીઆવાંનો તો શું પંણુ શરસી તથા પેદલવી ભાશાનાં અભીઆશીઓ વરીક કશું વજન નહી આપશે. જોઆએને દશતુરજીને એટલીબી ખબર નહી હશેકે “અનવારે સોહેલી” તથા “કલીલુ દમના” આએ બંધે કીતાબો કાંઈજ નહી પંણુ અનાવતથી ઊભી કીધે લીધે કે જેહને અંગરેજનાં fable “રૂબલ” ઇઆને અનાવ

* જોવો દશતુરજીનાં વચાકરંણુનાં ઘીઆઆને શરૂ ૨૦ થીતે શરૂ ૨૧ ને

ઠની વાતો અથવા કાંઠાણીઓ કેહેછે. તેહવાં પુસતકને દશ
 તુરજી ભરોશો રાખવા જોગ કીતાબ ગણેછે એ ઘણું જ અજ
 બ જેવું લાગેછે, દશતુરજીને એટલીની ખબર નહીં કે એ
 પુશતકો બીપર કેટલો ભરોશો રાખીએ. આએ બધે પુશત
 કોનો હિતો ને ખોલાશો કરીએ છેઈએ તે બીપરથી દશતુર
 જી શાહુબને મજબુત ભલાંમંણ કરીએ છેઈએ કે એ બં
 ધે પુશતકો પાંણીનો દુઆરેતો શાર, નહીતો કોઈ દાહાડેબી
 એ બંધે પુશતકોને ભરોશો દશતુરજી શુલટાનું બિલટું કરી
 દશેઃ કાંકે આએ મધેતુ એક પુશતક ને “અનવારે શોહલી”
 છે તે માતરે બનાવતની વાતનુછે, તથા બીજું પુસતક ને
 “કલીકુલ દમના” છે તે કાંઈજ નહીં પંણ સંનશકરીતનો ને
 “પંનમ તતર” નાંમનુ બનાવટની વારતાનું પુશતકછે, કે
 ને બીપરથી પેહેલવી તથા શારથી તથા શરીઆની ભાશા
 એનો તરજીમા આગલા વખતનો કીધેલાછે અને તે પુશતક
 બનાવતની વારતાએને નાંમે આલખાએછે, તે વાશતે દશ
 તુરજીને ઘટેએ હરએક કીતાબોનાં દાખલા આપવાની અ
 ગાહી તે કેતાબની બનાવટ બીપર ધેઆંન આપવું કાંકે આ
 એ તમારાં નાંમીઆં (!) વચાકરણની તરણુશો નકલોનોથી
 ધણીએક નકલો ઇબ્રોહીઆંન વીદીઆવાંનેનાં હાથનો ગો
 આથી તમારી તથા બીજા વીદીઆવાંન જરયોશતીઓની તે
 વો મશરૂરી નહીં કરે, હેવું શહમજીત આએ ખોલાશો હિતોને
 કરવો પડીઆએઃ અને હિતોએ ને દાખલો બીપર લખી જ
 લાવેઆએ તે બીપરથી ખોલકું શમેત થાએએ કે એ કો
 તાબો બીપર કોઈબી વીદીઆવાંનો કધીબી તમારી પખે ભ
 રૂશો નહીં રાખશે, તે વાશતે તમારો આપેલો દાખલો કશું
 વર્જન તથા ભરોશો આપવા જોગ નથી. અને આએ હિતારી
 વાજબી તકરાર બીપરથી ખોલકું શમેત થાએએ કે પાદશાહ

હોશંગ પેશદાદનાં વખતથી સરીઆની (શુરીઆની) ભાષાનું લખાણ ઇરાનનાં જોલકનાં ચાલુ નહીં હતું. વલી વધારે શાબેતી એ મલેછે કે એ નેક પાદશાહનાં વખતનો શુરીઆ ની ભાષાનો જનમ નહીં હતો, તાહારે પેહલવી જેવી કદીમ ભાષાને હેહવી રીતે જનમ આપે તે હમુને શમજ નહીં પડતી. દશતુરજ પોતાના દીઆઆને શરૂ રખે એ અનવારે શો હુલીનાં રૂકરાનો ગુજરાતીનો અરથ લખી જણાવીને પોતા નો ભુલ જરેલો વીચાર આએ નીએ લખેઆ પરનાંજે આપેછે—

“આએ જાપલા દાખલાઆ જાપરથી આપણને જોલલી રીતે જણાએછે કે પેહલવી ભાષાની અંદર સેમેટીક જોલો વપરાએલાકે, તે વીશે કેટલાએક શરૂઓ હેતું ધારેછે કે આસીરીઆન લોકોનું રાજ ઇરાનમાં થાએઆ પછી તેહેતું વપરાણ થએલુંછે, તે વાત ખાલકુલ ભરોશા ભરેલી કરતી નથી; પણ સેમેટીક જોલોનું વપરાણ ઇરાનની શરૂ જમીન જાપર કદીમ વખતથી વપરાતી સરીઆની અથવા સારીઆક ભાષાના સંબંધને લાધે થાએલુંછે.”

આએ વીચાર દશતુરજ લખી જણાવેચ તેહનો પરથ મ ભુલ એછેકે દશતુરજ જે કીતાબ જાપર જરેશો રાખેચ તેનોજ ભુલછે કાંકે આગલા શરૂઆમાં હોએ અતલાવી જોછે કે એ કીતાબો ભરેશો રાખવા જોગ નથી—માતરે બનાવતથી વારતાઆ જોડેલીછે તે વાશતે દશતુરજના આપેલા દાખલાને ડાઁબી શાહુઓ કશું વજન આપનાર નથી અને એ જાપરથી ખુલલી શાબેતી મલેછે કે પેહલવી ભાષાની અંદર સેમેટીક જોલો વપરાએઆ નથી—કાંકે દશતુરજ જે કીતાબો જાપર ભરેશો રાખેચ તે કઈજ નહીં પણ બનાવતથી જાલી કીમેલીકે અને માતરે ભાષા શીખનારા અભીઆશીઆને શીખવાને શરૂ બનાવેલીછે તે જાપર ભરેશો રાખવો જોડેછે અને તેનોથી જેબી દાખલો આપા તે ગ

લતફે. દશતુરજ એજ પ્રકારની શેવટે લખેયકે—
 “શેનેટીક ખોલોતુ વપરાંણુ ઇરાંનની શરજનીજ ઊપર કદીન
 વખતથી વપરાતી શરીઆની અથવા શીરીઆક ભાશાના
 શંખંધને લીધે થાએલુ છે.” આએ વીચારખી ધણાજ ગલ
 ત તથા ખોટાછે, કાંકે કદીન જમાનાંમાં ઇરાંનની શરજ
 નીજ ઊપર શેનેટીક ભાશાની હશતી તથા વજુદ હતુંજ
 નહી, માતરે ઇરાંનીઆનીજ ભાશા ચાલુ હતી. અને
 ધણાજ પાછલા વખતજે શેનેટીક ભાશા ચાલુ હતી,
 તેએપણુ રાજનીતીજો તથા શંજશારનાં, વેપાર વેહુવારજો
 તેજો અગત કરીને શેનેટીક ભાશાની આંદર ઇરાંનીઆની
 કદીન ભાશાઆની મદદ લેતા હતા તે વીશે હવે પછેના શ
 શાવોજો વધારે શામેતીથી બતલાવી આપીશું—પણુ આએ
 વાત ચોકશહેકે ઇરાંનની શરજનીજ ઊપર કદીન જમાના
 થી ઇરાંનીઆની ભાશાએ શવાએ બીજી કોઈખી ભાશા વ
 પરાતી નહી હતી—કાંકે ખોદાતાલાની અખશેશથી ઇરાંની
 આની ધણીએક નાનીચી ભાશાએ હશતીમાં હતીકે જે ભા
 શાઆની બરાબરી મુકાબલો કરવાને આજેખી આખો પરથ
 વીજો એકખી ભાશા તેવી મુઘ વચાકરણ જોરનીમાં મલના
 ર નથી તે દશતુરજએ શત કરીને જાણવું.

દશતુરજ પોતાનાં દીઆઆને શરે રર જેથી તે શરે
 રહ મુધી “હુજવરેશ” શબ્દ ઊપર પોતાનો વીચાર લખી
 જણાવેછે, તથા કેટલાએક ઇજરાપીઆન વોદવાંનેએ એ શ
 બ્દ ઊપર પોત પોતાના વીચારો આપીઆછે તે વીચારો
 રદ કરીને દશતુરજ પોતાનું બોલવું પેશ પાડવાને શરે રપ
 જે લખેયકે “હુજવે—ખલદીય ઇઆને ખાલદી ભાશા કરીને
 વાંચીએતો તે વાંચવું ખરેખર અને વગર શકતુછે.”

“હુજવારેશ” શબ્દે શબ્દનો ખરો અરથ કરવાને જો
 દશતુરજએ ઇરાંની ભાશાઆની મદદ લીધી હતેતો તેજો

હાવી બુલ કદીથી નહીં કરતે, કાંકે કદીમ જમાનાં નાં વખત
 ની ઇરાંનીઓની ભાશાનો એ શબ્દ શું મલો નહીં આઓ
 કે એ શબ્દની ભતપંતોને માટે એક ઇરાંની અને બીજો
 શેનેટીક ધાતુ ભિપરથી દશતુરજીને ગોઠવેલું કરવી પડી; પણ
 હમો લખવાને ઘણા દલગીર છૂંદ્યે કે આએ ભિપરથી ખો
 લી રીતે માલમ પડેછે કે દશતુરજીને શબ્દ વીચારનો કાં
 એવો માલમ નથી, કાંકે કોઈથી વચાકરેલુઆરથી જો
 હેવા શબ્દનો ખોલાશો કરેતો પરથમ તો તે વીદીઆવાંન
 ને ઘટેચ કે જે ભાશાનો એ શબ્દ હોએ તેહનોથી તેહનું
 મુલ તતવ શોધી કાઢાડવું જોઈએચ, અને પછે તેહનાં શબ્દ
 વીચારનાં બંધાંન ભિપર દેઆંન પાંડુઆડવું જોઈએચ—
 તાહારે તે શબ્દનો ખર્ચ અરથ માલમ પડેછે. હવે એ
 નેક દશતુરજીથી હમો એટલુંજ જાણવા માંગીએચ કે એ
 વળે “હુજમે ખલદીય” * નો જે શબ્દ વાંચીએચ તે કે
 હવા કાયદાથી તથા કૈહી શતાથી વાંચીએચ તે મેહુરબાંની
 કરીને વાંચનારી આલમનો ખાતરી કરી આપવી જોઈએ—
 તેહનો પરથમ આપણને જાણવું જોઈએચ કે પેહલવી ત
 થા હુજવરશનો તશાવત શું છે, અને એ શબ્દો કૈહી ભા
 શાનાંછે, અને કીઆ જમાનાનો એ શબ્દોએ પોતાનો જન
 મ લીધોછે ? દશતુરજી પેહલવી અથવા હુજવરશ ભાશા વી
 શે નીચે લખીઆ પરમાણે તરેણ તહરેનાં વીચારો આપે
 છે, પણ એકથી વીચારની શામેતી આપી નથી તે વીશે આ
 એ નીચે લખેલા તરેણ દાખલાવોનો અરથપરથ જે મુકા
 બેનો કીધોછે તે ભિપરથી વાંચનારા શાહુએએ મુનશરી કર
 વી કે દશતુરજીનાં કીઆ લખાણને આપણે કયુલ રાખીએ ?
 આએ તરેણડે લખાણનાં એક બીજાની વીરૂધ વીચાર આ

* જોવો દશતુરજીનાં વેઆકરણને શ્લોક ૨૬ મે.

પેછે. જીવે દશતુરજીનાં પાતાના પેહલવી વયાકરણનાં દીખા
આને આપેલા જુદા જુદા વીચારો:—

પરથમ વીચાર પેહલવી ભાષા વીશે.

બીજો વીચાર શાંનદેશની શુરીઆની ભાષા વીશે.

તરીજો વીચાર હુજવે—ખાલદીએ ઇઆને ખાલદી
ભાષા વીશે.

ઊપર લખેલા તરણુડે વીચારોનાં આએ તરણુ ૫કરો
વો અરશ પરશ ટાંકી બતલાવીએચ—તે ઊપર વાંચનારા
શાહેબાએ યેઆંન પોહચાડવું—

દશતુરજીનો લખેલો પેહલો દાખલો.	દશતુરજીનો લખેલો બીજો દાખલો.	દશતુરજીનો લખેલો તીજો દાખલો.
---------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

“પેહલવી ભાષા ઈ
રાંન શરજમીનને લગતી
ભાષાઆમાંની એક શર
વેથી બીકટ ભાષાછે, એ
ભાષાની રચના તેહની
અંદર ઈરાંગી તેમજ શે
કટીક તતવો બિલાઈને
તેનાં બેલાવરાથી થાએ
છાછે.” *

“આએ તરીજ ખા
બત ઊપરથી હેવું શીધ
થાએછે કે પેહલવી જ
ખાંનની ઊતપંતી શાંમના
મેટા પેહલથી થાઈછે, તે
પેહલુ નાંમનો ડોઈ પુર
શ નહી પણ “શાંમ દે
શગી શુગીઆ
ની” જખાંન જે શુમેટી
ક ભાષાને નામે હાલમાં
આલખાએછે તેનું વપ
રાંણુ કદીમ પારશી ભા
શાગી શાયે બેલાઈ જવા
થી પેહલવી ભાષાની તે
માંથી ઊતપંતી થાએલી
છે અને એ વાત માંન
વા જોગછે.” †

હુજવે ખાલદીએ ઈ
આને “ખાલદી ભાષા”
કરીને વાંચીએતો તે વાં
ચવું અરેખર અને વ
ગર શકવુંછે, કેમકે આ
ગલા વખતમે એશીઆ
ને લગતુ અલદય નામ
નું એક મોહકુ પરાંત કુ
ફરેરીશ અને ટાઈગરીશ
નાંમગી નદીઆ વચે વ
શેલુ હવું, નેહની રાજ
ધાંગી ખાખીલિાનનુ શેહે
ર હવું. ‡

* જોવો દશતુરજીનાં પેહલવી વયાકરણના દીખાઆને શરૂ ૧ લાખે
કકરો ખીજમી શરઆતમે.

† જોવો એજ વયાકરણનાં દીખાઆને શરૂ ૫ મોનો કકરો પેહલો.

‡ જોવો એજ વીચારણના દીખાઆને શરૂ ૨૬ મોનો કકરો તીજો.

નેક વાંચનારાઓએ જાણવું જોઈએ એ કે લંબ્યાંણને કીધે હોતોએ દશતુરજનાં આખા શ્લોકો દાખલ નથી કીધા પણ તે શ્લોકોનો શાર માતરે હોતોએ જાહેર કીધો, કે જે ઉપર પેહલવી ભાષા વીશેનો તકરારનો આધાર રાખવાનો આવે છે.

દશતુરજ પેહલા વીચારનો જણાવે છે કે “એ ભાષાની રચના તેહની અંદર ઈરાની તેમજ શેનેટીક તત્ત્વો ભલાઈને તેનાં ચલાવરાથી થાએલી છે.”

આએ બાબદનો દશતુરજએ પાતાની તરફથી એકબી દાખલો નથી આપીએ કે કહેઆ જમાનાંનો અથવા કીઆ વખતનો ઈરાની તથા શેનેટીક તત્ત્વો ભરાંએલા છે; તથા કેહવી રીતે પેહલવી ભાષાની ઉત્પત્તિ થાઈ છે. ઘડીભર તકરારને વાશતે દશતુરજનો આએ વીચાર કબુલ કરીએ તારે દશતુરજને પાછી શું જરૂર પડી કે આએ વીચારની વીરુધ પાતેજ પાતાનાં વચાકરણનાં દીખાયાને શરૂ થા જો દશતુરજ એમ લખે છે કે “આએ કાબેલ ગરંથ કરતા • પાતાના પુશ્તકમાં પેહલવી ભાષા વીશે નીએ જણાવેઆ પ રનાંણે લખે છે:—

“વલી એક મુલકનું નાંમથી પેહલવ કરીને છે અને પેહલવી ભાષા તે મુલકને લગતી છે.” †

વાંચનારા શાહુઓએ વીચાર કરવો જોઈએ એ કે દશતુરજ પેશતનજ જાહેરે પાતેજ આએ કાબેલ ગરંથ કરતાને કાલ કબુલ રાખે તોહારે એ દશતુરજને શું જરૂર પડી કે પાતાનાં વચાકરણને શરૂ પ ને આપણે એમ શનજાવે છે કે “શાંમ દેશની.....શુરીઆની જ્યાંન જે શેનેટી

* દશતુરજના કાબેલ ગરંથ કરતા તે “અરહાને કાતેઆ” નાંમની નામીથી કાશ્મીર કુરહંગના બનાવનાર મોહમદ હોશિનત બરેજ.

† જોવો દશતુરજનાં વચાકરણને શરૂ થ થે તથા પ મ.

ક ભાશાને નાંખે હાલનાં ઓલખાએ છે તેહનું વપરાંણ કદી ન પારથી ભાશાની શાયે ભલાઈ જવાથી પેહલવી ભાશાની તેહનાંથી ઊતપતી થાએલી છે.”

દશતુરજી શાહેય તમારા પોતાનાં લખીઆ પરનાંણે બેએનોથી એક વીચાર ખોટો ઠડે છે કાંકે એક હાથ ઊપર તડનો પોતે કયુલ કરો છેવો કે પેહલવ એક નોલકનું નાંખ છે તે ઊપરથી પેહલવી ભાશા તે નોલકને લગતી છે, તારે તમારા પોતાનાં કોલ ઊપરથી ખોલું શાયેત થાએ છે કે જે મુલકનું નાંખ પેહલવ છે તે ઊપરથી પેહલવી ભાશાની ઊતપન તી થાઈ છે, તારે શાંન દેશ શાયે તેનો શું શંખધ રહેઓ તે વીશે વાંચનારાઓને ધણુજ તાબુબ લાગે છે—કાંકે દશતુરજી ને જોઆએલે નાલનખી નહી હશે કે શાંન દેશ પરથવીનાં કી યા ભાગનો તથા પેહલવ મુલક કીઆ ભાગના છે.

અગર દશતુરજીનું લખવું ખરુંજ હોએતો કદીન પારથી તથા શેનેટીક ભાશાનાં તતવો કેન ભિરાંઆં, તથા શાંન દેશ પેહલવ દેશની નજદીક કેન આવેલોય તે વીશે ભુગલઆ રથીઓનાં કાએદાથી દેખાડશેતો ધણીજ ખેરયાંની થશે.

પરથમતો દશતુરજીએ ઈઆદ રાખવું કે શુરીઆની ભાષા સાંન દેશની નથી. શુરીઆની ભાષા શાએરીઆ અથવા આશરીઆ દેશની છે કાંકે કેટલાએક ઈઊરોપીઅન વીદીઆવાંનેનો હોવો વીચાર છે કે આશરીઆ અથવા ઊપર થી શાએરીઆ અથવા જાવત થાએલો છે તે વાશતે હમારા આધીન વીચાર પરનાંણે શુરીઆની ભાષા શાંન દેશની નથી. શેનેરટન દેશની ભાશાને જો શાધારણ રીતે શુરીઆ ની ભાષાનું નામ આપીએ તો ધડીભર વીદીઆવાંને કયુલ કરે કાંકે શેનેરટન ભાષાનેથી ઈઊરોપીઅન ઓલખાઓ શેનેટીક ભાષાને નાખે ઓલખે છે. અને દશતુરજીનાં ક

જુલ કીધેલા કાલ પરનાં જાહેરે ખલદય નામનું એક જો
હોટું પરંતુ ઇજરેદીસ અને ટાઈગરીસ નામની નદીઓ
વચે વચેલું હતું જેની રાજધાની આખી જાનનું શેહેર હતું •
તાહારે દશતરજનાં હોલેવા પરનાં એકબારગી આ
પણ કમુલ કરીએ કે “ખલદય” નામનાં પરંતની ભાષા
“કાલદી” અથવા “ખાલદી” ને નામે આલખાએ, તો શા
મ દેશની ભાષા કદીમ શરશી સાથે કેમ ભલાઈ અને હો
વા વખતનો ભલાઈ તે વીરો માલમ નહી પડતું કાંકે ત
મારા પોતાના લખેલા કાલ પરનાં બંધેનાથી એક લ
ખાંણ ખોટું પડે, અથવા વાનખી પુછાવેતો બંધે લખાં
ણ ખોટાં કહે, કાંકે યુરહાને કાતેઅનાં દાખલા લિપરથી
તનો પોતે એકસર કરોઅકે “પેલલવી ભાષા કેઆની (પાદ
શાહ) આની દરબારને લગતી ભાષાએ † અને બીજી તર
ફથી તહને લખોઅકે “એક એજે પેલલવી ભાષા એસફાં
નનાં પરંતને લગતી ભાષાએ” ‡ તથા યુરહાને કાતેઅની
તમારા લખેઆ પરનાં દલીલનો માહાદત તરીકે આએ
પરનાં લખો છેવો કે—“એક જોલકતું નામથી પેલલવ
કરીનેએ અને પેલલવી ભાષા તે જોલકને લગતીએ § ”

હવે દીનદાર દશતરજ હોતો તથા લાંચનારી આલમ એટ
લું જાણવા માંગીએકે પેલલવી ભાષા એસફાંનના પ
રંતને લગતીએ? કે પેલલવ જે મુલકતું નામએ તેને લગ
તીએ?

એસફાંન તથા પેલલવ ઇરંનની કેઈ સરજમીન જો
પર આવેલાંએ તે જાણવીઆં હોતો હાવી ગણતીની જુ

* જોવા દશતરજનાં વચાકરણને શરૂ ૨૬ મે.

† જોવા દશતરજનાં વચાકરણને શરૂ ૪ થે.

‡ જોવા દશતરજનાં વચાકરણને શરૂ ૫ મે.

§ જોવા દશતરજનાં વચાકરણને શરૂ ૪ થે.

લ નહી થાતે, અને અરથ પરથના વીચારો એક બીજાની વીરૂધ નહી જતે, કારણકે તમારા પરથે કીધેલા “સુરજાને કાતેઅ”નાં કાલ પરમાંણું તો ખોલી રીતે શામેલ થાયછે કે—પેહલવી ભાષાની ઊતપતી પેહલવ જાલક ઊપરથી થા એલીછે, તારે તજો પોતે આએ કાલ કયુલ કરોઅ અને બીજી તરફથી આએ પરમાંણું લખો છોવો—

“ક્રમકે શુરીઆની ભાષા પેશદાદીઆન ટોલાના પાદશાહ હેશંગન વખતમાં હરિન આને વપરાતી હતી અને તે ભાષાના લોગતો કદીમ પા રસોમાં આનેજ થાઈને તાર પછી પેહલવી ભાષા જનમ પાંખીછે.” *

દશતુરજના આએ વીચાર ઊપરથી હુન્નેતો શું પણ કાઠબી વાંચનારાઓને સમજ નથી પરવાની કાંકે દશતુરજ એક તરફથી પોતે કયુલ કરેછેકે પેહલવ સુલુક ઊપરથી પેહલવી ભાષાની ઊતપતી થઈછે અને બીજી તરફથી લખે અકે શુરીઆની ભાષાના લોગતો કદીમ પારસી(ઈઆને ફારશી)ભાષાના આનેજ થાઈને તાર પછી પેહલવી ભાષા જનમ પાંખીછે.

નેક વાંચનારા શાહેઓએ વીચાર કરવો જોઈએઅકે દશતુરજના ઊપર લખેલા વીચારો એક બીજાથી ટેટલા ઊલટાછે, તે વીચેની મુનશરી વાંચનારી આલમને શોંશીને દશતુરજએ જે તરીકે વીચાર આપીઓછે તે ઊપર તજો નેક વાંચનારાઓનું ધિઆન ખેચવા મંઝીએઅ. દશતુરજ લખેઅકે હુન્ને બલદીય ઈઆને “ખાલદી ભાષા” કરીને વાંચીએતો તે વાંચતું ખરેખર અને વગર શકતુંછે.” †

નેક દશતુરજ જો પરથમજો તજો કનપારેટીવ શી લાલોજના કાએદા જાણતે તો આવી રીતે હુન્નવરથને શબ્દ કદીમી નહી વાંચતે કાંકે હુન્ને શબ્દ ઈરંની ભાષાનો

* જોવો દશતુરજના વચકરણનો શફે ૫ મો.

† જોવો દશતુરજનાં વચકરણને શફે ૨૬ મે તથા ૨૭ મે.

છે, અને કાલદો શબ્દ શુરીઆની ભાષાનો છે તે બેનો મેલા
 ૫ કેમ થાય તે હુનુને શમજ નથી પડતી અને હરંનીઆ
 ની ધણીએક નાનીચી ભાષાઓ છે તેમાંથી શું આપણા
 બુજરગો તથા નેઆગાંનેને શબ્દ મલી નહીં આપ્યા કે
 પારડી ભાષાની મદદ લઈને પોતાની ભાષાને નાંમ આપે,
 અને દશતુરજ કેહી શાહદત ઊપરથી લખેયકે “તે વાંચવું ખ
 રેખરું” અને વગર શકવું છે.” દશતુરજ આજે ઠેકાંણે ત
 મારી ધણીજ જાહેરી બુલ છે. ઠેકાંણી વીલીઆવાંન ધરશ
 થ જે “હુનવે ખલદીય” શબ્દની તપાશ કંમપારેટીવ શીલા
 લોજનાં કાચેદારી લીખેતો ખાલો રીતે કબુલ કરશે કે તે
 માં લખેજ જાહેરો શક છે, એટલુજ નહીં પણ એમજ ક
 બુલ કરશે કે એ શબ્દ બનાવતથી ભિન્નો ઠીધા છે, કાંકે ૫
 રથેમનો દશતુરજને આટલું જાણવું જોઈએય કે પહેલ
 વી તથા હુનવરશ ભાષાઓમાં શું તફાવત છે? અને તે ભા
 ષાઓ હરંની ભાષાઓની સાખા ભાષા છે કે શેનેટીક લોકો
 ની ભાષાઓનોની છે. દશતુરજનાં આપેલા વીચારો ઊપર
 થી ખાલો રીતે હવું શાયેત થાય છે કે તે બીના દશતુરજને
 પોતાને પરથમનો માલમ નથી, તે વીશેનીચે લખેલા દા
 ખલા ઊપરથી વાંચનારાઓની ખાતેરી થાયે. દશતુરજ
 “હુનવે ખલદીય” નું જે નાંમ જે ભાષાને આપવા માંગેય
 તથા એજ શબ્દને ઊપર લખેલાં નાંમે જે વાંચવા માંગે
 ય તે વીશે એકબી દાખલો આપીઓ નથી—માતરે કલાશી
 કલ ડીઃશનેરી ઊપરથી દશતુરજ એટલું જાણેયકે “ખલ
 દય નાંમનું એક જાહેરું પરંતુ કુરેટીસ અને ટાઈગરી
 સ, નાંમની નદીઓ વચે વશેલું હતુ, જેની રજાંધાંની બા
 બીજોનનું શેહેર હતું.” *

* નોવો દશતુરજનાં વચાકરણને શકે ૨૬ મે.

આએ પ્રકરણ બીજીથી ઘડીબર આપણે કબુલખી કરી
એ છે—“ખલદય” નામનું પરંત હવે કે જેની રાજધાની
બાબીજાનનું શહેર હતું, તાહરે હવે શહેર અથવા ભા
ષા કહેવામાં દેશમાં અથવા મુલકમાં બોલાતી હતી ?

દશતુરજી વગેરે તમામ કરવે વાંચનારી આલમને બુ
લાવો ખવારવા જેવું કરીને ડાકટર જે. યુનશનના જે દા
ખનો આપેલ તે વીશે હવે વાંચનારા શાહુઓનું અગત્ય કરી
ને ઘેરમાં પોંચાડવા માંગીએ તો કાંઈ ડાકટર યુનશન
નો પ્રકરણ દશતુરજી પોતાના દીવાનને શરૂ ૨૭ ને નો
ટ મારીને અંગરેજીમાં છાપીએ છે તે પ્રકરણ દશતુરજી
એ જે ચાલ ચલાવી છે તે ખરા વીધીઆવાંનેનાં કાંતને
નાંખ પોંચાડનારી છે, કાંઈ વીધીઆવાંન ડાકટર યુનશનને જે
પોતાનો ખરે ખરો વીચાર આપીએ છે તેમાં બોલી રી
તે પરથમમાં આએ પરનાં The Semitik Stock * હવે
નામ આ છે કે જેને ખરો અર્થ “શેનેટીક વેનશ” હવે
ને શેનેટીક કુટુંબનો થા જે છે તથા શેને “કેટલાના લોકોની
ભાષાઓ વીશે પોતાનો વીચાર આપે છે તે વીચારને દશતુ
રજી પ્રેમી નાંખીને વીચે પરનાં અંગરેજી પ્રકરણ લખીને
ડાકટર યુનશનની શાખથી આપે છે. એ પ્રકરણ મધે દશતુ
રજી પોતાની મતલબ શાચવવાને અશક પ્રકરણ મધેથી બીજર
થી લાઈન બેએ, વચનાથી લગભગ એક લાઈન, તથા હવે
થી તરેન લાઈન, કાગડી નાંખીને પોતાના વીચારને ટેકા
આપવા કાર હવે રીતે તે પ્રકરણ ટાંકીએ છે કે જે પ્રકરણ ઈરા
નીઓની ભાષા થાયે કશે તાહુકે નથી રાખતો. એ વીશે
વાંચનારા શાહુઓની ખાતરીને વાશતે દશતુરજીનો ટાંકેલો

* જેમાં ડાકટર જે. યુનશનના ધી પ્રલાશશી આદિ યુનીવર્સલ બી
શેરી ઈશ્વરી અને ૧૮૫૪ ના વાલમ ૨ નાને શરૂ ૧૦ થી શરૂ ૧૧ ને.

અંગરેજ પ્રકરો ને છે તેડનાંજ અરથો ગુજરાતી ભાષા
 માં * દશતુરજીએ પોતે કીધાછે તેજ પ્રકરોનો દશતુરજી લ
 ખેચ હે—

“ અને ખીજી સાધારણ લોકોની ખાલદી (Chaldee) અથવા બા
 ખીજોત તથા આશીરીઆ, અને મેસોપોટેમીઆ તથા સીરીઆની સાધા
 રણ ભાષાછે ” †

આએ પ્રકરો ઉપરથી ખોલી રીતે માલમ પડેછે કે ખા
 લદી (Chaldee) ભાષા ને છે તે બાખીજોત, આશીરીઆ,
 મેસોપોટેમીઆ, તથા સીરીઆની સાધારણ ભાષાછે, તાહારે
 દસતુરજી કેહી દલીલ અથવા દાખલા ઉપરથી હેવું સીધ
 કરવા માંગેય કે આપણા ઈરાંની વડીઅલો સીરીઆની ભા
 શાને નાંખે ને ખોલી ઈરાંનમાં વાપડતા હતા, તે ઉપર જણાં
 વેલી ખાલદી (Chaldee) ભાષા હતી, એ વીચાર દશતુરજી
 ને આપેય તે ડાકટર યુનશનનાં વીચારથી ખીલકુલ વીરુધ
 છે, તે એ બંધે પ્રકરો તપાસી નોઆથી શેઆનાં વાંચનારા
 આને પોતાની મેલે માલમ પડી આવશે કે ડાકટર યુનશન
 વાલા પ્રકરોનોતો ઈરાંનીઆ વીશે કાંઈબી જણાવાનાં આ
 વેળે નથી—પણ દશતુરજીએ નકાંસુ તે ઈરાંનીઆને લાગુ
 પાડી દીધુંછે.

દશતુરજીનો ટાંકેલો અંગરેજ પ્રકરો તથા ડાકટર
 યુનશન વાલો અશ્વલ પ્રકરો પાશેનાં શરવોના અરશ પરશ
 ટાંકી બતલાવીએય તે ઉપર દાંનેશન'દ વાંચનારાઓએ ખુ
 બ ઘેઆંન પોંડ્યાહવું.

* નોવો દશતુરજીના પહેલવી વચાકરણના લીખાઆને શરે ૨૭ મે.

† નોવો દશતુરજીના વચાકરણને શરે ૨૭ મેનો પ્રકરો પહેલો.

(૫૦)

ડાક્ટર યુનશનવાલો અશલ શ્કરો, તથા તેમાંથી
બીને લીધે છે તે બંધે

ડાક્ટર યુનશનનાં પુસ્તકમોનો આખો શ્કરો.

It is very striking, in how narrow a compass, and with what inward energy, the Semitic formations move in the historical times. They are reduced to the northern branch, spoken in the Euphrates and Tigris region, Syria and Palestine, and to the South-Semitic idioms, or the language of Arabia. The northern branch is represented, first, by Hebrew (the language of the Iibri, men who came from Arapakhitis), fixed in Palestine (Canaan), and divided into Phœnician and Hebrew Proper; and, secondly, by popular Chaldee, or the common language of Babylon and Assyria (Elam and Assur), and of Mesopotamia and Syria (Aram, and probably Lud, or Semitic Asia Minor). The second branch is represented by North and South Arabia, the language of the Sinai peninsula (Amalekite dialect) belonging to the second. The Abyssinian, in Africa, is an evident offshoot of the South-Arabian idiom. *

* જોવા ડાક્ટર યુનશનનાં બી પ્રીલાયોશી આફ્રીકાની વસ્તુઓનાં દક્ષિણ
ર જાનો શ્કર ૧૧ મે.

દસતુર પેશુતનજીએ કેટલીએક લાંઘનો કાહાડી નાં
 ફકરાઓનો મુકાબલો.

ડાકટર યુનસનવાલા ફકરાની અંદરથી દસતુરજીએ
 કેટલીએક લાંઘનો કાહાડી નાંખીને લીધોછે તે
 અધુરો ફકરો.

They are reduced to the northern branch, spoken in the Euphrates and Tigris region, Syria and Palestine, and The northern branch is represented, first, by Hebrew (the language of the Ibri, men who came from Arapakhitis), fixed in Palestine (Canaan), and divided into Phœnician and Hebrew Proper; and secondly by popular Chaldee, or the common language of Babylon and Assyria (Elam and Assur), and of Mesopotamia and Syria (Aram, and probably Lud, or Semitic Asia Minor). †

વાંચનારી દાંનેશનંદ આલમએ આએ બંધે ફકરાનો અ
 રથ પરથ મુકાબલો કરી ખુબ બારીકીથી વીચાર કરવો કે
 એ ફકરાઓથી દસતુરજીએ જે લાંઘનો કાહાડી નાંખીછે તેહ
 નું કારણ શું? જે કોઈ ઘડરથથ શાધારણ રીતેથી અંગ
 રેજી વાંચી જાણતો હશે તેથી કેહી શકશે કે હાં યુનસન
 નાં અંગરેજી ફકરાની જેવી મતલબછે તે માતરે શેનેટીક
 ભાશાને લગતીછે. ઇરાની ભાશા શાયે એ ફકરો કશે શબ્દ
 ધ રાખતો નથી તાહારે હુવી ખોટી શાહાદત આપવાનું
 કારણ શું?

† જોવો દસતુરજીનાં પેહલવી વચાકરણના યુનસની દીખાયાને શબ્દ
 ૨૭ મીની નોંઠનો અંગરેજી ફકરો.

વલી ઊપર લખેલા અંધે પ્રકરાઓનો મુકાબલો કરી નો
વાથી વાંચનારા દાનેશનંદાને રોશન થશે કે શેનેટીક ભા
ષાને ઈરાંનની સરજનીન ઊપર ચાલુ ભાષા તરીકે નળા
વાને દશતુરજીએ હેલુવી રીતની ગોઠવણ કીધીછે. વાંચનારા
તથા વીદીઆવાંન આલમને શેહેલ પડવાને વાશતે, ડાકટર
યુનશનનાં પ્રકરામાંથી જે શબ્દો દશતુરજીએ કાઢાડી નાખે
આછે તે શબ્દોને હુન્નોએ ખીજા જુદા ટાઈપમાં નળાવેઆછે,
તે ઊપરથી નેક વાંચનારાઓએ ઘેઆંન પોંદ્યાડવું કે દશતુર
જીને હેવા રીતે હીકમત કરીને જે અશુધ ગોઠવણ કરવી
પડીછે તેહુનું ખરું કારણ શું હશે? એ અશુધ ગોઠવણ ક
રવાનું ખરું કારણ માતરે એટલુંજ છે કે દશતુરજી પોતા
નાં લખાણને ટેકો આપવા શારૂ તથા અંજાણા વાંચનારા
ઓને ભુલાવો આપવા શારૂ “હેવું સીધ (કરવા માંગે) છે
કે આપણા ઈરાંની વડીએલો સીરીઆનો ભાષાને નાંખે જે
ખોલી ઈરાંનમાં વાપડતા હતા તે ઊપર નળાવેલી ખાલદી
(chaldeo) ભાષા હતી.” દશતુરજી શાહેય તમારાં લખાં
ણની શાયેતીનો જે શાહાદત તથા દાખલો આપોચ તે કે
ઈથી વીદીઆવાંન કયુલ નથી કરનાર કાંકે તમારી આપે
લી દલીલ ખીલકુલ ખોટીછે તેહુનું કારણ એ જે ડાકટર યુ
નશન જેવા વીદીઆવાંને જે દાખલો આપીઓછે તે શેનેટી
ક વંશના લોકો પોતાના કીઆં કીઆં દેશો, મુલુકો તથા શે
હેરોનો એ ભાષાઓ બોલેછે તેહુની શાયેતી એ વીદી
વાન ગરંથકરતા બતલાવેછે તેહુને કેકાંણે તમે દશતુરજી
તમારી મતલબને ટેકો આપવા શારૂ ડાકટર યુનશનના આ
ખા પ્રકરામાંથી પરથમમાંજ બે લાઈન અને એક શબ્દ કા
ઢાડી નાંખીઓછે એટલુંજ નહી પણ તે પ્રકરાની વચમાંથી
આએ નીચે લખેલા શબ્દો અથવા એક લાઈન લગભગ ત

ખોએ કાહાડી નાંખીને નામને વાસતે માતરે આએ ** પરનાં
 હું ને નોટની નીશાંન મુકીછે. દશતુરજીએ કારી નાંખેલા શ
 બદો “to the South-Semitic idioms, or the language
 of Arabia.”

આએ હીકમત કાને લગાડીઆથી દશતુરજી ધરાઆ
 નથી તારે એજ રૂકરાની નીચેની લગભગ ચાર લેનો એ
 ન રૂકરાને લગતીછે તે બીલકુલ કાહાડી નાંખીછે કે કોઈ
 રીતેથી પોતાની અશુધ મતલબ શયવાએ અને આપણા ના
 મવર ઈરાંણી વડીલો ઊપર તોહોમત મુકાએ પણ એ તો
 હોમત બીલકુલ ખોટુંછે તે વીશે જો આપણા દશતુરજી
 તથા વાંચનારી આલમ ડાકટર યુનશનનાં પુસ્તકનાં વાલ
 મ અથવા દશતર બીજાંનો શરૂ ૧૦નો તથા ૧૧નો વાંચી
 જોશે તો ખુબી રીતે માલમ પડશે કાંકે શરૂ ૧૦ ને તે
 વીદીઆવાંન મથાલેજ આએ પરનાંહું લખેછે. “The Se-
 mitic Stock.” એટલે શેમેટીક વંશ ઈઆને શેમેટીક કુટુંબ
 હેવી રીતે તે વીદીઆવાંન ડાકટર યુનશન પોતે ખુબી રીતે
 કયુલ કરેછે તે છતાં દશતુરજી શાહીએ જાંણી જોઈને તે લ
 ખનારની મતલબ રેરવવા તથા પોતાનાં લખાણને ખાલી
 ટેકો આપવાને જે કોશિશ કીધીછે તે વીદીઆવાંનોના કાએદાથી
 ધણીજ ઊલટો તથા નાદરશત ચાલે છે પારકાનાં દોખલા
 અતલાવવા, ને તેહોજોથી પોતાની મરજી પડતાં શબ્દો કા
 હાડી નાખવા. તે શાયે વલો ડાઁ યુનશન પોતાનો વીઆ
 ૨ શું આપેચ, ને તેવો શમજાવેચ શું ? કેમકે તેવો વાં
 ચનારી આલમને ગણતરો નાખવા જેવું કરેચ, એટલું
 ન જહી પણ આપણાં નેઆગાંન યુનરગો જે ઈરાંની વડી
 લો થઈ ગીઆચ તેઓ ઊપર શરીઆંમ એક ખોટું તો
 હોમત મુકાએછે કે તેવો “સારીઆની ભાષાને જુએજે ખા
 લી ઈરાંનનાં વાપડતા હતા, તે ઊપર જણાવેલી ખાળદી

(Chaldee) ભાષા હતી. હાવી રીતનો ઘેલો દાખલો આપી આ બાદ દશતુરજી લખેચ કે “એ ઊપરથી હેવું સીધ થા એછે.” માહુરા નેક દશતુરજી હાવી રીતે ગોઠવણ કરીને તમો હેવું સીધ કરોતો સુખતીઆર છેવો, પણ ઠાઈબી વી દીઆવાંન એ ઊપરથી કધીબી એન સીધ નહી કરે, પણ આર વધારે હાથી કરેઆ વગર રેહે નહી. તેહનો સુખી અ શબ્દ એછે કે ડાઁ બુનશન જે પોતાનો વીઆર લખી જણાવેચ તેમો ખોલી રીતે સાચત કરેછે કે શેનેટીક વંશની ભાષાઓ કહેઆં કહેઆં દેશો, સુલુકો, તથા શેહેરોનો ખોલાતી હતી અને તે વીશે એ વીદીઆવાં ન ગરંથ કરતા આએ પરનાંણે પોતાનાં વીઆરો આપેછે- “ઈજપત, બાબીલોન, કે જેહને શે નીટીક વંશ કહેછે અ ને બીજી શેનેટીક વંશની ભાષાઓ જેવીકે સાયરીઆ, ત થા પાલેશટાઈન, આરેબીક, તથા હીબર તથા ખાલદી ઈતી આદી.” *

ઊપર લખેઆ પરનાંણે ડાકટર બુનશન પોતે પોતાનાં ગરંથનો જેબી વીઆર આપેછે તે શેનેટીક વંશ ઈઆને શે નેટીક ટોલાનાં લોકોની ભાષાઓ વીશે આપેછે, પણ એકબી શબ્દ એ પ્રકરનો ઈરાંનીઆની ભાષા શાઝ વાપડીઆ ન થી, અને ડાકટર બુનશન એટલુંબી કબુલ નથી કરતો (અ ને દશતુરજી લખેચ) કે:—“એ ઊપરથી હેવું સીધ થાએછે કે આપણા ઈરાંની વડીઅલો સીરીઆની ભાષાને નાંને જે બોલો ઈરાંનનાં વાપડતા હતા તે ઊપર જણાવેલી ખાલદી (Chaldee) ભાષા હતી.” એ પરનાંણે દશતુરજી શાહેબને શું જરૂર હતી કે ડાકટર બુનશનનાં અશલ લખાંણની ખતલખ

* જોવો શાળાશા આફ ઇબ્રાનીવરશલ હીશતોચીનાં વાખમ ર જાને શ્રે ૧૦ થી તે શ્રે ૧૧ મે, બનાવનાર જાઁ બુનશન.

ને રૂરવી નાંખીને આપણે બીજું ઊલટું શ્રમજાવે. એ ટલુંજ નહીં પણ દશતુરજીએ કેવી હીનત ચલાવીએ કે પો તે બાપોકારથી કબુલ કરેચ કે—“એ ઊપરથી હેલું સીધ થાએછે” અને પોતાનાં ઊલટાં લખાણનાં ટેકાને “માલીક નામએ અશુરી” નાંખની ૫૨હુંગનો ટેકો આપેછે કે જે કી તાબતું કશું ઠર કેકાંલું મલે નહીં, એટલુંજ નહીં પણ એ નાંખતું પુસ્તક હમારા તથા બીજા વીદવાંનશાહિઓનાં જોવા જોખી આવેજી નહીં હશે. કદાચ એ પુસ્તક ઘણાજ પાછલા જ માંખાંને કોઈએ બનાવતથી જીવું કીધું હશે, કાંકે આગલા વખતને આપણાં દશતુરે તથા જોએદ શાહિઓ શેનેટીક ભાષા કોઈ જાણતાતા નહીં માતરે યોરી ઘણી આરેબીક ભાષા શવાએ; તાહારે “માલીક નામએ અશુરી” નાંખની ૫૨હુંગ કેહવી રીતે બનાવી તે હમને શ્રમજ નથી પડતી, કાંકે આ એ વાત ચોકશહે કે આગલા વખતને ઈઆને દશતુરજી નાં કહેઆ પરમાણે એ ૫૨હુંગનો જનમ થએઓ તે વખતે તથા હીનદોશથાંનનાં પારશીઓનાં દશતુરજી શાહિઓ શે નેટીક ભાષા જાણતાતા નહીં * તાહારે તે ભાષાનું પુસ્તક કેમ બનાવેજી ?

વલી એ ઊપરથી એક અગતનો શવાલ એછે કે જો આપણા દશતુર શાહિઓને દશતુર પેશુતનજીનાં કહેઆ પરમાણે શેનેટીક ભાષાનું કશું ભનડોલ નહીં હતું, તાહારે

* એ કોલ દશતુરજીનો પોતાનો લખેલોછે—જોવો દશતુરજીનાં આકરણ નાં દીખાયાને શરૂ ૧ થી તે શરૂ ૨ જમો દશતુરજી આએ પરમાણે લખેછે.

“આપણા હીંદુશયાન ખાતે થઈ ગએલા આગલા દશતુરે જોએદ એ પેહેલવી ભાષા સમજવાની કીરતી મેલવી ગએઆ છે; તેઓ જોકે હીબર; ચેઆલડી, અને શીરીઆક ભાષાને લગતું કશું ગનેઆંત ધસવા તા નહીં હતા.”

માલીક નામે અશુરીનો દશતુરજીના કેહેવા પરનાંજી શેનેટી
ક શબ્દો આવેલાછે તે કેહેવી રીતે તે પ્રરહંગનો દાખલ
થાઆછે; કાંકે દશતુર શાહુઓ શેનેટીક ભાશાથી જાહારે બે
નશીબ હતા તાહારે એવું પુશ્તક એક પ્રરહંગ તરીકે
કેહેવી રીતે બનાવીત તે વાંચનારી આલને જાણવું જોઈ
એમ. દશતુરજી જે નાંનીચી પ્રરહંગ વીશે લખેમ તે હમા
રાતો શું પણ હમે નહીં ધારતા કે બીજા કોઈબી શાહુઓ
નાં જોવાનો આવી હોએ. અગર પેહેલવીનો મુનાખોદા ના
મની જે એક પ્રરહંગછે તેજ પ્રરહંગને જો દશતુરજીએ પો
તાની મતલબ શાચવવાને એ નામ આપોતિ હોએતો હમે
કેહી નહીં શકતા—કાંકે “માલીક નામે અશુરી” વીશે દશતુ
રજી પોતે પોતાના વીચારે બે જુદીજ રીતના આપેછે, તે
વીશે આએ નીચે લખેલા પ્રકરાઓ ઊપરથી વાંચનારા શાહુ
ઓએ વીચાર કરવો કે બેએનોથી કીઆં લખાંણને ખરું
ગણીએ:—

દશતુરજી પોતાનાં પેહેલવી
વયાકરણનાં દીખાઆને શરૂ
ર જાને લખેમ કે—

“માલીક નામે અશુરી નાંમની
એક નાંમલી પેહેલવી રાખદકોરા
જે હાલમાં ફારશી ભાષા શીખનાર
અભીઆશીઆને શરૂ શરૂઆતમાં
વપરાતી આમદન અને ફારશીઆત
ના આકારને મલતીછે.”

દશતુરજી પોતાના પેહેલવી
વયાકરણનાં દીખાઆને શરૂ
ર૮ નો લખેમ કે—

“આએ... હજવરેસ બોલ
આપણી પાસેનાં કદીમ પેહેલવી પુ
સ્તકોનાં લખાંણની અંદર આપણને
મલતો નથી * પણ હમાએ ઊપર
જણાવેલી “માલીક નાંમએ અશુરી
હમાને આસીરીઆ રાખદ કોરા
ની અંદર... તથા... હેવા આ
કારનાં બે હમિલાઓ આવેલાછે.”

આએ ઊપર લખેલા બંધે પ્રકરાવોનાં નોટા છાપાવો
થી જે શબ્દો છાપેલાછે તે ઊપર વાંચનારા શાહુઓએ બા

* આએ કેકાંજી દશતુરજીની જુલછે; કાંકે ઘણીએક પેહેલવી ફર
હંગોમાં એ શબ્દ ભાષાનાં નાંમ દાખલ આવેલાછે.

રીકીથી ઘેઘ્યાંન પોંડ્યાડણું કે દશતુરજ એક ઠેકાંણે “નાલી
ક નાંને અશુરી” ને પેહેલવી શબ્દ કોશ ઇચ્છાને પેહેલવીની
પ્રરહંગ કેહેછે, ને બીજે ઠેકાંણે એજ “નાલીક નાંને અશુ
રી ઇચ્છાને આસીરીઆ શબ્દ કોશ” ઇચ્છાને આશેરીઆ
ભાશાની પ્રરહંગ કેહેછે, તાહારે બેએનોથી કીઆં લખાંણ
ને ખરું અથવા ખોટું કહીએ. હમારી તકરાર પરથનથી
એજછે કે હેવાં બનાવત ભરેલાં નાંમની કીતાબ હમારા
જોવાનો તથા શાંભલીઆનોબી આવી નથી. જે પેહેલવી
પ્રરહંગ મુના ખોદાના નાંને શાધારણ રીતે પેહેલવી ભાસા
નાં અભીઆશીઓ વાપડેછે કે જે પ્રરહંગને નાંમીઆ વીદી
આવાન નાંમશીઓર દુ પેરને પ્રાનશીશ ભાસાનો છાપીછે,
અને તે પ્રરહંગને શુધારીને દશતુર હોશંગજ તથા ડાકટ
ર હાજીગે હાલ અંગરેજ ભાશાનો છાપીછે તેજ પ્રરહંગને
દશતુરજ “નાલીક નાંને અશુરી” ને નાંને આલખતા હોએ
તો હજો કેહી નહી શખતા ? પણ નેક વાંચનારા શાહેઓ ત
હજો વીચાર કરો કે ઘડીભર એ નાંમની એક ભાસાની પ્ર
રહંગ હોએ તો તે પ્રરહંગનાં બનાવનારને શું એક ભાસા
નાં શબ્દો નાંમ આપવાને મલી નહી આપ્યા કે એક શેની
ટીક અને બીજો શબ્દ પ્રારથી અને તરીજો શબ્દ આશેરી
આ ભાશાનો વાપડવો પડેઓ—હવે તે કાબેલ પંડીત
એ પ્રરહંગનો બનાવનાર કોંણ હોશે. જોઆનેલે દશતુર
જનાં કરતાંબી તે વધારે કાબેલ હશે ! કે એક નાંધલી પ્ર
હંગને નાંમ આપવાને તરણ ભાસાઓની મદદ લેવી પડી;
એબી તે પ્રરહંગ બનાવનારનાં એકન જીપર આપ્રીન છે !!
અને આએ જમાનાનાં આએ બુધીવાંન દશતુરજ જીપરબી
આપ્રીનછે કે પેહેલ વેહલીવાર હેવી બનાવત ભરેલી પ્ર
હંગ શોધી કાઢાડી, એટલુંજ નહી પણ પોતાની મરજ પર

માંણે નાંમખી શોધી કાઢાડીજીં !!! અને આપરીનછે દશતુરજીની હીનત ઊપર કે આપ્તે જન્માંનાં દારે પ્રલક પરનાં જે પારશીઆમીખી કોઈ કોઈ હાવા કામલ છે !! તે દશતુરજીએ બતલાવી આપેજી !

ઊપર લખી જણાવેલા દાખલા ઊપરથી કોઈ રીતેખી સીધ નથી થાતું, કાંકે ડાકટર બુનશનનો હોવો વીચાર છે જ નહીં “કે આપણાં ઇરાંની વડીઅલો સીરીઆની ભાસા ને નાંને જે બોલી ઇરાંનમાં વાપડતા હતા તે ઊપર જણાવેલી ખાલદી (Chaldee) ભાસા હતી.”

એ વીશે વાંચનારા શાહેઆએ પોતાની ખાતરી કરવી હોએ તો શુબેથી આપ્તે નીચે નોટના લખેલાં પુશ્તકનો * જો આથી માલમ પડશે કે દશતુરજીએ પોતાની મતલબ શામવવા ને અશલ આપો પ્રકરો મુકી દઈ અધુરો પ્રકરો કેહવી રીતે લીધોછે. ડાકટર બુનશન પોતાના ગંરથનો બોલી રીતે શેનેટીક તથા ખમીતીક વંશ વીશે પોતાના વીચારો આપેછે પણ દશતુરજીના લખીઆ પરનાંણે એક શબ્દખી વાપડેઆ નથી તાહારે દશતુરજી શાહેઅ તહુનો વાંચનારીઆ લખને શું કરવાને ભુલાવેા ખવરાવોઅ અને તમારા હાવા ખોટા દાખલા ઊપરથી હેવુ શીધ થાએછે કે ઇરાનનાં દબ દબા ભરેલાં રાજનો એ ભાસાનુ નામખી નહીં હતું તારે તે હતું વજુદ કાંહાંથી હોએ ? અને તમોએ જે પેરવી કરીને એક અનઘટ્ટુ તોહોમત આપણા ઇરાંની વડીઅલો ઊપર મુકી જીંછે,તેનો જવાબ રોજે રશતાખેજવેર તમુને દેવો પડશે—કાંકે આપણા ઇરાંની વડીઅએ શેનેટીક તથા મીશરના લોકો જે ભુતપરશતી તથા પુતલાં પુજવાની ચાલ ચાલતા હતા તેવાને

* જોવા ધી શીલાશોશી આફ ઈજીપ્તવશલ હીથેટીશીનાં વાલમ રખને શરે ૧૦ થીતે શરે ૧૧ મે.

તારાજ કરીને પોતે જે યજ્ઞદાંપરસતી ધરમ પાલતા હતા તે નેક રાહ ઊપર લાવવાને કરોડો રૂપીઆનો ખરચ કીધાંચ અને લાખો માંણશોના જાનની ખુવારી કરીને મીશર તથા બાબી લોન શેહેરો તારાજ કરીને રૂતેડુ કીધાં હતાં એટલુંજ નહીં પણ દેશે દેશ અને શેહેરે શેહેર તથા મુલુકે મુલુક યજ્ઞદાંપરસતી દીનનો જીવડો ઊડારીઆચ અને ભુતપરસતી તથા તેવોનાં પુતલાંવો પાઆનાલ કીધાંચ તેવા ભુતપરસતીની ભાશા શું આપણા ઈરાંની વડીએલો વાપડતા હતા ? દશતુરજ આચે બેહુંદા દાખલો આપતી વખતે તનેઆચે રાશતી તરફની કશો વીચાર નહીં કીધોકે જે ઈરાંની વડીએલોએ યજ્ઞદાંપરસત દીનને વાશતે અને તેહેનો પ્રલાવો કરવાને સારું નો હોટી દોલતનો તથા લાખો માંણશોનાં જાનનો ભોગ આપે લો તેવોને આજે દીનદારોથી સાબાશી મલવી જોઈએ તેહે ને બદલે તેવો ઊપર હાથું તોહોમત મુકવું ધણું બેહુંધુંછે. શું તેવોની પોતાની ભાશા નહીં હતી કે પારકી ભાશા તેવો વાપડે ? દશતુરજએ આચે આલ ધણીજ અનધરતી ચલા વેલી માલમ પડેછે.

દશતુરજ શરૂ ૩૩ ને લખેચકે સને ૧૮૫૪ ઈશવીનાં શાલમાં પેહલવી ભાશાનાં વેઆકરણને લગતા દુક શારણું એક ના ધલુ ચોપાનીઊ ઈજીરોપ ખાતે પેહલ વેહલાં ડાકટર મારટી ન હાજીગની કલમથી નરમન ભાસાનાં લખાએઊ હતુ.

આચે વીચાર દશતુરજનો ભુલ ભરેલોછે કે “પેહલ વેહલાં ડાકટર મારટીન હાજીગની કલમથી નરમન ભાસાનાં લખાએઊ હતુ” કાંએજ પેહલવી ભાસાના વચાકરણને શરૂથી અગાઊ તથા પેહલ વેહલાં જે જનમ આપેલોછે તે આપણી ટાપુના જાણીતા વીદીઆવાંન મીઝનજભાઈ પ્રરામજ પ દેલે ઈશવી શન ૧૮૪૮ નો ગુજરાતી ભાસાનો બનાવીઊ હતુ

અને તેજ પેહેલવી વયાકરણની ગુજરાતી ઊપરથી સને ૧૮૫૦ નો અંગરેજ કરીને સને ૧૮૫૨ ની આખરીનો અથવા સને ૧૮૫૩નો મુ'અઈની નાનીચી “ખોમખે અરાનચ આ ૫ ધી રાએલ એશીઆટીક શોસાઈટી” ને નજર કરીજો હ તું * પણ તે વખતે પેહેલવીના ટાઈપ મુ'અઈનાં મલી નહીં આવીઆના શબ્દઅથા તે વયાકરણ છપાવાને નહીં બનીજો, તે પછે મુ'અઈનાં પુરાતન ભાષાઓના જાણીતા પનડીત ડાક્ટર વીલશને પેહેલવેહેલાં મુ'અઈનાં થોડાએક જાંદ અવસતાના તથા પેહેલવીના છાપાઓ બનાવીઆ હતા તે પછે ઈશવી શને ૧૮૫૩નો શેઠ કુંવરજી જીવાજી તાશકરે પેહેલવી ના છાપા બનાવીઆ અને સને ૧૮૫૪નાં પેહેલ વેહેલાં પેહેલવી વયાકરણ ગુજરાતી ભાષાનાં મીં ધનજીભાઈ પ્રાન્નજીનું બનાવેલું એ આલાક ધરત્યે છાપી આપીજો તે વયાકરણ શેઠ પ્રાન્નજી નશરવાંનજીએ પોતાને ખરચે છપાવેજો હતું ને આપણા નરયોશતીઓનાં તથા ઈજિરોપીઅન વીદી આવાંનોનાં વગર કીમત લેવે આપીજોછે તે આખદ શરવેને જાણીતીછે.

આએ ખોલાશા ઊપરથી માલમ પડેછે કે ડાક્ટર માર્ટીંગ હાજીગની અગાજી પેહેલવી વયાકરણ મીં ધનજીભાઈ પ્રાન્નજીએ બનાવેલુંછે તે વાશતે પેહેલવી ભાષાનાં વયાકરણનો જો પરથમ બનાવનાર તરીકે જીવી માન આપીએતો તે મીં ધનજીભાઈ પ્રાન્નજીને આપવું જોઈએ મ કાંકે મુલેલી ભાષાના વયાકરણને વયાકરણનું રૂપ પેહેલ વેહેલાં આપીને તે ભાષાને તેવોએ શજવન કીધીછે.

* મીં ધનજીભાઈનાં પેહેલવી વયાકરણની પોહોંચ ખોમખે અરાનચ આ ૫ ધી રાએલ એશીઆટીક શોસાઈટીનાના ઇશવી શને ૧૮૫૩ અથવા ૧૮૫૪ નાં રીકારડ હઆને નોધમા જોઆથી માલમ પડશે.

વલી શરે ૩૫ ને દશતુરજી લખેચ કે—“સને ૧૧૮૧ ઇસ્વત્તરદીના વરસનાં મુંબઈનાં મરહુમ દશતુરજી શાહે ચ એદલજી દોરાબજી રશતમજી સનજાણાએ (પેહેલવી વયાકરણ) બનાવીઝી હતું.”

આએ વીશે લખવાનું ધણુંછે, પણ તે બેહેશતનશી ન દશતુરજીનાં ગુજરી ગીઆ પછે હમારી કલમ ચલાવા ને હોના દરશત નથી ધારતા કાંકે એ વયાકરણ વીશે હમુ ને ધણોજ નાહોટો શકછે અને એ બાબદનાં હોના એ મરહુમ દશતુરજીના પાક રૂઝ ઊપર દુવા માંગીને એટલુંજ માં ગીએચ કેએ મરહુમ દશતુરજીને ધણુજ બાલાતર બેહેશ ત મલે કાંકે આપણા દશતુરોની શરૂના એવણુ શાહેબખી એક નાનીઆ દશતુર હતા.

શરે ૩૬ના દશતુરજી લખેચ કે—“આએ હમારાં પુસત કની અંદર વીયાકરણને લગતા જે જે ભાગોને મથાલે પે હેલવીનાં નાંના આપેઆનો આવેઆંછે તે નાનો હોનાએ હમારી તરફથી ઊપજાવીને આપેઆંછે.”

આએ વીચાર શારેછે, પણ ગરંથ કરતાઓની તથા વયાકરણ કરતાઓની રીતી પરમાણે હરેક નવાં નાન આ પીઆનાં આવેતો પોતાની તરફથી પોતાનાં લખાંણને દેહો આપવા શારૂ તેવાં નવાં નાનોનો બોલાશે કરવો જોઈએ કે જોઈ કરીને વાંચનારી આલમને કશો શક અથવા ખતરો રહે નહી.

શરે ૩૬થી તે શરે ૩૭ને દશતુરજી લખેચ કે—“આએ પેહેલવી વીયાકરણની શેવટ હોનાએ જે શેનેટીક શબ્દો ત થા ધાતુઓ ઊપરથી પેહેલવી પુસતકોનાં વપરાએલા શબ્દોની એક શબ્દ કોશ આપીછે.”

જો દશતુરજીનાં લખીઆ પરમાણે હાવા વીચારથી

એ શબ્દ કોશ આપી હોએતો દશતુરજીએ ધણીજ મોહોટી ભુલ કીધીછે, તેહના ધણાએક દાખલાઓ દેખાઈતા મલી આવેછે, કે જે શબ્દો શુધ ઈરાંની ભાષાઓનાછે પણ દશતુરજીની બીજા મોહોટગારીને લીધે તેહવા શબ્દોને શેનેટીક રૂપો આવેછે જેમકે—

....અબીતર (અબીદર) બાપ,અદા પરંભુ,અમીતર (અમીદર) માએ,બા ભાઈ,બાતમન એકુન,દાબુનતન, આપરું. એ શીવાએ બીજા ધણાએક શબ્દો ઈરાંની ભાષાઓનાછે તેહને શરીઆત શેનેટીક રૂપ આપવાનું કારણ શું? જો દશતુરજીએ તે શબ્દોની બારી કીધી તપાશ કીધી હોતે તો હાવી મોહોટી ભુલ કવચીતબી નહી કરતે, અને વાંચનારી આલમને ભુલાવામાં નહી નાખતે. ઈરાંની ભાષાઓ શેનેટીક ભાષાઓના કરતાંને ધણીજ શરશ તથા પવીતર ભાષાઓછે. આએ ઊપર લખેલા ખોલાશા ઊપરથી વધારે શાયેતી એજ નલેછે કે પેહલવી પુરાત કોનાં જે શબ્દો વપડાએલાછે તે કદીમ ઈરાંની ભાષાઓ નાંજછે અને દશતુરજીનાં લખીઆ પરમાંછે શેનેટીકનાં નથી તે વીશે એ શબ્દ કોશની તપાશ લેતી વખતે વધારે દલીલ દાખલાઓથી હોતો શાયેત કરી આપશું.

શરૂ ૩૭ જે દશતુરજી અનજાણા વાંચનારાઓને હેવું શમજાવેચ કે—“શેનેટીક શબ્દો તથા ધાતુઓના અશલ ઊચ્ચારો કેટલાક ચોક્કસ અક્ષરોના પ્રેરણારથી અતરેના તથા ઈરાંનના દશતુર જોએદો કરતા આવેઆછે.”

આએ વીચાર કોઈ વીઢીઆવાંન કદીબી કબુલ નહી કરે કાંકે કદીમ જમાનાથી આપણા નેઆગાંને તથા યુનરગો પેહુડી દર પેહુડી જે કદીમ ઈરાંની શબ્દોના ઊચ્ચારો કરતા આવેલા તે કોણની તાકાદછે કે પ્રેરવી શકે? પણ એથી

જુદોજ વીચાર આએ પરનાં શબ્દ થાએછે કે શેનેટીક તથા બીજી કોમ વાલાઓએ ધણાએક ઈરાંની શબ્દોના ઊચ્ચારો ફેરફાર કરીને અશ્લ ઈરાંની શબ્દો પોતાની ભાષાનો દાખલ કરીને વપરાંણનો લાવેલાછે કે જે વીશેની ધણી એક જીવતી શાહાદત આપણા પાશે નોજીદછે, અને તે ની એ લખેલા દાખલાઓથી હુંનો શબ્દ કરી આપશું. વાંચનારા શાહુઓએ જાણવું જોઈએ કે મીશરવારાઓ, આરબો, ઈંડાઊદીઓ, કાલદીઓ, શેનેરેટન વાલાઓ, તથા શાએરીઓનો, એવોએ ઈરાંની ભાષાઓનાં ધણાએક શબ્દો પોતાની ભાષાઓનો લીધાછે, જેમકે—

જનદ અવશતા—આએ શબ્દનો અશ્લ ઊચ્ચાર પ્રેરવીને આરબીનીઓ, શાઈરન, શાઈર,—આરબીઓ, આએ પરનાં ઊચ્ચારો કરેછે—જેનદીક અથવા જનદક, જનદીક, તથા અવશતક અથવા અવશતક તથા અવેશતોગો અથવા અવેશતોગો અને કેટલાએક શેનેટીક વાલાઓ આએ પરનાં કરેછે—અવેશતક અથવા અવેશતાક—હુંને મલતી બીજી શાહુતો આએ આપીએછે કે જે ઊપર નેક વાંચનારાઓને ધેઓં પોંચાડવાને બની આવે, જેમકે.—કદીન એરીકોતી ઈઆને આઈરીશ ભાષાનો જનદ અવશતાને “જેનેશતા” નો ઊચ્ચાર કરેછે, અને હાલી જમાનાનાં વખતમાં ઈંગ્લેંડ પાંડના તથા જરમનીના વીદીઆવાં એ રીઓનટલીશટો આએ પરનાં ઊચ્ચારો કરેછે—“જનદ” અથવા “જનત” તથા “અવશતાક,” “અવશતાં,” “અવશતાં” “અવેશત,” એ શબ્દો ઈંડાઊદીઓ, આરબો, તથા શાએરીઓનો ઈરાંનીઓનો જે અશ્લ શેહર અરાંન અથવા ઈરાંન છે તેહનો ઊચ્ચાર ઈંડાઊદીઓ “એલન” કરીને કરેછે, અને શેનેટીક ટાલાના લોકો “અરાક” અથ

વા “ઈરાક” કરેછે તેજ પરમાંણે હીનદુ શબ્દનો ઊચ્ચાર “હુદુ” અથવા “હીનદ”નો કરેછે. એ પરમાંણે ધણાએ ક ઈરાની શબ્દોના ઊચ્ચારોનો પોતાની ભાષાઓને લેહે જત આપવાને વાશતે પ્રસાર કરેછે. વહી ધણાં એક દેશો, મુલુકો, શેહેરો, તથા પાદશાહોનાં નાંનો ઈતી આદી ઈરાની શબ્દોના ઊચ્ચારો શૈત્તીક વાલાઓએ પો ત પોતાની ભાષાઓનો પ્રસાર કરીને દાખલ કીધાછે તે શબ્દો જો આએ ઠેકાંણે લખી જણાવીએતો ધણુંજ લં ખાંન થાએછે, તેથી માતરે થોડાએક શબ્દોના દાખલા હોએ ઊપર લખી જણાવીઆછે કે વાંચનારી આલમની ખાતરી થાએ.

ઊપર લખેલી તકરાર ઊપરથી ખોલી રીતે શામેત થાએછે કે દશતુરજીએ શરીઆત એક અનબદલું તોહીનત અતરેના તથા ઈરાનના દશતુર મોએદો ઊપર મુકીઊંછે કે તેવો પ્રસાર ઊચ્ચાર કરતા આવેઆછે. એજ પ્રશ્નો દ શતુરજી કેહેચકે—“માલીક નામએ અશુરી” નામનું (૧૨૦૦) થી વધારે વરસ ઊપર લખાએલા પુરાતન શબ્દ કોશનું પે હેલવી પુસ્તકછે.

આએ પુસ્તકને દશતુરજી શાહેજ ખારશો વરશનું પુરાતન ગણેચ તેનો દશતુરજીની ધણી ભુલછે, કાંકે આ એ વાત શરવેને જાણીતીછે કે આશરે શારી ખારશો વર શની વાત ઊપર ઈરાનનું દબ્દબા ભરેલું રાજ નાંદી હા લતનાં આવી પડેઊં હતું અને તાંહાંનાં જરથોશ્તીઓ પો તાના પવીતર ધરમનો ખચાવ કરવાને પરથવીના કેટલાએ ક ભાગોનાં તેહેનાં મુખીઅ કરીને હીનદોશ્થાંન તરફ આ પણા બુજરગો તથા નેહાગાનો નીકલી આવીઆ હતા— તારે દશતુરજીને હમારો શાદો શવાલ એ છે કે હીંદુશ્થાંન

તથા ઇરાંનના કહેઆં ખુનાનો “નાલીક નામએ અશુરી” નામનું પુસ્તક લખાણ ? કાંકે જે જમાનાનાં એ પુસ્તક ની હસતી તનો ખતાવોચ તેજ જમાનાનો આપણા જર થોશતીઓ ઘણાએક હાદેશાનાં પડેલા હતા અને કેટલાંએ ક વરશો વેર આરખો શાયે લડાઈનાં ગુતાએલા હતા તા હરે હેવું એક નજીવું પુસ્તક લખવાને તેઓને કેમ બની આવેલું હશે તે હમને તો શું પણ વાંચનારાઓનેથી શન જ નહી પડતી ?

દશતુરજી શરૂ ૩૭ જેજ લખેચ કે—“હાલનાં ઇ ઊરોપખંડના વીઢીઆરથીઓ પેહેલવી પુસ્તકોનો વપરા એલા શેનીટીક શયદોના ઊચચાર ઊપલી રીતથી જુદા પો તાની શુદ્ધજ પરનાંણે કરેછે તેમ આપણા જરતોશતી ઓનો તરફથી ઊચચાર કરવાની હોનો જરતોશતી વીઢી આરથીઓને ભલાંભણ કરતા નથી.”

દશતુરજીના આએ વીચાર ઊપર હોનો કશો ભરશે રા ખતા નથી કાંકે એક હાથ ઊપર દશતુરજી હાવી રીતે ભલાંભણ કરેછે અને બીજા હાથ ઊપર પેહેલવી ભાષા ઊપર વગર તપાશ કરવે હેવું તોહોમત મુકેછે “એ ભાષાની રચના તેહેની અંદર ઇરાંની તેમજ શેનીટીક તતવો ભલાઈને તેના નેલાવરાથી થાયેલીછે.”

દશતુરજીનાં ઊપર લખેલા અંધે વીચારો ઊપર આ પણ કેટલો ભરશે રાખીએ તે વીશે નેક વાંચનારા શાહે ખોએ દરીઆશત કરવો કે પેહેલવી જેવી કદીમ ભાષા ઊ પર દશતુરજી કેહવું ખોટું તોહોમત મુકેછે કે જે કોઈ ઘડ રશથોએ એ ભાષાનો અભીઆશ કીધો હોએ તે આએ વી ચાર કધીઓ કયુલ નહી કરશે. એજ શ્રાનો દશતુરજી લખેચ તેમ “આગલા વખતનાં ઇરાનના પેહેલવી વીઢી

આરથીઓએ શેનીટીક બોલોની અંદરના કેટલાએક ચોક રા અક્ષરોનો અસલ ભિન્નમાર પ્રવીને તેહનું વંચાણ કરે બોલે. ”

આએ વીચાર દશતુરજીએ આપીઓછે તેથી બીલકુલ ગલત છે. જો આએ વીચાર ખરોજ હતો તો દશતુરજી ની પ્રજા હતી કે થોડાએક દાખલાઓ લખી જણાવતે કે વાંચનારાઓની ખાતેરી થતે—નહી કે એક ખોટું તથા ૧ ગર પાઆનું હેવું તોહોમત ઈરાંનનાં વીઢીઆરથીઓ બી પર નાહેક મુકવું—એ ઈનશાફની રાહે ધણુજ ભુલ ભરેલું છે અને તેહની શાહાદતનો હુજોએ આગલા પ્રશ્ન ઓનો જે બોલાશે લખીઓછે તે બપરથી બોલકી રીતે ૧ ધારે શામેતી હેવી મલેછે કે ધણાએક ઈરાંની ભાષાઓ નાં શબ્દોનો થોડો ધણો પ્રસ્થાર કરીને શેનીટીક વાલાઓ એ પોતાની ભાષાઓને જેમ આપવાને ઈરાંની શબ્દો લી ધાછે. એ વીશે થોડાએક ઈરાંની શબ્દોનાં દાખલાઓ અ તરે લખી જણાવાની રજા લેઈજીએચઃ—

ઈરાંની.

શેનીટીક

જર

જરશ

જોથર

જતાર

કેરેત

કરત અથવા કરથ

મગવ

મગ

પુશર

ફૂરશ

પારશ

પરશ

મરજ્યાંન

મરજ્યાંને *

આએ શવાએ બીજા ધણાએક શબ્દોછે કે જે લખ વાથી હુમારી ધારના કરતાંનીથી આએ બાબદ ધણીજ લખ્યાંન થાએછે તેથી આએ ઠેકાંણે વધારે દાખલાઓ ન

* વાંચનારા શહેઓએ જાણવું જોઈએચ કે શેનીટીક શબ્દોના ઉચારો ગુજરાતી હરફોમાં સાધારણ રીતે ટાંખીઆછે.

થી આપીઆ. દશતુરજી “માલીક નામએ અશુરી” ઊપર ભરશે રાખીને પોતાનો શેવટનો વીચાર આપેછે કે—“આ પણા નરતોશતીઓ શેનીટીક પેહલવી બોલોના ઊચચારો કરેઆ જાઈએતો તેહમાં આપણુ વગર સુક કરવે વાજખી મારગ ઊપર ચાલીએ છેઈએ.”

હમારા નેક દશતુરજી આએ વીચાર ઘણોજ ભુલ ભરેલોછે—કાંકે જ્યો પેહલવી શ્યદોનાં ઊચચાર કરવા હો એતો પરથમ તે શ્યદોનો મુકાબેલો વચાકરણના કાએદા પરમાંણે ઈરાનીઓની ખીજ ભાષાઓ સાથે કરીને પછે તે પેહલવી શ્યદોનાં ઊચચારો મુકરર કરવા જોઈએ—નહી કે પારકી ભાષા ઊપર ખાલી ભરશે રાખીને અને અશલ ભાષાનાં ખરા ઊચચારો નો નાશ કરીને શેનીટીક જેવી ભાષાને ખોટી મોહોટાઈ આપવી એ વીદીઆવાંનોના કાએદાથી ઊલટુ તથા નામુનાશ્ય જેવુંછે. નેક નરતોશતીઓ જો હાવી રીતે આપણાં ધરમગુરુઓ વગર શમજે પેહલવીનાં શ્યદોનાં ઊચારો કરશે તો આગલ જતાં એ પવીતર ભાશાનો નાશ કરશે એટલુંજ નહી પણ શુધારાને દેકાંણે એ ભાશા વધારે અશુધ થશે—અને દેન ઊપર દેન એ ભાશા પડતી હાલ તમો જશે તે વાશતે હેવી કદીમ ભાશાને શુધારવાની અગાઝી આપુણે ઘણીએક ભાશાઓનો પકો અભીઆશ કરવો જોઈએઅ તથા તે ભાશાઓનાં વચાકરણોની શમપુરણ માહેતગારી ચલવવી જોઈએઅ—ઊતાવલ કરવાનું કાંમ નથી.

આએ વાત ચોદશજે કે ઈરાનીઓની ફુટંમવાર ભાશાઓની પકી માહેતગારી દશતુરજીએ નહી અને શેનીટીકની એક એએ ભાશાની જો કદાચ કાચી માહેતગારી હોએતો ઘણીજ કંમ હોએ—એ વીશે વાંચનારા શાહેઓએ

પાતાની ખાતરી કરવી હોયતો દશતુરજીનાં પેહલવી વયા કરણની પછવાડેના શ્રાવ્યોનો જે શબ્દ કોશ દશતુરજીએ છાપેલી છે તેમજ કેટલાએક શબ્દો ખુદ ઈરાની ભાષાઓના છે તેહને શેનીટીક ફેડવીઆ છે કે જે શબ્દો વીશે હવે પછે દેખાડી આપશું. તેટલાં અગત કરીને વાંચનારા શાહુ બોને હોતો એટલીજ ભલાંભણ કરીએ છુંએ કે તે શબ્દો ના મુલ ધાતુ ઊપર ઘેઆંન પોંડ્યાડશેતો તરત ભાલમ પડશે.

દશતુરજી પોતાના વયાકરણનાં દીવાઆનાં પેહલવી ભાષા વીશે નાપાએદાર લખાંણ કરેઆ પછે પેહલવી તથા પાનંદ ભાષાનાં લખેલાં પુશ્તકોનાં નાંબો લખી જણાવેછે, તેમાં કેટલીક કેતાઓનાં જે નાંમ આપેઆંછે તે ઊપરથી માલમ પડેછે કે તે કીતાઓ માતરે નાંમની કેતાઓછે—કાંકે કોઈ શબ્દ પોતાનાં મનનાં વીચારોને દેહો આપવાને અથવા વખતશર કોઈ શાયે તકરાર કરવી પડીતો હોવી કેતાઓનાં દાખલા આપવાને તે કેતાઓ લખેલી જણાએછે કે જે કેતાઓ દુનીઆનાં બીજે કેડેથી મલી નહા આવે પણ માતર પોતાની પાશેજ હોએ. ખેર ! જમાનાના દોર પર માંણે તે વખતે હોવી હીકમતજી કાંતે લાગતી હતી. એ કીતાઓ વીશે નીચે લખેલી તકરાર ઊપર વાંચનારી આ લખતું તેમાં આગત કરીને જોયો પુરાતન ભાષાઓનું ગનેઆંન ધરાવેછે, તેવાનું ઘેઆંન પોંચાડવાને હોતો મનબુત ભલાંભણ કરીએ છુંએ.

દશતુરજી પોતાનાં વયાકરણનાં દીવાઆને શરૂ ૩૦—૩૧ ને પેહલવી પુશ્તકોનાં તથા અવશ્તાનાં પેહલવી તરજીમાં નાં જે પુશ્તકોછે તેવાનાં નાંબો લખેછે તેમાં પેહલી કેતા બનું નાંમ.....“દીનકંનતે” કરીને લખેછે. આએ ૫૨

માંણે એ કેતાયનું નામ મજકુર દશતુરજીએ વાપડેલિય તે તદન ગલત છે—કેમજે ઈરાંન તથા હીન્દોશયાંનનાં જ રથોશતીઆતો શું પણ દશતુર પેશુતનજીનાં પોતાનાં મરહુમ મુરંબી ઊશતાદ શાહેય દશતુર એદલજ દારાયજ શંન જાણા પોતે પણ એ કીતાયનું નામ શુધ ઊચારે આએ પરમાંણે કરતા હતા કે—“દીનકરદ”—તે અશલ ખરા ઊચારને પડતો મેલીને આ વેલાએ દશતુર પેશુતનજી, જે મ એક બેએ ઈજિરોપીઅનો એ કીતાયનો ગલત ઊચાર કરેછે, તેમ પોતેબી ગલત તથા અશુધ ઊચાર કરેછે અને તેમ તેવો શંને વાશતે કરેછે તેની હેતુને તથા ડોઠબી શા હેતુને શમજ પડનાર નથી—પણ જોઆમેલે દશતુરજી હવે પોતાનો આધાર પોતાનાં શાગરીદો ઊપર રાખવા લાગાછે, કેમજે જોએદ શેરીઆરજ દાદાભાઈએ આદરબાદ મારાશ પંદનું પદનાંબું જે છાપેલિછે, તેહેતો તેવણે એ પેહલવી શ બદનો ગલત તથા ખોટો ઊચાર શામનાંબીએ રૂપતો “કુંન તંન” કરીને કીધોછે, અને તે ઊપરથી દશતુર પેશુતનજી એ અનેમીતકાલતો “કુંનતે” કરીને કીધોછે * તે વીશે વાંચનારી આલને જાણવું જોઈએઅ કે અશલ શબ્દ “કરદ” નોછે. તે છતાં દશતુરજીએ “કનતે” નેઃ ઊચાર કરતાં શું આધાર ધરાવેઓછે તે મુદલ શમજાતું નથી, કાંકે એવણનાં મરહુમ ઊશતાદજી દશતુર એદલજ દારાયજ શંનજાણાએ પોતે ફારશી તથા ઈરાંનીઆની ભાશા આનાં કાએદા પરમાંણે “કરદ” નોજ ઊચાર કીધોછે—તે પ્રેરવીને એક શીખાડી પેહલવી અભીઆશીની રીત પકડીને

* જોવો એ. શેરીઆરજ દાદાભાઈ ભર્યાનું છપાવેલું આદર બાદ મારાશપંદનનું પંદનાંબું—શરૂ ૭૮ મે. તથા દશતુરજીનાં વયાકરણનાં દીખાઆને શરૂ ૩૦ મે.

દશતુરજ પેશુતનજ “કનતે” નો ઊચાર કરેછે તે ધણુ ખોટું લાગેછે. અગર દશતુરજને એ શબ્દનાં ઊચાર વીશે ધા તે ખાતરી કરવી હોય તે મરહુમ દશતુરજ એદલજ દા રાખજીએ “ખોહરે અવીનક” નાંમની જે ચોપડી શીલા છાપ ઊપર છપાવેલીછે, તે વાંચેઆથી ધાતાની ખાતરી થા શે કે એ શબ્દનો ઊચાર મરહુમ દશતુરજએ કેમ કીધોછે. હવે દશતુર પેશુતનજથી હોના જાણવા માંગીએચ કે “કન તે” શબ્દ કેહી લાશાનોછે. દાનેશનંદ શાહુઆએ જાણવું જોઈએચ કે પેહલવી લાશાનો ધણુએક હરફ એકજ આ કારનાં આવેછે, પણ તેઓનાં ઊચારો જુદી જુદી રીતનાં થાએછે; જેમકે:—“કરદ” શબ્દનાં અંદર “ર” તથા “દ” આવેછે તે કેટલાએક શબ્દોનો “ર” ને ફેકાંણે “ન” નો ઊચાર કરેછે તેમજ “દ” ને ફેકાંણે “ત” નો ઊચાર કરેછે, પણ શબ્દના ધાતુ ઊપર ધેઆંન પોંચાડોછે તથા તેહનાં ખરા અરથ ઊપર ધેઆંન પોંચાડેઆ પછે તેહવા બીકટ પેહલવી શબ્દોનાં ઊચારો કરેછે, પણ દશતુરજનાં કીવેલા ઊચાર વીશે જો તપાશ લઈજીએચતો એકબી દાખલો આ પુણે હોવો મલતો નથી કે કેહી દલીલ ઊપરથી દશતુરજ એ હોવો ઊચાર કીધોછે. જો માતરે એરવદ શેહરીઆર જનાં ઊચાર ઊપર દશતુરજએ ભરોશા રાખેઆ હોયતો ખરેખર દશતુરજએ તેનાં જોહોરી જુલ કીધીછે. અશલ ઊચાર ફરવીને એરવદ શેરીઆરજએ જે શુધારેલા (!) ઊચાર કીધોછે તે ઊપરથી; ઈઆને શાગેરદનાં ઊચાર ઊપરથી ઊશતાદજ ઊચાર કરવાનું શીખેઆ એબી આનનાં જમાનાની તાશીર સમજવી! દશતુર પેશુતનજ એટલોબી વીચાર નથી કરતા કે એજ પેહલવી શબ્દનો ઊચાર એ વણનાં મરહુમ મુરબી ઊશતાદ દશતુરજ એદલજએ કેહું

વાં રીતનો કીધાછે, તથા ખુદ દશતુર પેશ્તનજ પોતેથી આટલાં વરસો શુધી એ શબ્દનો ભિચાર કેમ કરતા આ વેલાછે? જો હવે ભુલતા નહીં હોઈએતો એ દશતુરજ પોતાનાં વચાકરણનાં દીવાયાનો જાહારે એ શબ્દનો ભિચાર “**દીનકરને**” કરીને કરેછે, તાહારે એજ દશતુરજએ થોડુકની વાત ઉપર એજ કીતાબનો અંગરેજ તથા ગુજરાતી તરજુનો કરવાને તથા તે છપાવી જાહેર કરવાને જે જાહેર ખર્ચ અતરેનાં વરતમાંન પતરોમાં છપાવીછે તે મહેતો એ કીતાબનાં નામનો ભિચાર દશતુરજએ “**દીનકર**” હવે રીતનો કીધાછે. તાહારે હવે હવે એ નેક દશતુરજથી એટલું જાણવા માંગીએય કે તમે પોતે એકજ શબ્દનો ભિચાર એ રીતે જુદા જુદા કેમ કરોય? ને તે એએનાથી કીઓ ખરો, અને કીઓ ખોટો ગણોય?

દાનેશમંદ વાંચનારાઓએ જાણવું જોઈએય કે અશ્વલ પેહલવીનો “ન” તથા “ર” અને “દ” તથા “ત” એ હરફોનો આકાર એકજ ગરબી રીતનોછે; અને જાહારેથી એ હરફો હરેક શબ્દોનાં અંદર આવેછે—તાહારે “ન” ને ફેકાંણિ પેહલવીખાંઓ શમજને “ન”જ વાંચેછે, અને “ર” ને ફેકાંણિ “ર”જ વાંચેછે તેજ પરખાંણિ “દ” તથા “ત” ખી વાંચેછે—પણ એરવદ શેરીઆરજએ કાકટર હશપીગલનાં ભિચાર ઉપરથી “ર” નો ભિચાર કાહાડી નાંખીને “ન”નોજ ભિચાર કરેઓછે—તેજ પરખાંણિ દશતુર પેશ્તનજ ખી “ન”નોજ ભિચાર કરેછે, પણ દશતુરજ શાહેબને એટલી ખી ખર્ચ નથી કે પોતાનાં પેહલવી વચાકરણનો જે હરફોનો કાશટક છાપેઓછે તેજ કાશટકનાં એ પેહલવી હરફોનો ભિચાર દશતુરજએ પોતે “ર” તથા “ન” નો કીધાછે, તાહારે

ફે હવે હજારો વરસ થયાં આપણા બુનરગો તથા નૈયા
ગાંનો જે ભિચાર કરતા આવેઆંછે તે રદ કરીને તેજ
પોતાનાં અશલ કીધલા ભિચારને ગલત ઠોકવીને હવી રી
તે નવો ભિચાર કરવાનું દશતુરજીને શું કારણ પડેછે હશે
તે વીશે જેમ હોને તેમ શરવે વાંચનારા શાહેબોને અન્ન
એથી ભપજેઆ વગર રહેશે નહીં. જે પેહલવી શબ્દનો ભ
ચાર ઇરાંન તથા હીનદોશથાંનનાં નરથોશતીઆ “કરદ”
કરીને કરેછે, અને તે વીશે વલી એરવદ શેહરીઆદજ પો
તેથી કબુલ કરેછે કે એ શબ્દ ઇરાંનીછે, અને પોતે નંદ,
પાનંદ તથા શરશીનાં શબ્દો શાયે મુકાબલો કરી જાંછે,
તે છતાં એરવદ શાહેબ એ “કરદ” શબ્દને “કનતે” વાં
ચેચ તેનો શબ્દ તેવોજ સમજતા હશે; કાંકે એવણનાંજ
કાલ પરમાણે એ કીરીઆપદ ઇરાંનીછે, તાહાં હમારો શ
વાલ એછે કે એ કીરીઆપદનો અશલ ધાતુ અથવા મુલ
નંદ અવશતાના—“કેરે” અથવા “કર” ભપરથીછે, કે જે
ધાતુ ઇરાંનીઓની ધણીએક ભાષાઓનાં શબ્દ વીચારો
બાપડેછે, તે “કર” ધાતુને રદ કરીને દશતુર પેશુતનજ ત
થા એરવદ શેહરીઆદજ “કન” વાંચેછે તે કીઆ કાએદા
થી ? વલી એજ પરમાણે દશતુરજીએ “દ” ને ફેકાંણે “ત”
વાંચેઆંછે તેથી ગલતજી—તે વાશતે હજુરબી દશતુરજી
શાહેબ મેહુરબાંનીની રાહે “કનતે” ને ફેકાંણે “કરદ” વાંચે
તો તે દરશતજી નહીંતો હવી રીતે પેહલવીનાં શબ્દોનાં
અશુધ ભિચાર કરવા લાગાથી એ કદીમ ભાષાનો નાશ
થાશે તેનો કશો શંકેહ નથી.

દાંનેશનંદ નંરથોશતી અલને જાંણુવું જોઈએચ કે
દશતુર પેશુતનજીએ પોતાનાં વચાકરણનાં દીઆઆઓ જે જે
કેતાઓનાં નાંખે છાપેઆંછે તે મધે દશતુરજીએ પરથમ

હારાધણા “પેહલવી દીનકરદ” ની કીધીછે. તેનો ખરો શ
 બબ એછે કે દશતુરજીને થોડાંક વરશ્મનો ગેબી ખજાણાંની
 બખશેશ થાશે કાંકે દશતુરજીનાં પેહલવી વયાકરણની કીતા
 બ બાહાર પડેઆ પછે તેહની પછવાડે થોડાક માશ ગીઆ
 બાદ દશતુરજીની શહી શાયની જાહેર બખર અતરેનાં કેટ
 લાંક ગુજરાતી વરતમાન પતરોનાં છપાઈછે—અને જાહેર
 દારીથી દશતુરજી એકરાર કરેછે કે અતરેની નાંમદાર શ
 રકારે તથા જે શાહેઓ પારશીની પનઆત (ને નાંમની આ
 લખાણ આપે) છે તેઓની તથા મરદુમ શર નમશેદજી
 જીજાઈ ટરાંનશલેશન પ્રંડનાં ટરશટી શાહેઓએ એ કાંમ
 નો જાહોટી મદદ આપીછે. હનો કબુલ કરીએછે કે એ
 દશતુરજીને મનગંમતી મદદ મલીછે—પણ દશતુરજીનાં પે
 હલવી વયાકરણનાં નમુનાં ઊપરથી હમારો આધીન. વીઆ
 ર એછે કે પેહલવી જેવી બીકટ જીબાંનનો શહી તરજીનો
 તેવોથી થવો ઘણોજ મુશકેલછે. આપણા દીનદાર જરથોશ
 તીઆને રોશણ હશે કે વીશથી વધુ વરશેની વાત ઊપર આ
 પણ દશતુર શાહેઓ પેહલવીનાં પુશતકોનાં શબ્દોની ઊપર
 તથા હુંકે નુકતાઓ મુકવા નીકલેઆ હતા—અને કેટલાક
 મહીનાંવેર એ કાંમ ચલાવેજીબી હતું—પણ તેજ વખતે
 અતરેનાં એક નાંમીઆ પેહલવીખાંએ તે વેલાનાં મુંબઈ શ
 માઆર તથા મુંબઈ આયુકનાં નીજિશપેપરોનો જાહોટી બલ
 તવારીથી તકરાર ચલાવી હતી કે આપણા દશતુર શાહેઓ
 નો પેહલવીનાં વયાકરણનું લનડોલ નથી તાહારે પેહલવી
 શબ્દોનાં હરફે ઊપર તેઓ નુકતાઓ શી તહરે મુકી શકશે,
 કાંકે કેટલાક દશતુર શાહેઓને એટલીબી બખર નથી કે પે
 હલવીનાં કેટલા મુલાકારછે, અને એજ બાબદશર તે વીદી
 આવાંને પોતાનું નાંમ “આપએખતીઆર” રાખીને દશતુરજી

શાહેબોને પરચનનો હેટલાક શવાલો એ મનકુર બંધે પત્ર
 રોની મારફતે પેહલવી વચાકરણનાં બાબતો પુછેઆ હતા
 કે જોનો જવાબ આજ હંન શુધી દશતુરજીઓથી અપાઓ
 નથી—અને તેઆર પછે તેજ નાંનીઆ વીદીઆવાંને ઘણી જ
 મનતાઈ તથા ઓનરજોવાઈથી જાહેર વરતનાંન પતરોની
 મારફતે જરથોશ્તી શેઠીઆઓ અને અકાબર શાહેબોને અ
 રજ કરી હતી કે પેહલવી ઊપર તુકતાઓ મુકવાનું કાંમ
 દશતુરજીઓથી મોકુફ કરાવો—પણ અતરેનાં શેઠીઆઓએ
 અને દશતુરજીઓએ પેહલાંતો તે ઊપર કશું ધેઆંન આપે
 ઊ નહા પણ જાહારે એ વીદીઆવાંને તે તકરાર બાહારે
 જોશથી આગલ મલાવીને નાંનીઆ વીદીઆવાંન જરથોશ્ત
 તીઓની ખાતરી કરી આપી તથા છેલ્લે જાહેરદારીનાં એ
 બાબતેનો “પરોટેસ્ટ” કીધો તાહારે આપણા નેક શેઠીઆઓ
 ખુવાબનોથી શજાગર થાઆ—અને એ વીદીઆવાંને જે એ
 ક દરખાશત જાહેરનાં મેલી હતી તે કબુલ રાખી—તે
 એ કે દશતુર શાહેબોએ જે પેહલવીનાં હરફો ઊપર તુકતા ને
 લેઆ હતા તેહનોનો એક જુજ તપાશવાને ડાકટર ઇસપી
 ગલ ઊપર ઇજિરોપ મોકલેઓ, અને તેહનોનોજ એક બી
 જો જુજ એજ વીદીઆવાંને પોતે તપાશવાને માંગેઓ હ
 તો તે જોકે તેને આપવાનાં નહી આવેઓ, તોપણ ખોદાતા
 લાનો ઇનશાફ વાજબીજ છે કે ડાકટર ઇસપીગલે, મરહુમ
 શેઠ પેશતનજી માંણેકજી તે મુંબઈનાં જામે જમશેદનાં આ
 ગલા માલેક થાએ તેવોની ઊપર એક ખાંનગી કાગલ લ
 ખેઓ કે તમારા દશતુરજીઓએ જે પેહલવી શબ્દો ઊપર
 તુકતાઓ ગોઠવેઆછે તે તદ્દન ગલતછે. આએ બીનાં ઊ
 પરથી આપણા નાંમદાર શેઠીઆઓએ પેહલવી ઊપર તુક
 તાઓ મુકવાનું કાંમ બંધ કરીને તદ્દન બરબાદ કીધું. તે

દીનેથી શીઘ થએજા, અને નરયોશતી આલમની પણ ૫ કી ખાતરી. થાઈ કે મુ'બઈ શમાચારનો લખનાર પેલો વી દીઆવાંન ધણીજ કામેલછે કે શેવટે દશતુરજ શાહેબોને આએ કાંમ ભપરથી હાથ ભઠાવવા પડેઆ અને પોતાની ધારણાનો નીશરૂ થાઆ. શુગરછે, ખોદાતાલાનાં કે મુ'બઈની ટાપુનો હાવાખી નાંમીઆ પેહલવી ભાશા જાંભુનારા વીદીઆવાંનો કોઈ કોઈ જગાએ મલી આવેછે.

હવે પેહલવીની નાંમીઆ “દીનકરદ” કીતાબ જે દશતુરજ પેશુતનજને છપાવાને શોરવાનાં આવીછે તે વીશે થોડાએક શખુ'નો બોલવાની રજા લઈજએચ:—

દીનદાર નરયોશતી આલમે વીચાર કરવો જોઈએચ કે શર જમશેદજી જીભાઈ ઈનશ્ટીટીયુશનનાં શાહેબોની તથા શર જમશેદજી જીભાઈ ટરિંગશલેશન ફંડનાં ટરશ્ટી શાહેબોની હેવીજ નરજી હતે કે પેહલવી દીનકરદનો અંગ રેજી તથા ગુજરાતી તરજુનો કરાવોચ—તો એવણ શાહેબોએ ૩૫૦૦૦) પાંચ હજાર રૂપીઆનું ઈનાંમ આપવા કહાને અતરેનાં તમાંમ અંગરેજી તથા ગુજરાતી વરતમાંન પતરોનો જાહેર ખખર છપાવતે કે જ્યાં ઘઉંરશથો એ કે તાખનો શુધ તરજુનો અંગરેજી તથા ગુજરાતીનો કરીને બોકલશે, અને તપાશ કરનારી કેમેટી જેહેનો તરજુનો ૫૨૬ કરશે તે ધરહશથને ઈનાંમ મલશે. જો એ પરમાણેની જાહેર ખખર છપાઈ હતેતો ધણાએક નરયોશતીઆ તથા ઈજરોપોઅન વીદીઆવાંનો પણ એ કાંમ માંથે લેવાને ના નહી પાડતે કાંકે તે વીદીઆવાંનો રૂપીઆની કાંઈખી દરકાર નહી કરતાં પોતાનાં નાંમને વાશતે, તથા પોતાના ખરા એલમનું કુવત દેખાડવાને વાશતે દીલોજાંનથી એ કાંમ ભઠાવી લેતે, એટલુંજ નહા પણ તેમ કરવાથો એ ફંડનાં

ટરશટી શાહુએને પણ જશ તથા શોભા મલતે કે શરવેને વાજખી હક તથા ઇનશાફ આપેછે—અને કોઈ રીતેથી આ ખખુદીની આલ મલાવતા નથી. હોતો એ નેક શેઠીઆઓ થી એટલું જ જાણવા માંગીએએ કે જરથોશતી અનજીન નનું ફંડ જે તમે શાહુએનાં શવાધીનને આપેલોએ તે મા તરે દશતુરજ પેશતનજનાં એખલાનાં શાએદાને માટે આપે લોએ ? ના નહોં વાજખી પુછાવોતો તમારી ખરી ફરજતો એછે કે હરેક ધરમનાં ફંડનો વાજખી રીતે કારભાર કરવો જોઈએએ—નહી કે તે ફંડનોથી તમારા લાગતા વલગતા એનેજ મદદ કરો, અને હોતોનાં હોતો રૂપીઆની બખશે શ એકદમ વગર કારણે કરી દેવો—પણ માહારા નેક શેઠી આઓ ઇનશાફની રાહ ગરીબ જરથોશતી ટોલાની વાજખી મુનશફી કરો કાંકે તમારા ભરૂશા ઊપર જરથોશતી આલ ને હોવાં નાંખીયાં ફંડો લોમાં કીધાંછે—અને જો હોવી રીતે રાખરબાવતથી કાંમ આલશેતો જરથોશતી આલમનાં લોકો તમારી ઊપર તથા તમારા ખરા વારેશો ઊપર થોડોજ ભ રૂશો રાખશે—કાંકે શર જમશેદજી ટરાંનશલેશન ફંડનાં ઊપર કુલ્લે જરથોશતી આલમનાં વીધીઆવાંનોનો ઇનશાફની રાહ ખરો અને વાજખી હક પુગેછે—તાહારે શાંને વાશતે એખલા દશતુરજ પેશતનજનેજ તે હક મલે ?

દશતુર પેશતનજ પોતાના દીઆઆમાં જે “વજર કુંન તે દીની” નામની કીતાબનું નામ લખેછે, તે વીશે હોતોએ ઘણીએક શોહોધ કીધી તાહારે એ મકરબાજ કીતાબ “વ જર કરદ દીની” ને નામે મલી આવા કે જે પેહલવી કીતાબ ઇશવી સને ૧૮૪૮ નો બેહુદીન પેશતનજ માંલુકજનાં જામે જમશેદના છાપાખાનાનો એરવદ પેશતનજ દશતુર એરાંમજ શનજાણાની તપાશ ઊપરથી છપાઈ હતી કે જે

ક્રીતાય ઈરંન કે હીંદોશયાનનાં કોઈબી દર્શતમાનાંઓ
 અથવા પુશતકમાનાનો મલી નહા આવી તે વીશે આપ
 ભા મનનો ધણેજ નાહોટો શંનધે તથા વેહેન રેહેછે અ
 ને એ ક્રીતાયની અંદરની બીનાઓ તથા પેહેલવી પ્રકર
 ઓની એખારતની નો વયાકરણના કાએદાથી તપાશ લઈએ
 અતો બોલી રીતે માલમ પડેછે કે એ ક્રીતાય કઈંજ ન
 હી પણ બનાવતથી બોલી કીધેલીછે, એટલુંજ નહી પણ
 એ ક્રીતાયની પેહેલવી એખારત નેબી શખસ અથવા શખ
 શોએ લખી હાય તેઓ ખરેખર પેહેલવી ભાશાના વયાકર
 ણના કાએદાથી બેનશીયછે, કાંકે કેટલાએક શપ્તઓનો ને
 પેહેલવી શખદો લખેલાછે તે હેવાતો અશુધ અથવા ગલ
 તછે કે તે હાલી જમાનાના પેહેલવી અભીઆશીઓ તરત
 બતલાવી શખશે. એ બપરથી બોલું શામેત થાએછે
 કે કોઈ કાયા પેહેલવીખાંએ એ ક્રીતાય હીંદોશયાનનાં બ
 નાવીછે, તે શાયે વલી એ ક્રીતાય પેહેલવી એખારત લખ
 વાનો ને કાએદોછે તેથી જુદીજ રીતે પ્રારથી એશતલાના
 કાએદા બપરથી લખેલી માલમ પડેછે. નોઆ મેલે એ
 ક્રીતાયના લખનારને પેહેલવી ભાશાની પુરતી માહતગારી
 ન હેવાને લીધે અશલનો પ્રારથી એખારતનો એ મકર
 બાજ ક્રીતાય લખીને પછે તે બપરથી પેહેલવીની એખાર
 ત લખીછે, પણ પોતાનાં પેહેલવીના એલમનો મનમાંગતો
 ભંડોલ નહી મેલે તારે પ્રારથીના શખદો નંગે નંગે પેહેલ
 વી હરફોનો લખેલાછે, તે અને બીજા ધણાએક શખબોથી
 પેહેલવીનાં વયાકરણની રચનાનો ધણાએક પ્રરપાર માલમ
 પડેછે. એ વીચાર બપરથી શામેત થાએછે કે એ ક્રીતાય
 ધણાજ પાછલા વખતનાં બનાવેલીછે, તેઆરબાદ એક નો
 ખર શાહાદત એ મેલેછે કે અશે નરથોશતના શાગેરદ

નેદીઓનાહુ એ કેતાય બનાવી હતી હુવું મત એ છાપેલી કી
 તાપના દીપ્તિઓનાં જણાવેલું છે તેથી ઘડીબર આપણે કયુલ
 કરીએકે એ કીતાય નેદીઓનાહુ બનાવીએ તેહારે હોને દશ
 તુર પેશાતનજીથી તથા એવણના મદદનશીનોથી એટલુંજ
 જાણવા માંગીએમ કે એ કીતાયના અંદર કેટલીએક બા
 બદો આવેલીએ તે માત્ર હીંદોશથાનના જરથોશતીઓ
 નેજ લાગતી વલગતીએ, તેઓએ તે બાબદો નેદીઓનાહુ
 ને લખવાની શું જરૂર પડી ? શું નેદીઓનાહુ હોવા વીચાર
 કીધો હશે કે ઈરાંનથી જરથોશતીઓ નીકલી જઈને હીંદુશ
 થાન તરફ જશે, અને ધરમ શર્માધી તેઓનાં વાંધો પડશે
 તે વાશતે આએ કીતાય બનાવી કે એ કીતાયથી તેઓ
 ના વાંધાઓનો સુકાદો થાએ અને પારશી ટોલાને લગ
 તા ખાંનગી તથા ઘેરગતુ અરશ પરશના કલ્યાઓ અતરે
 કોરટનો તથા અદાલતોના નીકલશે તાહારે એ બનાવત બ
 રેલી કીતાયની શાખશી આપશે ! શાખાશ એ કીતાયના બ
 નાવનારની હીમત ઊપર!! નેક જરથોશતીઓ તનો વીચાર
 કરો ને જોવો કે એ કીતાયનો જે બાબદો આવેલી
 છે તે વાશે નેદીઓનાહુ જેવા કાબેલ શખશને લખવાને
 શું જરૂર પડી, કાંકે નેદીઓનાહુ જે અશે પેગમબર
 નો શાગરદ થાએ તેણે એટલીબી ખબર નહી પડી કે
 એ વીશે આપણા જંદ અવશતાનો ખોટલાં પ્રમાનો આ
 વેલાં છે, તાહારે એવી કીતાય બનાવાનું કારણ શું ? અને
 તે પ્રમાનો વીશે શું દશતુરજ એવું કેહેવા માંગેમ કે ને
 દીઓનાહુ જાણીતા નહી હતા કે હાવી બેહુનદી તથા ત
 કલીદી કીતાય બનાવે. દાનેશનંદ જરથોશતી આલને વી
 ચાર કરવો જોઈએ કે આએ નીચે લખેલી બાબદો એ
 તકલીદી કીતાયનો આવેલીએ, કે જે બાબદો નેદીઓનાહુ

જેવા અશો અને નેક શખસ કદીની લખીને હેવી બનાવત નહી કરે તેહેવી બનાવત કરીને તે નામદાર શખસને નામે કોઈ કાચી બુધીના શખસે એ કીતાબ ચોરવી દીધીછે.

એ “વજર કરદ દીની”નો એક શવાલ હેવો પુછવામાં આવેઆમ કે આતશ ખોલા રાખવા કે બંધ રાખવા? અ ને તેની શનચુખ નજર પડે તેમ બીના રહીને બંદગી કરવી કે નહી? હેવી રીતનો ઘેલો શવાલ પુછવાનું કારણ શું? નેક વાંચનારાઓએ જાણવું જોઈએ કે એ બાબદ ખોલી આપણા જનદ અવશતાનો જગે જગે આવેલીછે, અને તેનાં આતશ ખોલા રાખવા તથા તેની શનચુખ બીના રહીને બંદગી કરવી હેવું જાહેરછે, તે છતાં મેદીઓનાહાને શું અગત પડી કે હાલો ખેડુંનદો શવાલ પુછે; અને પોતેજ તેહેનો ખુલાશો કરે. આએ વાત દાનેશમંદ જરથોશતીઓને રોશન છે કે કદમી તથા શેહેનશાહી જરથોશતીઓનો આગલા દાહાડાઓ બપર તકરાર ચાલતી હતી તેનો જવાબ મેદીઓ માહાને નામે કોઈએ પાછલથી લખી કાહાડેલો માલમ પડેછે અને નાહક નેક જરથોશતીઓને ભનાવીઆછે. એ જ પછે એ ફરેબબાજ કીતાબનો બીજા બાબદ એ આંવી છે કે જરથોશતી કોમનો હરેક શખસ એકથી વધુ અશતરી સાથે તેણીની હાઈઆતીનો શાહાદી કરેકે નહી? તાહારે એ દગલબાજ કીતાબમાં એવું ફરમાન આવેલુંછે કે શુખેથી તરણ અશતરીઓ સાથે શાહાદી કરે! નેક જરથોશતીઓ બારીકીથી વીચાર કરેકે અશો પેગમબર સાહેબનો શાગે રદ જે કાખેલ તથા દીનદાર શખસ હતો તે હાવું ઘેલુંગાં દુ ફરમાન કેમ આપે? કાંકે આપણા અશો પેગમબર જરથોશતની પોતાની એકજ ખોહોરદાર બાંતુ હતી, કે જે હેના વખતમાં મેદીઓનાહા પોતે હાઈઆત હતો તે જેવો

કામેલ શ્રમસ સરીઆત જાણેય કે અવશતાના પ્રમાન મુજબ એકજ અશતરી કરવાને નરથોશતીઓને પ્રજાએ તાહારે હેવું ધેલું તથા ધીકારવા જોગ ખોટું પ્રમાન તે કેમ આપે ? પણ એ કીતાબને નામે એ પ્રમાન હાલી જ માનાના કોઈ શ્રમશે અથવા શ્રમશેએ પોતાના મુરંબીઓ ને રાજી રાખવાને નેહીઓનાહા જેવા અશો શ્રમશને નામે લખી કાહાડીબિછે, તે બપરથી ખોલું સાચેત થાએછે કે એ કીતાબ બનાવતથી બીની કીધેલીછે. આએ પછે એજ ઠગા રી કીતાબનાં એક બીજી બાબદ એ આવેલીછે કે આપણાં નરથોશતીઓનો કોઈ રવાંન થાએતો તે અશો રવાંન નાં હાથ તથા પગ લાંમયા કે દુકા રાખવા તેનો શવાલ કરે લોછે. આએ શવાલ બપરથી દાંનેશનંદ વાંચનારાઓએ વીચાર કરવોકે આએ શવાલની બતપંતીતો પરથમનો હીંદુશયાનનાં નરથોશતીઓનાંથી પેદા થાઈ છે, તેની અગાબી નેહી ઓનાહા કેમ જાણીજી કે આવી તકરાર હીંદુશયાનના જ રથોશતીઓનાં બહારે અને તેથી તેહનો ખોલાશોબી આગ લથી લખી જણાવીઓ કે હાથ તથા પગ વાલવા ! શું નેહી ઓનાહાને આપણા જંદ અવશતાના પાક કલાંમથી માલમ નહી હવું કે હાવું ધેલું પ્રમાન લખી જણાવે. પણ એ દાખલા બપરથી વધારે સાચેતી એ મલેચ કે એ કીતાબ બનાવતથી બીની થાએલીછે, કાંકે ઈરાનને લગતી ઘણી એક ભાષાઓના પુશતકોના નાંનો અવાર નવાર બીજી બીજી કીતાબોનો આવેછે, પણ એ મકરબાજ કીતાબનું નાંમ કેકે મલેજ નહા.

નરથોશતી આલમે જાણવું જોઈએય કે ઈરાન તથા હીંદુશયાનનાં કેટલાએક કામેલ દશતુરો તથા બેહુદી નો પાશે પેહલવી તથા શરશી જુબાનનાં “વનર કરદ

હેવે નામની જે કીતાબછે તે માતરે ઘણાજ પાછલા વખ
તમાં રેવાએત તરીકે લખેલીછે કે જે કીતાબનો અરથન,
દરન, બાજ, તથા બીજા કેટલીએક દીન આઈનને લગતી
કોરીઆઓનો હેવાલ આવેલોછે. એ નામની કીતાબની એ
ક ખરી નકલ ઈંજિરોપ ખંડનો નામદાર શરકારની “બાએ
બાલીકાલ” લાએઅરેરી જે છે તાંહોંછે કે જે કીતાબની અં
દરના હેવાલનું જુજ બએઆંન ફરંશીસ ભાશામાં છપાએ
લાં જરનલમાં આવેલુંછે * તે ઊપરથી આપુણે ખોલું
માલમ પડેછે કે આએ બનાવત ભરેલી કીતાબને જે નામ
આપેલું છે તે ઊછીનું તથા પારકું નામ આપેલુંછે પણ ખો
દાતાલાની બખશેરથી તરત માલમ પડી આવેચ કે જે
કીતાબ વીગે હોનો લખીએચ તે અશલ કીતાબની ઘણીએ
ક નકલો ઈરાંન તથા હીનદોશયાંનના જરથોશતીઓ પાશે
હાલ મોજુદછે કે જે ઊપરથી આએ બનાવત ભરેલાં પુશ
તકનું ખોરાઈ તરત માલમ પડેછે, અને હેવી ખોટી કીતા
બનું નામ દશતુરજએ વાપડેલુંચ, એ કાંમ દરશત નથી
કીધું; કાંકે જે કીતાબને આપણા માંનવનતા શેઠીઆઓએ
ધીકારનો નાખીછે તથા તે છપાવેલી કીતાબને કીરાઓનો
ભાગ કીધોછે, તેવી કીતાબનું નામ દુનીઆની શપાતી ઊ
પરથી બીલકુલ નાખુદ કરવું જોઈએચ—કાંકે આગલ જ
તાં આપણી ઊતરતી આલાદનાં લોકો હેવી ગલત કીતાબ
ને શનદ તરીકે ગણે નહી, તે વાશતે આપણા જરથોશતી
ઓને ધરેચ કે એ કીતાબને બીલકુલ બાલી નાંખે—કાંકે
આશતે આશતે એ છાપેલી કીતાબની નકલો ઘણીએક બાહો

* જોવા ફરંચ ભાશાનું જરનલ એશીઆટીક ઇસ્ટી સને ૧૮૨૮
ના નવેમ્બર માસનાં વાલમ ૧ બાને શરૂ ૧૨૦ થાતે શરૂ ૧૨૫ શુધી.

ર પડીછે અને આગલ ચાલતાં તે કીતાબો શનદ તરીકે વપડાશે તેથી તેહનો તરત અટકાવ કરવો જોઈએય. *

એ કીતાબનું નામ જે “વજર કરદ દીની” રાખેલોછે તે ધણુજ નામનાશેયછે, અને એ નામ મદનો વચ્ચે શબ્દ દ જે કરદછે તેહનો ભિચાર દશતુરજીએ કંનતેનો કીધોછે તે ખીલકુલ ખોટોછે. શને ૧૮૪૮ ઇશવીત્રા એ કીતાબ દશતુરજીએ તપાશીને છપાવીય તે વખત એ કીતાબનું નામ ગુજરાતી ભાશાના પોતે “વજર કરદ દીની” કરીને લખેલુંછે, તારે હમણાં “વજર કનતે દીની” કરીને ભિચાર ફેરવવાની દશતુરજીને કેમ જરૂર પડી તે શવાલ જાણવા જોગછે. આગલા શ્રદ્ધાઓ હોએ “કનતે” ના બોલ ભિચર મુજાહમત કીધોછે તિથી ફરીને અતરે લખવાને દરશત નથી વીચારતા પણ નેક જરથોશતીઓને એટલીજ અરજ કરીએ છઈએ કે તેઓને એ શબ્દના ખરા ભિચાર શરૂ આગલા શ્રદ્ધાઓ વાંચી જોઆથી માલમ પડશે કે હમારી તકરાર કેહેવી વાજબીછે. દશતુરજી એક જ શબ્દના બેએ જુદો જુદો રીતે ભિચારો કરેછે તારે બેએનેથી કીઓ ભિચાર શહી તથા ખરો ગણીએ તે વીશે દશતુરજીએ ખેલાશો કરવો જોઈએય.

હવે દશતુર પેશોતનજીથી હોએ તથા વાંચનારી આલમ જાણવા માંગીએય કે તહોએ એ “વજર કરદ દીની” છપાવી તે વખતે તહોએ એ કીતાબ તપાશી, એમ લખેલોછે, તે તહોએ શું તપાશ કીધી ? તે તપાશ વીશે ખેલેરખાંનીની રાહે જરથોશતી આલમને જાહેર કરવું જોઈએય કાંકે એ

* વાંચનારા શહેમોએ જાણવું જોઈએય કે એ કીતાબનું નામ અશકમો “વજર કરદ” છે પણ પછવાડેથી વજર કરદ શબ્દની પાછલ “દીન” શબ્દ વધારીને એ મકરખાજ કીતાબને વજર કરદ દીની નું નામ આપેલુંછે.

કીતાબ અવલથી તે આખર શુધી વાંચી તો તેડુને બન
વત શવાએ બીજું કશું માલુમ નહી પડતું, તાહારે ત
હુએએ તપાશ શાંની કીધી? કાંકે તમારા ભરૂશા બપરથી
આપણા શેઠીઆએએ હજારો રૂપીઆનો ખરચ કરીને
એ કીતાબ છપાવીને પછવાડેથી ધણાજ નોહોટા વીચારનો
પડેઆ અને નાચારીએ એ તકલીદી કીતાબને બાહાર ન
હી પાડી—પણ છેલ્લી ઘડીએ એ નાપાએદાર કીતાબ
ને કીરાએનો ભાગ કરી આપીઓ, એ વાત ખરીછે!
તે વીશે હુએ ધારીએચ કે તહુમારેથી નાં નહી હેહુવાશે!
તો એ વાત ખરીજ હુએતો એ નાપાએદાર તથા બનાવ
ત ભરેલી કીતાબની ફરીથી આરાધના કરવી નહી હતી.

નાહારા નેક દશતુરજી—જે કીતાબને છપાવનારા શા
હુએએ એક વખત બાલી નાખવાનો હોકમ કીધો તેડુવી
કીતાબનું નામ વાપડવાને તહુએ જોવા દીનદારને ઘટતું
નથી; કાંકે જે કીતાબ નરથોશતી ટોલાને કશાંબી કામ નો
ગની નથી તેડુવી કીતાબનું નામ એકદમ નાબુદ કરવું
જોઈએચ, કાંકે તહુએ એમ ધારતા હશે કે એ કીતાબનું
નામ તહુએ પોતે જાપજા વાપરેતો આગલ ચાલતાં ત
થા હવે પછેના જમાનાનો એ કીતાબ શનદ તરીકે કાંને
લાગે, પણ નાહારા નેક દશતુરજી તમારી ધારનાંનો તનો
ઘણીજ ભુલ કરો છેવો કાંકે તહુએને શારી પેકે રોશન
છે કે એ કીતાબ ઇશવી શને ૧૮૪૮ નો છપાઈ તેજ વખતે
અતરેના અંગરેજ તથા ગુજરાતી વરતનાંન પતરોએ એ
કીતાબના વાવતા દેશે દેશ બહારીઆછે, તથા તેજ વખતે
મુંબઈ આબુક તથા મુંબઈ સનાચારનો પરોટેશ્ટ લખે
લોછે, તેથી દશતુરજીએ ખુબ ઇઆદ રાખવું કે દશતુરજી
ધાતાની ધારનાંનો કંઘીબી શાવવાના નથી, અને કોઈબી

શખશ હુવી રીતે ધારતો હોએતો તે હંમેશાં નીશ્ચલ રે
હુશે, કાંકે એ પ્રેમબાજ કીતાબ આગલા દાહાડાઓપર
બાહાર પડેલી નહીં હતી પણ હમણાં આશતે આશતે એ
કીતાબની થોડીએક નકલો બાહાર પડીએ તે ઊપર જુકતેચી
ની થાએછે એટલું જ નહીં પણ જરમનવાલો નાનીચો
વીઢીઆવાંન ડાકટર ૫ડરીક ઇશપીગલ ખોલ્લી રીતે પા
તાનો ખરો અને અપખશપાત વીચાર આપેછે કે એ કીતા
બ પાછલા જમાનાંનો બનાવેલીએ * તથા તે તદન ખોટી
છે પણ હમો એ કીતાબની એબારત શંખધી વીચાર કરીએ
ચ તો હમાર મત એ છે કે ઘણા પાછલા વખતનો એ
કીતાબ બનેલીએ અને તે વીશે એક માહાભારત દાખલો
હમો એજ આપીએચ કે એ કીતાબનાં ચાંદર મેદીઆમાહા
જેવા કાખેલ શખશને નામે ભલી દીનના કેટલાંએક પ્રમાનો
લખેલાંછેતે પ્રમાનો શાયે તપાશી જોઈએચતો તેહનો ઘણો
ખોહોટો પ્રેર માલમ પડેછે. દીનદાર જરથોશતીઆ—તહમો
વીચાર કરોકે મેદીઆમાહા જેવો શખશ જ આપણા અશો પે
ગમબર શાહેબનો શાગરેદ થાએ તે શખશ પેગમબર શાહેબના
અવશતાનાં પ્રમાંનથી ઊલટ પ્રમાન કેમ આપે તે હમોને
તોશું પણ વાંચનારી આલમનેચી ખબર નથી પડતી તે ઊપર
થી વધારે શણેતી એજ મલેચકે એ કીતાબ ગલત તથા ખોટી
છે અને આએ જગાએ લખ્યાંણ થવાને લીધે એ તકરાર હમો
ત્રોકુષ રાખીએચ પણ અગર એ દશતુર પેશુતનજી તથા એ
વણના મદદનશીનોનો ખરી હીમત હોએ તો શુખેથી હમારી
શાંમએ તકરાર ચલાવે તો હમો તેવોની તથા વાંચનારી
આલમની શેવા બજાવાને ખોહોટી ખુશીથી તઈઆર છઈએ.

* જોવો ડાકટર ૬૦ ઇશપીગલનુ પુશતક દી તરૈદીશનબ લીટરે
અર ૩૨ પરશન ઇસવી શને ૧૮૬૦ ને શરૈ ૧૮૭૩ થી તે શરૈ ૧૮૭૫ થી

ફેલવવી અથવા હુનવરશ “વનર કરદ દીની” વીશે ઘણુએક લખવાનું છે કે જે તકલીદો કીતાબ વીશે ધણુએક શવાનો હમારા મનનો એકઠા થાયેલાછે, પણ લખવાને બેહદ દલગીર છેઈએ કે આએ ચોપાનીઆની દુકો તથા નાંધલી હદને લીધે હમારી આધીન કલમ લખવાને વધારે છુટ નથી આપતી—તેથી એ મકરબાન કીતાબ ઉપર અપ્રશોસનો પાકાર મારીને નેક તથા શાન્દલ વાંચનારાઓનું ધેઆંન આએ ખીજી બાબદ ઉપર ખેંચવાને દરશત વીચારીએ છેઈએ :—

નરથોશતી આલમને જાણીતા નાંમીઆ માહા વીદી આવાંન ડાકટર પ્રડરીઃ ઈશપીગલે વનર કરદ દીની વીશે પોતાના પુશતકનો જે માહાભારત વીચાર આપીઆછે તેહ નો તે નામીઆ વીદીઆવાંન બોલકું હેલુ છે કે એ કીતાબ મેહેદીઆમાહાની બનાવેલી નથી, પણ ઘણાં પાછલા વખતનો બનાવેલીછે, અને તે શબ્દયથી એ કીતાબને હું (ઈઆને ડાં ૫૦ ઈશપીગલ) કશું વનન આપતો નથી—એટલુંજ નહી પણ આગલા દાહાડાઓ ઉપર એ કીતાબ વીશે મુંબઈ ચામુકનો કામિલ અધીપતી જે બાપોકારથી પરોઈશટ કરી ગીઆછે તેજ વીચારને એ ડાકટર પોતેબી એક મલતો થાયેછે અને તેઆરબાદ એ કીતાબની મુરખાઈ દેખાડવાને એજ તકલીદી કીતાબનાં એક બે પ્રકાર આ લેઈને તે ઉપર ટીકા કીધાછે, તથા શેવરનો વીચાર એ કીતાબ વીશે એજ આપીઆછે કે ઘણાં પાછલા વખતનો એ કીતાબ બનાવેલીછે અને મેદીઆમાહા શાયે એ કીતાબ કશો તાલુકો રાખતી નથી. ડાં ૫૦ ઈશપીગલનાં આએ ઉમદા વીચાર વીશે દાનેશમંદ નરથોશતી આએ પોતાની ખાતરી કરવી હોએતો શુબેથી એ નાના કીત વીદીઆવાંને જરમન ભાશાનો જે પુશતક છપાવેલું

છે તે વાંચવું કે તે ઊપરથી વાંચવી મુનશરી કરવાને બની આવે, અને દશતુર પેશુતનજીને હમારી તરફથી ન મનતાઈથી એટલી / લલાંમણ કરીએચ કે હુની કીતાબ ઊપર ભરેશો નહી રાખવો કાંકે હુની તકલીદી કીતાબના ભર્યા ઊપરથી તમે તકરારનો રૂશી નશો, તે વાશતે બેહુ તર એજકે કે એ કીતાબને એકદમ નાબુદ કરી નાંખો અને એ કીતાબની એટલીજ આરાધના કરો કે એ કીતાબ ગુજરી ગઈ અને શવરગના કીનારા ઊપર પડીકે. એ કીતાબ વીશે જરયોશતી અનજુમન શાહેબાને હમારી છેલી નમનતાઈ ભરેલી એલતેમાશ એજકે કે એ કીતાબ ને વગર વખત ખોવે તરત બાલી નાંખવી જોઈએ કે જે થી કરીને આપણી ખરી રૂજ અદા કરીઆ બરાબર ગણાશે, પછેતો તેમ નહી કરોતો તમે મુખતીઆર છેઓ.

દશતુરજીનાં વયાકરણના દીઆઆને જે કીતાબોનાં નાંખો આપેઆંછે તે મધે એક કીતાબનું નામ “ જંનદ દા મદાદ ” કરીનેકે. એ કીતાબ વીશે પણ હમેએ ઘણીબી શોધ કીધી પણ એ કીતાબની એક નકલબી હમુને નહી મલી તે ઊપરથી હમેએ ચોકશી કરીને હમારા એક વી દીઆવાંન મીતરને પુછવાથી ખબર મલી કે એ નામની અવશતાની કીતાબતો છેજ નહી પણ કોઈ શખશે તે બનાવટ થી ઊમા કીવેતી લાગેકે ; કાંકે એ કીતાબનાં અનદર જે અવશતાનાં શખદો લખેલાછે તથા એઆરત જે લખેલી છે તે એઆરતબંધીનાં કાએદા પરમાણે ઘણીજ અશુધ તથા ગલતછે, અને જે અવશતાના શખદો એ કીતાબની રચનાનો આવેલાછે તે વયાકરણના કાએદાથી ઊલટ પાલટ આવેલાછે કે જેહુની તપાશ લેવી હોએતો ખોદાતાલાની બખશેશથી આજના જમાનાનાં જંનદ અવશતાનાં અબી

ત્રણીઓનાં હાથનો જો એ કીતાબ આપી હોએતો વચાક
 રણના કાએદાથી તપાશ લેઈને તરત કેહેશે કે એ કીતાબ
 બનાવટ શવાએ કઈ નથી, અગરજો એ કીતાબ દશતુરજ
 પેશુતનજની ધારણા પરનાંજે ખરીજ હોએતો દશતુરજને
 લાજમજે કે મેહેર્યાનીની રાહ વીદીઆવાંન આલમની
 તપાશને માટે હરેક જાહેર મુકાંમ ઊપર તે મુકેતો દણાએક
 વીદીઆવાંનો એ કીતાબની તપાશ કરીને વાંચનારી આલ
 મની ખાતરી કરેકે એ કીતાબ ખોટીજે કે ખરીજે. દણાં
 એક વરશની વાત ઊપર આપણા નરયોશતી શાહેઓએથી એક
 નરયોશતીએ અતરેની શુપરીમ કોરટમા ગનજમવારા કશ
 આની વખતે મુખજુઓની આપી હતી તે વખતે એ કીતા
 બની શાહદત આપી હતી તેજ વખતે બીજા દીનદાર શાહે
 બોની શાખશીઓ ઊપરથી. એ બનાવટ ભરેલી કીતાબની
 હુશી તથા મશફરી થાઈ હતી તે શરવેને રોશનજે. એ કી
 તાબ વીશે હાલ તરત વધારે લખવાને હોજો મુનાશય ન
 થી જોતા પણ વખત આવીઆથી હોજો વાંચનારી આલ
 મની ખાતરી કરી આપીશું કે એ કીતાબ બનાવટ ભરેલીજે
 તેથી નેક નરયોશતીઓએ એ કીતાબ ઊપર થોરોજ ભર
 શા રાખવો. હવે શેવટે હોજો જણાંવીએય કે નરયોશતી
 હોંમના એક ગરશથ વીશે એટલુંબી બોલવું હોજોને શજા
 વાર નથી પણ હોજો નેક નરયોશતીઓ પાશે એટલોજ
 હનશાશ મંગીએય કે હોજો જ જો કીતાબો વીશે વાંધા લેઈ
 જએય તે કીતાબોની શુબેથી કોઈ કામેલ પેહલવી અબીઆશી
 અથવા પેહલવી વીદીઆવાંન પાશે તપાશ કરાવીને વાંચની
 રીતે હોજોને તથા દશતુર પેશોતનજને હનશાશનો ખરો હક
 આપવો કે જોથી કરીને વાંચનારી આલમની ખાતરી થાએ.

દશતુરજી “ઓગનદેયા” ને એક કીતાબનો આકાર આપ્યો પણ હવે નામની કીતાબજ નથી પણ શંભલીયા પરનાંજી “ઓગનદેયા ” નાંમનો શાહરા તન શશનો એક જીજ માતરે દશતુર પંશોતનજી પાશેછે તેથી કીઆ વખત નો બનેજાછે તે વીશે એકજી ભરશે રાખવા જોગ કશીબી ખચર મલતી નથી અથવા “ઓગનદેયા ” નો લખ નાર કોણછે તેથી માલમ પડતું નથી પણ કેટલાએક રા, હુબેનો એવો વીચારછે કે એ અવશતાછે પણ તેહની એકબી શાહદત આપુજી મલતી નથી તે ઊપરથી દણે મોટો શક જાએછે કે કોઈ શખશે પાછલા વખતનો તે બના વેજાછે. કાંકે “ઓગનદેયા ” ના અવશતા માતરે અવશ તાની એક આશરીનજી જોવીકે હાલ આપણી પાશે ધહમખા ર તથા રપીયવનની તથા બીજી આશરીનોછે તે ઊપર થી “ઓગનદેયા ” નાંમની અવશતાની શાહદત તરીકે આશરીન તરણ ચાર શશની કોઈએ જોડી કાઢાડેલોછે તે ઊ પર હોનો કશો ભરશે રાખતા નથી કાંકે ઘણા પાછલા વખત નો એ આશરીન જોડેલી માલમ પડેછે તેથી હોનો તથા કોઈબી દીનદાર જરથોશતી હુવી કીતાબ ઊપર કધીબી ભરશે અથવા વીશવાશ રાખનાર નથી તે દશતુર જીએ શત કરીને જાણતું. દશતુરજીએ પોતાનાં વયાકરણનાં દીઆઆનો ઘણીએક કીતાબોનાં નાંમે લખેલાંછે તે ખા લી વાંચનારા શાહુબોનો વખત રોકવાને વાશતે લખેલાં લા ગેછે કાંકે એ મધે કેટલાંએક પેહુલવી પુશતકોનાં નાંમે ને લખેલાંછે તે માતર તરણ ચાર પાંચ અને છ શશ ઓનાં જીજાછે કે જોહુને દાંનેશમદ વાંચનારાઓ કધી બી કીતાબને નાંમે વજન નહી આપે.

દશતુરણનાં વયાકરણનાં દીખાયા બીપર નુકતેમીની કરીઆબાદ હમારી તરફથી ઇરાંની તથા શેનેટીક ભાષાઓ વીશે થોડાંએક ખોલાશો કરવાને રજા લેઈએમ.

—o—

એરીઅન એટલે ઇરાંની તથા સેનેટીક ભાષાઓ :

વીશેનો ખોલાશો.

—o—

માનદીઅશની દીનને આધીન રેહનારા દીનદાર જરથોશ્તીઓએ જાણવું જોઈએમકે આજ પચાસથી વધુ વરસ થાયાં ઇબ્રોપીઅન ઓલમાંઓનો તેમાં અગત કરીને હાલ માં જ ઇરાંની ભાષાનાં બારીશતરો તરીકે ડાકટર ઇશપીગલ તથા બીજાઓએ, તથા શેનેટીક ભાષાના હીમાએતીઓ તરીકે પરોશ્વર મુલર અને બીજાઓએ તેવોનો હાલ એક તકરાર ચાલે છે કે જેમાં ઇરાંનીઓની તરફણવાલાઓ હવે વીચાર આપે છે કે શેનેટીકવાલાઓએ ઇરાંનીઓની ભાષાના શબ્દો લીધા છે, તેહની વીરધ શાંતબે વાલાઓ હવે વીચાર આપે છે કે શેનેટીક બીપરથી ઇરાંનીઓએ શબ્દો લીધા છે. આ એ તકરાર બીપરથી કેટલાક વાંચનારાઓ એમ ધારતા હોય કે ઇરાંનીઓએ શેનેટીક ભાષાનાં ખોલ લીધા હોય તો તેનો મુજબ શું છે ? હવે કબુલ કરીએમકે હવે શવાલ વાંચનારાઓને પેહલાંતો ધણીજ શાધારણ લાગે છે, પણ બારીકીથી વીચાર કરી જોઈએમતો એ શવાલ પુછનારાઓ તથા શેનેટીક ભાષાના હીમાએતીઓની મતલબ જુદીજ છે, કાં કે જેમ જેમ એ તકરાર જોશને ચાલે છે તેમ તેમ શેનેટીકનાં હીમાએતીઓ તથા મદદગારોનો વીચાર એ છે કે ઇરાંની

ભાષાઓનાં શબ્દોનો શેનેટીક મુલ તતવોજ નથી, પણ શેને
ટીક ધરમનાંબી તતવો ઇરાંનો ધરમનાં અંદરછે હેવું શા
એત કરવાની નેમથી આએ તકરાર તેઓએ ચાલુ રાખી
છે પણ ખોદાતાલાની બખશેશથી આએ વીચારનીશાંખે તે
ઓનાં જાતભાઈઓ વધારે દલીલ દાખલાઓથી હેવું શા
એત કરેછે કે ઇરાંનીઓનાં ધરમનાં મુલ તતવો શેનેટીકની
તોરાત તથા ઇનજલમાછે, તે વાશતે હમારા નેક વાંચનાર
ઓએ આએ તકરાર ઊપર ખુબ બારીકીથી ધ્યાન આપવું
જોઈએ.

હાવી તકરારનાં દરનેઆંજો દશતુરજીએ પોતાનાં ધ
રમનો બનચાવ કરવાને બદલે ઊલટું શાંખેવાલાઓનાં
કોલને વજન આપેલો, તેથી આપ્રીનજે દશતુરજીનાં ગને
આંજ ઊપર કે વગર તપાશ કરવે એકદમ હાવો કાચો વીચાર
આપી દીધાછે કે શેનેટીક ઊપરથી પેહલવી ભાષાનો જનમ
થાએઓછે પણ એ બાબદનો જો બારીકીથી દશતુરજીએ તપા
શ કીધી હતેતો તેવો હેવું ખોટું તથા વગર પાએઆનું મ
ત કદીબી આપતે નહીં અને ઇઝિરોપનાં થોડાક ઓલમા
ઓનાં ખોટા વીચારને કદીબી મલતા થાતે નહીં. હજુર એ
મતની વીરધ બીજા જે નાંખીયા વીદીઆવાંનેએ ઇરાંની
ઓની ભાષાની બુજરગી બતલાવીછે, તે વીશિન્દ્ર પુશતકોજ
વાંએઆં હુતે અથવા તેનો અભિઆશ કીધો હતેતો હા
વી ગણતી ભુલ કરતે નહીં કાંકે પરથમથીજ શાંખે
વાલાઓની જે તકરારછે તેહુની મકશદજ જુદીછે અને તે
શમજઆ વગર દશતુરજી એકદમ હેવો કોલ કયુલ કરે છે
તેમાં તેવો ખોટું ગોતું ખાએછે. એકતો ઇઝિરોપીઅન વીદી
આવાંને જાહારે પોતાનાં ઓલવાનો શાવતા નથી તાહારે
એજ આથું વચનાં લાવેછે કે પારશી પરીશટાબી એમ ક

બુલ કરેછે. તેવું બોલનારાઓને આએ તમારાં લખવાથી કેહવો ખાલી ટેકો મલેછે તે વાશે વીચાર કરવો જોઈએમ. પણ હમારા આગલા શ્રદ્ધાઓમાં એ વીશે લંબાંણથી લખવા પરનાંણે તેવો પોતાની એ ધારણામાંતો નીશ્ચલજ થાવાનાં, કેમકે તેવો જાણતા નથી કે પારશી પરીશદો શેનેટાક જુ' કેટલું ગનેઆન ધરાવેમ !

હવે એ વીશે લંબાંણ ન કરતાં એરીઅન તથા શેનેટીક ભાષાઓ વીશે થોડોએક ખોલાશો લખી જણાવાને રજા લઈએમ કે જે ઊપરથી વાંચનારી આલમને મુનશરી કરવાને બની આવશે.

ઇંગ્લેંડીઅન વીદીઆવાંનેનાં કોલ પરનાંણે જો શેનેટીક ભાષાને ધણામાં ધણું પુરાતનપણું આપીએતો કરાઈશની બેએ હજાર વરસ અગાઉનું અપાએછે.

હવે એરીઅન ટોલાના લોકોની ભાષાને જો ઇંગ્લેંડીઅન આલમાંએના કોલ પરનાંણે પુરાતનપણું આપવા માગીએતો કરાઈશટની અગાઉ પાંચથી તે છ હજાર વરસનું પુરાતનપણું એજ વીદીઆવાંનેનાં કોલ ઊપરથી અપાએછે. એ ઊપરથીબી વધારે શાબેતી એ મલેછે કે શેનેટીકનાં કરતાંનેબી એરીઅન ટોલાના લોકોની ભાષા ધણીજ પુરાતન તથા કદીમછે.

એ બંધે ટોલાની ભાષાઓનો મુકાબલો કરતાં તથા વેચાકરણની રીતેબી શંબંધ તપાસતાં ખોલું માલમ પડેછે કે એરીઅન ટોલાનાજ ભાષા ધણી પુરાતનછે. આ એ બંધે ટોલાની ભાષાઓ વીશે વધારે ખોલાશો કરવાને લંબાંણ થાએછે તે શબ્દથી દુકાનો ખોલાશો કરવાને રજા લઈએમ.

શેનેટીક ભાષાઓની જે મુખાઅ ભાષાઓછે તે શાધારણ

રીતે ચાર ભાષાઓએ જેમકે હીબર, આરેબી, આરેબીક ઇ
 આને કાલદી, (ખાલદી) તથા શાઈરીઆક, એ ચાહરે ભાષા
 ઓનાં નામો વીશેજ નહી, પણ ભાષાનાં પુરાતનપણાં વીશે
 બી વીદીઆવાં ઇજિપ્તીઆનો અરશ પરશ તહરેવાર રી
 તે વીચારો આપેછે અને એ ભાષાના હીનાએતીઓના પો
 તાના કાલ પરનાંબેબી તેઓ હીબર ભાષાને પુરાતન ગ
 લેછે, અને કેટલાએક કાલદી ભાષાને પુરાતન ગણેછે પણ
 શેનેટીક ભાષાઓની માતા ભાષા હીબર છે તેહનુ પુરાતનપ
 ણુ ધણાંનો ધણું ગણીએતો કરાઈશટની એક હજાર વરશ અ
 ગાજી ગણાએછે, અને કાલદી ભાષાનુ પુરાતનપણુ ગણીએ
 તો કરાઈશટની બેએ હજાર વરશ અગાજી ગણાએછે તેઓ
 પણ પુરાતન તથા ચાહુ ભાષાઓ શાયે એ બંધ ભાષાઓ
 તપાશીએચતો એ ભાષાઓ કોઈબી રીતે કાએદાઓની રીત
 પરનાંબે શમપુરણ ભાષાઓ લાગતી નથી અને એ ભાષાઓ
 મધેની માતર આરેબી ભાષા જે છે તેજ માતરે શમપુરણ ભા
 શા થારીધણી ગણાએછે તેહનો શબ્દ એજ આરેબી ભાષા
 નો ઇરાંની ભાષાઓનાં ધણાંએક મુલ તતવોછે તે શબ્દથી તે
 ભાષા શમપુરણ ગણાએછે. આરેબી ભાષા વેઆકરણનો પણ
 શેનેટીકની બીજી ભાષાના વેઆકરણ કરતાં શરશ છે, પણ એ
 રીઅન ટોલાની જે નાંમીચી ભાષાએ તેહનાં વેઆકરણની ક
 દીબી બરોબરી થાઈ શકશે નહી તેથી શેનેટીક ભાષાના હી
 માએતીઓએ પોતેજ તપાશ કરવી કાંકે ભાષાઓનાં પુરાત
 નપણા વીશે તપાશ કરવાની અગાજી આએ શવાલ એક ધ
 જાન અગતનોછે. ભાષાઓનાં વેઆકરણની તપાશ કરવાને
 કંઈ શેહુલ નથી, તેથી દશતુર પેશુતનજને ધટેચ કે ભાષા
 ઓ શબંધી વીચાર આપીઆની અગાજી તે ભાષાઓનો
 મુકાબલો કમપારેટીવ પ્રીલામીજનાં કાએદા પરનાંબે કરવો

કે તેથી વાંચનારો આલમને તપાસ કરવાને બની આવે. એમ નથી કીધું તે ઊપરથી હેવું ઠડેચકે પુરાતમ ભાષાઓનાં વેચાકરણોનો ભગડોલ દશતુરજીનો નથી તેહનું મુખીઅ કારણ જોઈએતો એજ છે કે દશતુરજીએ જે પેહલવી ભાષાનું વેચાકરણ બનાવેછે તે માતરે ડાકટર ઇશપીગલનાં વેચાકરણને આધારે થોડુએક બનાવેલું આપણને માલમ પડેછે કે જે વેચાકરણ ઇરાંનીઓની ભાષાનાં વેચાકરણો શાયે કશો શંબંધ ધરાવનાર નથી. એ ઊપરથી બોલી રીતે હેવું માલમ પડે છે કે એ નેક દશતુરજી ઊછીના હથીઆરો લઈને મેદાંન ધુજાવાને બાહાર નીકલેઆછે, પણ કોઈબી હરીફ શંબે આવશે તેની ખબર રાખી નથી.

હીબર ભાષા જે છે તે તેરાત તથા ઇનજલની ભાષા ધરમને લગતીછે, બાકી વીદીઆ તથા હોનરને લગતાં તેનાં થોડાંજ પુશ્તકો મલી આવશે અને તેથી વલી પાછલા જ માનાનાં લખાંએલાંછે. રાજ દરબારી ખાતાંઓમા તથા વેપારની બાબદનો હીબર લોકો ઘણી ખરી શરશી ભાષા વાપડેછે, એ એક દેખાઈતી શાહાદતછે કે હીબર ભાષાનો ભગડોલ પુરતો નહી મલે તાહારેજ શરશી ભાષાનો તે વેહેવાર રાખેછે. વલી ઇરાંનીઓની બીજી ભાષાઓનાંબી ઘણાક શબ્દો હીબર તથા આરેબીનો આમેજ થાયેલાછે તે હવે પછે બતલાવી આપશું કે જે શબ્દોનો મુલ તતવો નીરમલ ઇરાંનીછે એટલુજ નહી પણ શેનેટીક તથા આરેબીક ભાષાઓના હીમાએતીઓ પોતે કસુલ કરેછે કે તે શબ્દોના મુલ તતવો ઇરાંનીઓની ભાષાઓનાંછે.

આરેબી ભાષા જે આરબોની ભાષાને નાંમે તથા મુશબેઈ માંનવાલાઓનાં કોરાંનની ભાષાછે તે ભાષા મહમદની અગાઉ જંગલીપણાંની હાલતનો હતી પણ આરબોએ મહમદ

પરે ઇરાનનું કદીમ રાજ હાથ કીધું તાહારે કદીમ શરશી
 ભુખાનની મદદ લેઈને આરેબી ભાશા શુધારીછે અને ઘણાં
 એક કદીમ પુશ્તકો હાથનાં લખેલાં હતાં તે નાંખીયાં પુશ્તકો
 કો બાલી નાંખેઆંછે—તે સાથે ઘણાંએક નાંખીયાં પુશ્તકો
 પરાગંદ કરી નાંખીઆંચ—તે બાદ વલી કેટલાંએક પુશ્તકો
 નાં ફકરાઓ પ્રસ્ાર કરીને તેહનો તરબુતો આરેબી ભાશા
 નો કરીને તે પુશ્તકોને આરબ ગરંથ કરતાઓનાં નાંખો
 આપેઆંછે અને અશલ શરશી કેતાબોને પરાગંદ કીધીછે.
 શેનેટીક ભાશામાંહેલી આરેબી ભાશા વેઆકરણનો પુખ્ત
 તથા શરશ ગણાએછે પણ તે એરીઅનોની ભાશાઓનાં વે
 આકરણ આગલ કુચ નથી.

આરેબીક ભાશાની જે સાખા ભાશાઓછે તે કાલદી ત
 થા સાએરીઆક ઇઆને શુરીઆનીને નાંખે બોલખાએછે
 અને તે લગભગ હીબરૂ તથા આરેબીને મલતી આવેછે,
 માતરે થોડો ઘણો એક બીજાની ભાશાનો પ્રેરછે. કાલદી ભા
 શાનો એરીઅનોની ભાશાઓનાં થોડા ઘણા મુલ તતવો મલેછે
 પણ સાએરીઆક ભાશાનો ઘણો મોટો ભાગ એરીઅન ત
 થા શરશી ભાશાનાં મુલ તતવોનો મલી આવશે તેહનાં બે
 મુખેઅ કારણછે. વાંચનારી આલમે જાંણવું જોઈએઅ કે બી
 પર લખેલી આરે ભાશાઓ જેવીકે હીબરૂ, કાલદી, (અથવા
 ખાલદી) આરેબી તથા સાએરીઆક અથવા શુરીઆની એ
 ભાશાઓ ગમે હુવી શમપુરંણ હુઆએ તોપણ પાદશાહી શલત
 નતનો રાજ દરબાર ખાતે તથા વેપાર ખાતાંનો શેનેટીક
 ટોલાનાં લોકો અગત કરીને શરશી ભાશા વાપરે છે તેહનો
 દખલતો દાખલો જોવો હુઆએતો જરનલ આફ ધી એમરી
 કાંન એરીઅનટલ શોશાઈટીનાં (જરનલ) * નો જોઆથી
 માલમ પડશે.

* જોવો જરનલ આફ ધી એમેરીકાન એરીઅનટલ શોશાઈટીનાં
 વાલમ ૮ મા ને શરૂ પર થીતે શરૂ પડે મા.

દશતુર પેશુતનંદ તથા શેનેટીક ભાષાના હીમાચેતીઆ
 નો શેનેટીક ભાષાનાં વેચ્ચાકરણ વીશે પોતાનાં મનમાં કંઈ
 બી ગરવ ધરાવતા હોએતો હોતો તે અતલાવી આપવાને ત
 ઈચ્છાર છંદએ કાંકે નો કોઈબી વેચ્ચાકરણઆરથી એરીઅ
 ન તથા શેનેટીક જીયાંનોનો વેચ્ચાકરણથી મુકાયલો કરીને
 બંધે ભાષાઓની તપાશ કરશેતો તરત તે વીદીઆવાંનને
 માલમ પડશે કે એરીઅન ટોલાનાં લોકોની ભાષાનાં વેચ્ચા
 કરણો ધણાંજ માહાભારત તથા શરશ્ચે, અને તેની આ
 ગલ શેનેટીક ભાષાનાં વેચ્ચાકરણો કુચ નથી. કેટલાએક અ
 ભીઆશીઓ અથવા નાંમનાં વીદીઆરથીઓ નેઓ થોડી
 ધણી આરેબી ભાષાની માહુતગારી ધરાવેછે તેઓ હુવુંજ
 ધારેછે કે આરેબી ભાષાનું વેચ્ચાકરણ શમપુરણછે અને તે
 ધણુજ શરશ્ચે. પણ તેવોનો વીચાર ધણાંજ ભુલ ભરેલોછે
 કાંકે પરથમતો તેઓને એટલીબી ખબર નહી કે એરીઅન
 ટોલાની ભાષા કેટલીછે, અને તેવોનાં વેચ્ચાકરણો કેહવાં મા
 હાભારત છે ? એ બાબે એરીઅનોની ભાષાઓ શંબંધી હ
 મારા આધીન વીચાર લખી જણાવેઆ પછે એરીઅન તથા
 શેનેટીક ભાષાનાં વેચ્ચાકરણ વીશે હમારો કમતરીન વીચાર
 લખી જણાવશું, તે ઊપરથી વાંચનારી આલમની ખાતરી
 થાશે.

એરીઅન ટોલાની ને ભાષાઓછે તે ભાષાઓ ઇન્દુ
 નરનેનીક અથવા ઇન્દુ ઇઝિરોપીઅનને નાંમે આલખાએછે—
 તે ભાષાઓ મુખીઅ આઠ ટોલાનાં લોકોનીછે, પણ તે ભા
 શાને ને નાંમ આપેછે તે કાએદા પરમાંણે નથી—એ વી
 શે ભાષાઆરથીઓ તહરેવાર રીતે પોતે પોતાના જુદા જુદા
 વીચારો આપેછે પણ એ વીશે લખવાને અતરે લંબાંણ થા
 એછે, તેથી એરીઅનોની ભાષાઓ વીશે મુખતેશર બોલાશે
 કરવાની રજા લઈજાએચ—

ઇઊરોપીઅન વીદીઆવાંનેએ એરીઅન ભાષાએને હી
નદુ ઇઊરોપીઅન નાંમ આપેલુંછે તે નીચે લખેલાં કુટુંબોની
ભાષાએને આપેલુંછે. જેમકે—

૧. ઇરાંનીક.

૪. ઇટાલીક.

૭. હેલ્લીનીક.

૨. ઇનડીક.

૫. ટીબેટોનીક.

૮. ઇલ્લીરીક.

૩. શેનટીક.

૬. શાલ્વોનીક.

કેટલાએક ઇઊરોપીઅન વીદીઆવાંને એ આઠ ભાષાએ
માં પેહેલી ભાષા ઇનડીક અથવા હીનદુઓની ભાષાને કેહે
છે, પણ એમાં તેવોની ભુલછે કાંકે ઇરાંનીક અથવા ઇરાં
ની ભાષા પરથમ ગણવી જોઈએ કારણકે હીનદુઓએ ઇ
રાંનની શરજમોન ઊપરથી પોતાનો જનમ લીધોછે કે જે
નો અગાઉ કદીમ ઇરાંનીઓએ જનમ લીધેલોછે, અને તે
પછે બીજા કેટલાએક ટોલાઓ ઇરાંનીઓની આલાદનાંછે
કે જેઓ જુદે જુદે નાંમે દુનીઆની શપાતી ઊપર પરખેઆ
ત થાયેલાછે કે જેહેનું બએઆંનવાર વરણન કરવાને આ
એ નાંધલું પુરાતક હોને છુટ આપતું નથી તેથી હોને ઘણા
દલગીર છૂંએ—અને હાલ તુરત આએ આલુ તકરારનો
માતરે ખોલાશો કરવાને મુનાશેબ શમજાયેચ.

ઇરાંનીઓની કદીમ જુથાંનેનાં નાંમ.

જંદ અવશતા—જંદ ભાષા તખ્તીની—ખીલારોકી.

હુન્નવરશ, શાધારણ—પેહેલવ.

કદીમ શારશી—દશાતીરની, હાલની—શારશી.

અને એ શીવાએ બીજા ઇરાંનીઓની ઘણીએક ભાષા
ઓનાં જુદાં જુદાં નાંમેછે.

હીંદુઓની ભાષાનાં નાંમ.

વેદની શંનશકરીત—આલુ શનશકરીત.

પરાકરીત—પાલી.

બંગાલી—મરાઠી. તથા બીજા ઘણીએક ભાષાઓછે.

ઈંભરોપીઅન લોકોની ભાષાઓનાં નામો લખી જણાવતાં ધણુ લખાંણ થાએ છે તેથી દુકમાં જણાવીએ છે.

પરાંચીન વખતથી ધણાજ પુરાતન વખતનો ઇરાંનીઓ, હીનદુઓ, તથા ઇંભરોપીઅનોની જે પુરાતન ભાષાઓ છે તે ભાષાઓની શાયે શેનેટીક ટોલાના લોકોની ભાષાઓ નેવી કે હીબર, આરેબીક, કાલદી, તથા શાએરીઆક ઇઆને શુરીઆની ભાષાઓનો મુકાબલો નો ભપલી એરીઅન ટોલાના લોકોની ભાષાઓ શાયે કરીએતો શેનેટીક ભાષા ભાષાઓની રચનાં મધે કશું વજન ધરાવતી નથી એટલુંજ નહીં પણ હજો હીનતથી કહી શખશુ તથા બતલાવા આપશું કે શેનેટીક ભાષાઓનાં હીનાએતીઓ કનપારેટીવ શાલા લોજ ઇઆને વેઆકરણને કાએદથી મુકાબલો કરીને એ બધે ટોલાઓની ભાષાઓની તપાશ કરશેતો તુરત જણાઈ આવશે કે એરીઅનોની ભાષાઓ ભપર શેનેટીક ભાષાઓ કદીબી શાવનાર નથી—પણ તેથી ભલટું શલ એ નીપજવા જુ કે વેઆકરણનાં કાએદાનો એરીઅનોની ભાષાઓ શદા પ્રતેસંદી ચલવશે, એ વીશે દશતુર પેશુતનજ તથા એવણનાં મદદનશીનોની ખાતરી કરવી હોએ તો શુએથી ભાષાઓની તકરારનાં ચેદાંનનાં આવવું—હજો તેવોની શેવા બજવાને તઈઆર છેઈએ, એટલુંજ નહીં પણ દશતુરજ કે હુ તેહવી રીતે દશતુરજની ખાતરી કરી આપવાને તઈઆર છેઈએ.

એરીઅનોની ભાષાઓનો નામીઓ ખજાનો હોવોતો શંખ પુરણ તથા કાએદાશરનોએ કે પરથવીની ધણીએક ભાષાઓને પોતાની ભાષાનાં હજારો મુલ તતવો આપીન પારકી ભાષાઓને શંખપુરણ કરેછે, કે જે વીણેના ખેહદ દાખલાઓ આપણને મલી આવેછે.

એરીઅન તથા શેનેટીક એ બંધે ટાલાઆના ભાષાઆના વેચાકરણોનો હોતો આએ ઠેકાંણે જે મુખતેશર મુકાયલો ક રીએછે તે વાંચેઆથી વાંચનારી આલમની, તે સાથે વેચા કરણઆરથીઓની પણ પોતાની જેલે ખાતેરી થાશે.

ઊપર લખેલી ભાષાઓનાં વેચાકરણોનો મુકાયલો કરીઆ ની અગાઉ એરીઅનોની જે નાંખીચી મુખેઅ ભાષાએછે તેહનાં નાંખો તથા શેનેટીકની જે મુખેઅ ભાષાએછે તેહનાં નાંખો અરથ પરથ લખી જણાવીએમ:—

એરીઅન.	શેનેટીક.
નંદ અવશતા.	હીખર.
કદીમ ફારશી.	આરેખી.
પેહલવી અથવા હુજવરથ.	કાલદી.
શંનશકરત.	શાએરીઆક અથવા શુરીઆની.

વાંચનારા દાંનેશનંદ શાહેએએ જાણુવું જોઈએમ કે એરીઅન તથા શેનેટીક ટાલાઓની ભાષાઓનાં વચાકરણોનો જો મનમાંગતી રીતે લખાંણથી ખોલાશે લખી જણાવીએતો ચાર દરતરો અથવા ચાર ખોટાં પુશતકો લખીએ તોખી તે વચાકરણોનો ખોલાશે મનમાંગતી રીતે લખી નહીં શકાએ તે શબ્દથી હોતો કમતરીનનો નમ નતાઈ ભરેલો વીચાર એછેકે આએ નાંધલાં ચોપાનીઆં ત્રો હાવી માહાભારત તથા નાખીચી ભાષાઓનાં વચાકરણોનો શમાશ કરવો ધણુંજ મુશકેલછે, કાંકે આએ ચોપાની આંની શાંકરી હદને લીધે ધણેજ મુખતેશરત્રો આએ વચાકરણોની તપાશનો ખોલાશે લખવો પડીએછે.

પરથમત્રો એરીઅન તથા શેનેટીક ભાષાઓનાં મુલા અખશરોનું વરણન કરવાને રજા લેઈજએમ તે ઊપર ત્રો શાહેએએ બારીકીથી ઘેઆંન પોંચારવું:—

જે જે ભાષાઓનો પુખ્ત મુલાખખશરો અથવા પુખ્ત હરણ છે તે ભાષાઓનાં ધાતુ તથા શબ્દો રચવાનો મુખીઅ પાઓ છે એટલું જ નહીં પણ ભાષાઓનાં વચાકરણોની જે જોરનીની રચના કરીઓનો આવે છે તે ભાષાઓનાં હરણની મદદથી શબ્દનો ઊત્પત્તી કરે છે. હવે પરથમ નો આપણે ઓએ તપાસ કરવી જોઈએ એક એરીઓનો ભાષાઓનો તથા શેનેટીક ભાષાઓનો મુલાખખશરો કેટલા છે? તથા તેઓની શંખીઓ કેટલી છે.

એરીઓનોની મુખીઅ ભાષાઓ તથા શેનેટીકની મુખીઅ ભાષાઓના મુલાખખશરોની શંખીઓઓનો આ એ કેકાંણે અરશ પરશ મુકાબેલો કરી બતલાવીઓ છે તે ઓએ કોશટકનો જોયાથી માલમ પરશે :—

ભાષાઓનાં હરણનું કોશટક.

એરીઓનોનાં તથા શેનેટીકનાં મુલાખખશરોનો મુકાબેલો.

	જં નંદ અવશતા.	કારણી.	પેલેલી અથવા હજવરશ.	શતશકરીત.	હિપર તથા કાલદી.	આરેખીક.	શામેરી માંક
• મુલાખખશરોની શંખીઓ.	૪૮	૩૨	૪૫	૪૭	૨૩	૨૮	૨૨
શવરો શુધ તથા અશુધ.	૧૨	૧૨	૮	૧૪	૧૨	૫	૫
વચંનજનો.	૩૬	૨૦	૩૫	૩૩	૨૦	૨૫	૧૬
અગ્રશવરો.	૧	૧	૧	૧			
વીશારગા.				૧			

વાંચનારા દાનેશમંદ શાહુઓએ વીચાર કરવો જોઈ એમકે જે ભાષાઓનો મુલાખખશરો અથવા હરણની શંખીઆ કમ હોએ તે ભાષાઓનો જોઈતા શબ્દોની રચના કેહેવી રીતે કરી શખાએ ? તથા તે ભાષાઓ વચાકરણ નાં કાએદાનો કેહેવા રીતે શુધ ગણાએ ?

ભાષાઓનાં મુલાખખશરોએ તે દરએક ભાષાનાં શબ્દોને જનન આપેએ એટલું જ નહીં પણ દરએક શબ્દોને શુધ વચાકરણનું રૂપ આપેએ અને વચાકરણના કાએદાથી તપાસ કરીએતો એરીઅન ભાષાઓ જેવી વચાકરણરૂપીનો શંખપુરણએ તેવી શેનેટીક ભાષાઓ નથી.

અખશરો અથવા હરણ મુખીઅ એએ ભાગોનો વેંડ આએલાએ, શવરો તથા વયંનજનો તે વીશે આગલા શ્વરોનો હેનેએ જે કોશટક અતલાવીએએ તે ઊપરથી વાંચનારાઓએ પાતાની ખાતરો કરી લેવી કે શેનેટીક ભાષાઓનાં શવરો તથા વયંનજનો કરતાંને એરીઅનોની ભાષાઓના શવરો તથા વયંનજનો કેહેવાં માહાભારતએ. એ મધે જનદ અવશતાના શવરો ધણેજ દરજજે શેનેટીકના શવરો કરતાંનેથી વધારે શરશએ, એટલું જ નહીં પણ અગત્ય કરોને શનશકરીત શવરો કરતાંનેથી જનદ અવશતાનાં શવરો ધણાજ શરશએ. તેઆરબાદ જનદ અવશતાના શવરોનો કાએદો હોવોતો નાનીએએ કે શેનેટીક ભાષાઓ માંહેલી એકથી ભાષા તેની બરોબરી નહીં કરી શખશે—તેમજ શનશકરીત જેવી નાંનીચી ભાષાનાં શવરોથી હેની બરોબરી નહીં કરી શખશે. જનદ અવશતાનો બધા મલીને આશરે તીશ દુવી શવરોએ, બાર બરતીઆ શવરોએ તથા તરતીઆ શવરો કરતાંનેથી વધારે શવરોએ કે જેને અંગરેજ ભાષાનો (Polythongs) કેહેએ, હંઆને ચાર શવરો સાથે આવે

લાણે. આએ સવરોના કાએદાને ડાઘળી ભાશાનાં સવરો
બરોબરી નહીં કરી શખશે. શેનેટીક ભાશાઓતો શું પ
ણ શંનશકરીત જેવી શનપુરણ ભાશાની જંનદ અવશતાની
ભાશાની બરોબરી નહીં કરી શખશે. સવરોનાં બાબતો
જંનદઅવશતાનો કાએદો ઘણોજ નાંમીઓ તથા ઊશતવા
રછે કે દરએક શખદોના શુધ ઊચ્ચારો સવરોની મદદથી
થાઈ શખેછે.

એરીઅનોની શરવે ભાશાઓના વર્ચનનો કાએદો હું
વોતો શનપુરણછે કે શેનેટીકની એકબી ભાશા તેહની બ
રોબરી નહીંજ કરી શખશે—અને ભાશાઓના કાએદાએ
પરમાંણે મનમાંગતા વર્ચનનો જોઈએ તે શેનેટીકનોથી
મલી નહીં આવશે પણ એરીઅનોની ભાશાઓનો જેવી
વર્ચનનો નો ખપ પડશે તે તરત મલી આવશે.

શેનેટીક ભાશાઓના સવરોનો જો આપણે મુકામેલો
કરીએતો એરીઅનના સવરોની કધીબી બરોબરી નહીં ક
રી શખશે—કાંકે શેનેટીકની હીબર તથા આરેબીક જેહુવી
ભાશાઓનો જે સવરોછે તે મુખીઅ તરણ સવરોછે કે
જે સવરો શારશી ઊપરથી લીધેલાછે, અને તે સવરોની
ઊપર તથા નીચે મીંડાંઓની તથા છની લીતીઓની ની
શાંની કરીને સવરો વાંચેછે તેમજ હુવી સવરોની ઊતપંન
તી કીધીછે પણ એકબી તરતીઆ અથવા તેથી વધારે શ
વરો શેનેટીકની ડાઘળી ભાશાઓનો મલે નહીં તથા જંનદ
અવશતાના સવરો સાથે તપાશ કરીએતો કધીબી તેહની
બરોબરી નહીંજ કરી શખશે—તેમ શારશીના સવરોનીબી
બરોબરી નહાજ કરી શખે કાંકે શનશકરીત ભાશા હાવી
નાંમીઓછે તોપણ જનદભાશાના સવરોની બરોબરી નહા
કરી શખશે. શારશીમાં મુખીઅ સવરો તરણછે જેમકે : —

અલેશ, વાવ, અને ઇએ—એ તરણ સવરોના ઊચ્ચારો દુકાંતો થાયછે અને તરણ સવરો નબ્બર, જેર તથા પેશ, થી લાંબા ઊચ્ચારો થાયછે. આ, ઇ, અને ઊ, તથા દુવો સવરો છ મહીને જુનલે બારછે. તથા વાવે ત્રાસ અને વાવે મજબુલ કે જે કાએદો આરેબીક જુબાંનનો નથી એ ઊપરથીબી ખોલલી રીતે શાખિત થાયછેકે શા રશીના સવરો આરેબીકના સવરો કરતાંનેબી શરૂછે.

જનંદ અવશતા તથા શનશકરીતના વયંનનો શાયે નો શેનેટીકની હરેક લાશા અથવાતો દશતુરજની પશંદ કીધેલી હીબર અથવા આરેબીકના વયંનનોના મુકાબલો કરીએતો કધીબી જનંદ તથા શનશકરીતની બરોબરી નહી ન કરી શખશે, તેમ શારશી જેવી લાશાનાં વયંનનોની બરોબરીબી નહી કરશે—તેહું મુખીઅકારણ એછેકે શાર શીના હરેશ ઊપરથી આરબોએ આરબીક લાશાનો હરેશ ના આકાર ફેરવીને લીધાછે—તેહનો જીવતો દાખલો નો વો હોએતો આએજછેકે શારશીના આએ નીએ લખેલા આર વયંનનોના ઊચ્ચાર આરબોથી પોતાની લાશાનો ન હી થઆ તારે તે હરેશ મુકી દીધાછે, જેમકે ગાશ, જ, ચીન, તથા પચ, આએ આર હરેશ આરબોએ પોતા ની જુબાંનનો વાપડીઆ નથી પણ કેટલાએક વયંનનોના ઊચ્ચારોનો ફેરફાર કરીને પોતાની લાશાઓનો વાપરીઆ છે, એટલુંજ નહી પણ એરીઅનોની લાશાના શુધ શબ્દો ની અંદરના વયંનનોના ફેરફાર કરીને આરેબીક લાશા નો તેવા શબ્દોને જનમ આપીઓછે કે જે વીશે હવે પછે નાં શશવોનો એરીઅન તથા શેનેટીક શબ્દો વીશે ખોલા શો કરશું તાહારે વાંચનારા શાહુબોની ખાતરી થાયે.

હવે દશતુરજના લખીઆ પરમાંણે જો શેનેટીકની નાં
મીચી ભાશાઓ વીચે આપણે તપાશ કરીએતો મુખીઅ
આર ભાશાઓછે. કાલદી, (ખાલદી), હીઅર, આરેખીક ત
થા શાએરીઆક,—હવે દશતુરજએ જાણવું જોઈએયકે શ
મરેટન ભાશા જે છે તે નાંમનીછે તેહજું કશું ચોકશ કર
ઠેકાંણુ નથી તેથી તે ભાશાઓની ગણતરીના નથી લેતા.

કેટલાએક વીદીઆવાંનેનાં કાલ પરમાંણે શેનેટીક ભા
શાઓનાં હીઅર અથવા કાલદી જે ભાશાછે તે માતા ભા
શાને ગણેછે—તે ભાશાનાં હરેશાને મુખીઅ સવરો શાર
શીનાં વચાકરણનાં કાએદા પરમાંણે તરણુ છે જેમ
કે : — અ, ઇ, ઊ, —તેનાથી પાંચ સવરો ઉત્પન્ન થાએ
લાછે, જેમકે—અ, એ, ઇ, ઓ, તથા ઊ, —એ મધે હમારા
વીઆર પરમાંણે એ સવરોછે તે દુવી સવરોછે—તે એ, તથા
ઓ, છે. પણ ઘણાજ પાછલા જનાંનાનાં વચાકરણઆર
થીઓએ એ ભાશાને શુધારવાને જે નવી ઇકતી કાંને
લગાડીછે તે એછેકે જેમ શારશીનાં હરેશા ઉપર તથા ની
એ મીડાંઓ તથા નુકતાઓ મુકેછે તેમ હીઅરવાલાઓએ *
સવરો ઉપર મીડાંઓ અને નુકતાઓ તથા જની લીતી
ઓની નીશાંનીઓ મુકીને લગભગ શાદા તથા દુવી સવ
રો આર ગોઠવીઆછે, પણ તરતીઆ સવરો એ ભાશાને
મલેજ નહીં—અને કેટલાએક વચાકરણઆરથીઓએ આર
થીની વધારે સવરો ગોઠવીઆછે, કાંકે નુકતાઓ મુકવાની
છુટ મલીછે, તારે બખીલી કરવાનું શું કાંમ ? જેમ અને
તેમ પોતાની માતા ભાશાને જોહોટાઈ આપવી.

* દાંનેશમંદ પાંચતારાઓએ જાણવું જોઈએયકે હીઅરવાલાઓએ
જે નુકતાઓ મુકવાની ચાલ કાઢાડીછે તે કરાઈશટની આશરે શાતમી શદી
પછે કાઢોલીછે.

આરેબીક ભાશાનું વચાકરણ હીબર ભાશાનાં કરતાંને શમપુરણ ગણાયેછે પણ તેહનાંબી મુલાઅખશરો કાએદા શર શમપુરણ નથી પણ નુકતાઓ નીએ ઉપર મુકીને વ ચાકરણઆરથીઓ જોઈતા હરફોનાં જમચારો કરેછે. આ ગલા વખતનો આરેબીક ભાશાનો માતરે તરણ સવરો હતા. શરશીનાં કાએદા પરમાંણે, અને તે પછે પાછલા જમા નાનાં એ દુવી સવરો વધારેલાંછે અને તે પછેનાં ઘણાજ પાછ લા જમાનાનો વીઢીઆવાંનોએ છઅ સાદા સવરો મુકરર કીધાંછે જેમકે : -અ, ઈ, ઊ, આ, ઈ, ઊ, તથા એ, અઊ, એ પરમાંણે સવરોનો શુધારો કીધાંછે તોએપણ તે સવરો શરશીનાં સવરોની બરોબરી નહી કરી શખશે કારણકે શરશીનો કાએદો આરેબી કરતાંને ઘણાજ શરશ્છે જેમકે : — આરેબીનો રથા, કશર, દહમઅ, તેમજ શરશીનો જબર, જેર, અને પેશ છે તે વતરોગે મારૂ, તથા મજીલનો જે કાએદોછે કે જે કાએદો આરેબીનો બીલકુલ નથી અને આરેબીનો જે પાછલા વખતનો સવરો વધારીઆછે તે પણ શાદા તથા દુવી સવરો મલીને આઠછે, તથા શરશીનાં શુધ કાએદા પરમાંણે દશ સવરોછે કે જેની બરોબરી આરેબી ભાશા નહી કરી શખશે. જનદ અવશતાના સાદા, દુવી તરતીઆ તથા તેથીબી વધારે સવરોની બરોબરી આરેબીતો શું પણ શેનેટીક ટોલાનો એકબી ભાશા કધીબી નહી કરી શખશે.

દશતુરજીની પર્શદ કીધેલી શાએરીઆક અથવા શુરી આની ભાશાનાં સવરોની તપાશ જોઈએયતો એરીઅનોની ભાશા આગલ કથું વજન નથી ધરાવતી, કાંકે આગલા વખતનો શાએરીઆક ભાશાનો સવરો હતા નહી, માતરે નુકતાઓ મુકીને જેમ જેહુની નજરનો આવે તેમ કાંમ અ

ભાવતા હતા અને પાછલથી પાંચ શવરો મુકરર કીધેલા હતા જેમકે અ, એ, ઈ, ઓ, તથા ઊ, અને કરાઈશટની શાતની શદી પછે ગરીક અથવા ઈઝિનાં લોકોની ભાષાનો થી બીજા પાંચ શવરો લેઈને તુકતાઓ તથા જીની નીશો નીઓ હરણે ઊપર તથા નીચે મુકીને એ પાંચ સવરો વધા રીઆથી હાલનાં વખતનો દશ સવરો ગણાએછે, પણ વધા કરણનાં કાએદા પરનાં એ સવરો શુધ સવરોનાં આકાર નો ગણાતા નથી તેવી અશુધ ભાષા પેહલવાને કેમ જ્ઞાન ન આપે તે સમજ પડતી નથી. કેટલાએક દુવી સવરોએ પણ તે અશુધ છે.

દશતુરજીને પશંદ પડતી ભાષા કે જેહને દશતુરજી ખા લદી ભાષા કરીને કેહુએ તે ભાષા માતરે બાબોલોનની એક શાધારંણ તથા ચાલુ ભાષા હતી કે જેહનાં મુલાઅમશરો તથા શબદો ઘણાંખરા હીખર ભાષાને મલતા આવેછે, અને જે ભાષા એટલીતો નરી ગેઈએ કે જેહનાં વધાકરણનું ક શું ઠોર ફેકાંણું મલે નહી તે વાશતે દશતુરજીને ઘટેઅ કે પરથંનનો તે ભાષાનો અભીઆશ કરે.

એરીઅન તથા શેનીટીક ભાષાઓના વર્ધનનો નો અર શપરશ મુકાએનો કરીએતો વીદીઆવાંન આલંન આએ કોલ કયુલ કરશે કે એરીઅનોનાં વર્ધનનો જેવા કાએદા શર તથા પુખતએ તેવા શેનીટીકનો નથી એ વીશે જીન હાર કોઈબી વીદીઆવાંન નાં નહી કેહુશે કાંકે એરીઅ નોની ભાષાનો કાએદાશર છતરીશથીબી વધારે વર્ધનનો છે. તથા શેનીટીકનો વધુનો વધુ પચીશએ તેબી માતરે આરીબી ભાષાનોએ-એરીઅનોની ભાષાઓનો શરતી વર્ધ નજનો હેવાએ જેમકે એએ વર્ધનનો પુદરતી જોરાએલા છે પણ તે વર્ધનનોનું રૂપ અથવા આકારનો તે એકજ

હરેશ અથવા અખશરછે, જેમકે:—ખ, ઘ, ઘ, વ, તથા
ભ, ઇતીઆદી, ઇતીઆદી. પણ શેનીટીકનો હાવી રીતે
મુદરતી હરેશ નથી—નાતરે ઘણાજ પાછલા વખતનો નુક
તાઓ મુકીને એરીઅનોનાં હરેશની બરાબર ઊચ્ચારો
કરેછે.

વરણ વીચાર.

એરીઅન તથા શેનીટીક ભાષાઓનાં મુલાઅખશરો
નાં વરણ વીચારની જો તપાશ લેઈએતો દરએક હરેશ ઊપર
નુકતેચીની કરતાં ઘણુજ લંબબાંણ થાએછે તેથી આએ
કેંકાંણે એ અખશરોનાં વરણ વીચારની તપાશ લેવાને હજો
વાંચનારી આલમની મુનશ્શી ઊપર શોંશીને બંધે ટોલાની
ભાષાઓનાં વચાકરણોનો મુખતેસર મુકાબલો કરવાને રજા
લેઈએછે.

શબ્દ વીચાર.

એરીઅન તથા શેનીટીકનાં શબ્દ વીચારો વીશે આપણે ત
પાશ કરીએચતો ખોલી રીતે માલમ પડેછે કે શેનેટીકની ભાષા
નાં ભાગો ઘણાંજો ઘણા મુકરર કરીએતો નવથી વધારે ભાગો
નહી થશે પણ એરીઅનોની ભાષાઓનો નવથીબી વધારે શબ્દ
દ વીચારનાં ભાગોછે કે જે વીશે નાંનીચા વચાકરણઆરથી
ઓ કેટલાએક શબ્દો—શબ્દ વીચારનાં કાએદા પરનાંણે
તે ભાગો બરાબર કરી નથી શમતા. તથા નાંનો આપી
નથી શમતા. શનશકરીત ભાષાનો થોડાંએક નાંનો તે ભાગો
ને આપેલાંછે તે ઊપરથી ઇઝિરોપીઅન વચાકરણઆરથી
ઓએ નવથી વધારે શબ્દ વીચારનાં નાંનો આપેલાંછે *

* જેવો બાપ કમપારેટીવ ગ્રામરનો અંગરેજી તરજુમા ઈશવી
શને ૧૮૫૬ નાં વાલમ ૧, ૨, તથા ૩ નં મો.

એરીઅનોની ભાષાઓનો ગુણ શબ્દછે ઇઆને જેહને અંગરેજીનો આરટીકલ કરીને કહેછે તે બે પરકારનાંછે. ની શબ્દે અથવા અનીશબ્દે એટલુજ નહીં પણ વચકરણનાં કાએદા પરનાંછે તે ગુણ શબ્દ તરણુ લીંગોનાંછે—પુલીંગ, અસત રીલીંગ તથા નપુશક લીંગછે અને તરણુ વચનોછે જેમકે એ કવચન, દુવીવચન તથા બહુવચનછે એટલુજ નહીં પણ આ રથી તે પાંચ વીલકતીછે—અને શેનીટીક ભાષાઓનો માતર એકજ નીશબ્દ ગુણ શબ્દછે કે જે ગુણ શબ્દ કારકન વીલકતીનો વાપરેછે પણ એરીઅનોની ભાષાઓનાં શુધ કા એદા પરનાંછે લીંગો, વચનો, તથા વીલકતીઓ શેનીટીક ભાષાનાં ગુણ શબ્દને લગારી નથી એ બપરથી શાએત થા એછે કે વચકરણનાં કાએદાનો શેનીટીક ભાષાઓ એરીઅનોની ભાષાઓ આગલ અશુધછે કાંકે હીઅર ભાષાનો ગુણ શબ્દ જો નાંમની આગલ લગારવો પડેતો શરવ નામ...હ લગારવો પડેછે અને શુરીઆની ભાષાનો દરશક સરવના મ નાંમને આગલ લગારેછે તેબી પાછલા વખતનો વીયાકરણઆરથીઓએ લગારીઆછે. હેવી રીતની ગોઠવણુ કરીને શેનીટીક ભાષાઓ વચકરણુનો શનપુરણુ કરવાને બંનતી કોશેશ કરેછે પણ જેઓ શેનીટીક ભાષાઓની માહે તગારી ધરાવેછે તેઓ શેનીટીક ભાષાઓનો ભંનદોલ તરત બતાવી શખશે, વચકરણુ રૂપીનો શેનીટીક ભાષા હજુર અશુધછે. એરીઅનોની ભાષાઓનો વીશેષણુ તથા નાંમનાં તરણુ લીંગો, તરણુ વચનો, તથા આઠ વીલકતીઓ કાએદા શરૂ છે તેમ શેનીટીક ભાષાઓનો નથી અને શેનીટીક ભાષાઓનો વચકરણુનો આરેબી ભાષા જે નાનીચી ગણાએછે તે ભાષાનાં વીશેષણુ તથા નાંમ એરીઅનોની ભાષાઓ આગલ અશુધછે કાંકે આરેબીનો માતર બે લીંગોછે અને એરીઅ

નોનો તરણ લીંગોછે, વચનો તરણુછે, વીલકતીઓ તરણથી તે પાંચછે અને ઘણીખરી કારકંન વીલકતી વીશેષણ તથા નામને લગારેછે અને એરીઅનોનો આઠ વીલકતીઓ તેઓ નાં કાએદાશર શંનપુરણુછે કે જેનો બરોબરી શેનીટી ક ભાષાઓ માહેલી એકબી ભાષા નહી કરી શખશે. હીબર તથા આરેબી ભાષાનો અશલ તરણ વીલકતીઓછે, પાછલથી વીલકતીઓ વધારેલીછે. એરીઅનોની ભાષાઓનો શરવનામ જેવા કાએદાશરછે તેવા શેનીટીક ભાષાઓનો ન થી. જેમકે એરીઅનોનો શરવનામ પેહલા, બીજા, તથા ત્રી જા પુરશેનો તેવોનાં લીંગો સાથે સાત અથવા આઠ વીલ કતીઓનો એકવચન, દુવીવચન તથા અનેક અથવા બહુ વચનોનોછે તે કાએદા પરનાંણે શેનીટીકની એકબી ભાષાનો શરવનામ કાએદાશર નથી અને આરેબી ભાષા જે નામની નામીચી ભાષા ગણાયોછે તેનોબી શરવનાંનો કાએદાશર નથી. આએ ઠેકાંણે હમારો શવાલ આરેબી ભાષાના હીમા એતીઓને એટલોજછે કે એ ભાષાનો શરવનાંનો અશુધછે તેહું કારણ શું ? શરવનાંન, ઘણી પરકારનાંછે—જેમકે પુર શ સરવનાંન, સંબંધી સરવનાંન, દરશક સરવનાંન, પરશનાંથ ક સરવનાંન તથા પરશપરવાચક સરવનાંન. બીપર લખે લા શરવે સરવનાંનનો મુકાબેલો કરીએ તો ઘણુંજ લખ્યાંન થાયોછે તે શખ્યથી હોનાએ મુકતેશર મુકાબેલો કીધો છે અને એરીઅનોની ભાષાઓનાં કેટલાએક સરવનાંનો જે છે તેઓનાં શેનીટીકનો નથી તે વચાકરણઆરથીઓને રોશ નછે તે વાશતે વધારે લંખ્યાન કરવાને મુનાશેખ નથી જોતા.

કદીમ ઇરાંની ભાષાઓનાં કેટલાએક સરવનાંનો હોવા તો પુરાતંનછે કે તે સરવનાંનો શેનીટીકનો મુદલ નબી એ ટહુન નહી પણ શંનશકરીત તથા હીનદુ નરખેનીને નાંને

જે ભાષાઓ ઓલખાએ છે તે મધેથી તે શરવનાં નથી. એ ઊપરથી ખોલવી રીતે માલમ પડે છે કે ઈરાનીઓની ભાષાઓ ખીજ ભાષાઓ કરતાં વચકરણનો ધણીજ શંનપુ રણ ભાષા છે.

એરીઅનોની ભાષાઓનાં કરીઆવીશેષણ જેવો કાએ દાશર છે તેવો શેનીટીક ભાષાઓનો નથી એટલુજ નહીં પણ આરેખી ભાષાનું વચકરણ જે નાંખીયું ગણાએ છે તે ભાષાની એરીઅનોની યરોઅરી નહીં કરો શકશે.

એરીઅનની ભાષાઓનો કરઆવીશેષણ નાંમ શરવનાં મનોથી થાએ છે અને તેઓનાં કાએદા પરનાંણે મુધ દોલ ય તાવે છે. એ કાએદાનાં શંનશકરીત ભાષા કરતાંનેથી અવશ તાનો કાએદો ધણીજ મુધ છે.

પરોપેશર આપ જેવો નાંનીઓ વચકરણઆરથી કચુલ કરે છે * કે જદ ભાષાનો શબ્દયોગી અવયવ, તથા કરીઆ વીશેષણ વચકરણનાં કાએદાઓને શીધ થાએ છે અને તકરા રથી શામેત થાએ છે કે જોડનાં ધણાએક દાખલાવો મલે છે પણ શંનશકરીત ભાષાનો તેમ નથી પણ હજો ખાતરીથી કેહીએમ કે શેનેટીકની એકબી ભાષા આએ કાયદાને મલનાર નથી તે ઊપરથી માલમ પડે છે કે અવશતાની ભાષાનો વ ચકરણનો કાએદો ધણીજ શરશ છે.

શબ્દઈઓગી ઊભીઆંનવીત તથા કેવલ પરીઓગી આએ અવયવે ભાષાઓનો ધણીજ શાધારુંણ છે અને વ ચકરણઆરથીઓને શારીયજે ખબર છે કે એ અવયવઓ જેવા એરીઅન ભાષાઓનો કાયદાશર છે તેવા શેનીટીકનો

* જેવો આપ કમપરેટીવ ગ્રામરનાં જરમંન ભાષાનાં અંગરેજ ત રજુમાનાં વાલમ ૧) લાનો દીખાઓ. તથા નોટનો.

નથી તે વાશતે આએ દેકાણે લંબ્યાનથી ખોલાશે કરવા ને દરશત નથી ધારતા કાંકે ધણાએક વયાકરણ અભીઆ શીઆ એ કાએદા શાધારણ રીતે જાણીછે.

એરીઅન તથા શેનીટીક ભાષાઓના કરીઆપદો જે છે તે વીશે આએ નાંધલાં ચોપાનીઆના વીગતવારે ખોલાશે કરવાને હનારી કલંન હોને છુટ નથી આપતી તેથી હ નો ધણા દલગીર છેઈએ કાંકે કરીઆપદનાં ભાગ જીપર જો દલીલ દાખલાઓથી તકરાર કરીએતો ધણુજ લંબ્યાન થાએછે તે શ્યબથી તરતવેલા મુકતેશર ખોલાશે કરવાને રજા લેઈએચ.

શેનીટીકની શરવે ભાષાઓના કરીઆપદોએ તે મધે એ કબી ભાષાના શમપુરણ કરીઆપદો કાએદાશર મલી નથી આવનાર અને કેટલાએક કરીઆપદો અશુધ તથા બેકાએ દાશરછે.

એરીઅનોનાં તથા શેનીટીક ભાષાઓનાં કરીઆપદોના અરશપરશ વયાકરણનાં કાએદા પરમાંણે મુકાબેલો વીગત વાર કરીએતો એક ધણુજ નોટું પુશતક થાએ તે શ્યબ થી અતરેવેલા મુખતેશર ખોલાશે કરીએચ તે જીપર દાં નેશમંદ વાંચનારાઓએ ઘેઆંન પોચારવું.

એરીઅન તથા શેનેટીક કરીઆપદો આખયાનાં આ કારાના કાલો, રૂપો, પરીઓગો, પુરૂશો તથા વચનોના વે હુઆએલાછે. શેનીટીક કરીઆપદોને બે લીંગના ગણીછે.

એરીઅનોનાં કરીઆપદોની ખુદરતી હાલત હુવીછે કે તરંડો લીંગોની શીરત બતલાવેછે અને એજ ભાષાઓનાં કરીઆપદોનાં આખયાના આકારો, કાલો, રૂપો, તથા પરી ઓગો શેનીટીકનાં કીરીઆપદોનાં કરતાંનેબી વધારેછે—એ જીપરથી વધારે શામેતી એ મલેછેકે એરીઅનોની ભાષાઓ

શેનીટીકની ભાષાઓ કરતાંને શરૂ છે.

એરીઅનોની ભાષાઓનાં કીરીઆપદો એ પરકારનાં છે જેમકે શકરનક અને અકરનક કીરીઆપદ છે. શેનીટીકનો માતરે શકરનક કીરીઆપદ છે.

એરીઅન કીરીઆપદોનાં તરણ પરીઓગો છે જેમકે કરતરીપરીઓગ, મધીએપરીઓગ, અને કરંનણીપરી ઓગ, શેનીટીક કરીઆપદોનાં એ પરીઓગ છે જેમકે કરત રી પરીઓગ અને કરંનણી પરીઓગ, પણ એરીઅનોને એક પરીઓગ વધારે છે કે જે મધીએ પરીઓગ (Middle Voice) ને નાંને આલખાએ છે.

એરીઅનોની ભાષાઓનાં કરીઆપદોનાં દશથીબી વધારે કાલો તથા રૂપો છે. શેનીટીક કરીઆપદોનાં હીબર ભાષાનો તરણ કાલો તથા તરણ રૂપો છે અને આરેબીક જે ઘણી નાંનીચી ભાષા ગણાએ છે તેહનો માતરે એ કાલો તથા પાંચ રૂપો છે પણ વાજબી પુછાએતો માતર ચાર રૂપો આરેબીક ભાષાનાં કરીઆપદોનાં છે.

એરીઅન તથા શેનીટીક ભાષાઓનાં કરીઆપદોનાં તરણ પુરૂષો છે જેમકે પરથંમ, બીજો, તથા ત્રીજો પુરૂષ. પણ એરીઅનની ભાષાનાં કરીઆપદોનો ત્રીજો પુરૂષ તરણ લીંગનો પોતાની શીરત બતલાવે છે તેમ શેનીટીકનો ત્રીજો પુરૂષ માતરે એજ લીંગનો શીરત બતલાવે છે. ત્રીજા લીંગનું નાંમ નહીં મલે એટલી ખાંખી શેનીટીક ભાષાનો માલમ પડે છે.

એરીઅનોને લગતી ઘણી ભાષાઓનો તરણ વચનો છે. પેહલો, દુબી, અને અનેક વચનઃ અથવા બહુ વચનઃ એ પ રમાં છે તરણ વચનો છે. શેનીટીક ભાષાઓનો આરેબીક ભાષા શવાએ બીજી શરવે ભાષાઓનો એ વચનો છે અને

આરીબીકનો માતરે તરણ વચ્ચે, તેથી એરીઅનોની ભાષાઓનાં કાએદાશર નથી.

એરીઅનોની જોડ અવશ્યતા હુજવરશ અથવા વીશેશ પેહલવી તથા ફારશીનો કરીઆપદાને પંદરથીબી વધારે આકારો આપેલાછે. તેઓનાં કાએદા પરનાંણે પણ શંન શકરત ભાષાનો તેર આકાર આપેલાછે અને આણુ શંનશકરત ભાષાનો શંનકેત રૂપ નથી પણ વેદની ભાષાનો એ રૂપ મલી આવેછે. હવે શેનીટીક ભાષાઓનો હીઅર તથા આરેબીક ભાષાઓ ઘણીજ શરશ ગણાએછે તેઓપણ તે ભાષાઓનો કરીઆપદાને પંદર આકારો આપેલાછે તે માતરે આરેબીકનેજ આપેલાછે તે મધેનાં છેટલા ચાર આકારો બારના આકાર શવાએ કોઈ કદાચ કધીજ વાપરેછે તે ચાર બાદ કરીએતો માતરે અગીઆર આકારોને માંન આપવું જોઈએ તેઓપણ એરીઅનોની ભાષાઓને વધારે માંન ધરે છે કાંકે વચાકરણનાં કાએદાનો શેનીટીકનાં કરતાંનેબી એરીઅન ભાષાઓ ઘણીજ શરશછે.

એરીઅનોની ભાષાઓનાં ધાતુઓને પુરુશવાચકની જોરનીઓ લગારેછે તે વખતે તે ધાતુઓને દશ આખયા ઈ આને તે ધાતુઓ શયદ દાખલ દશ તફરેનાં આકારો બ તલાવેછે અને દશ આખયાનો વેહએલાછે કે જોહને અંગરેજીનો (Ten Conjugations) ટેન કંનજુગેશનશ કહેછે. એ પરનાંણે એરીઅન ધાતુઓ પોતાનાં પુદરતી આકારો દશ આખયાનો બ તલાવેછે અને શેનીટીક ભાષાઓનો માતરે ફારશી પરનાંણે એકજ આખયા બ તલાવેછે. એ વીશે નેક વાંચનારાઓએ પોતાની ખાતરી કરી લેવા કે એરીઅનોની ભાષાઓ વચાકરણનો કેટલે દરજે શેનીટીક કરતાંને શરશછે.

જે નંદ અવશતા તથા શંનશકરત ભાષાનાં કરીઆપદો
 નો નંનનાંતો બોલાશે કરવાને માઠાં ભાષેગથી હનારી
 કલ્પન હમને છુટ નથી આપતી કાંકે આએ ચોપાનીઆં
 ની શાંકરી હદે હમને ખરેખરો દગો દીધોછે નહીતો હમો
 હનારી તરફથી વધારે કહી નહા શકતા કે વીદીઆવાંન
 આલંબની શેવા કેહવી રીતે બળવી શખતે તે વીશે વાંચ
 નારા શાહેઓએ વીચાર કરવો જોઈએચ. એરીઅનોની ભા
 પાઓનાં વચકરણનાં કાએદાઓની ખરોખરી શેનીટીક ભા
 પાનાં એકબી વચકરણનો કાએદો કધીબી કરી નહી શ
 ખશે તેમ શંનશકરત ભાષા હાવી માહાભારતએ તેપણુ જ
 દ અવશતાનાં વચકરણની ખરોખરી નહીજ કરી શખશે.

એરીઅનો તથા શેનીટીક કુટંબોની ભાષાઓ જેહવી
 કે જંદ અવશતા, હુજવરશ, પ્રારશી, તથા શંનશકરત તથા
 હીખર, આરેબી, કાલદી તથા શાએરીઆક, એ આઠ મુખીએ
 ભાષાઓનો કમપારેટીવ પ્રાઈલાલોજ ઈઆને વચકરણનાં કા
 એદાથી અરશપરશ મુકાબલો કરીને જે તપાશ ઊપલા
 શશાઓનો લીધીછે તે ઊપર દાનેશનંદ વાંચનારાઓએ અ
 ગત કરીને ધીઆંન પોચારવું જોઈએચ કે શેનીટીકના કર
 તાંને એરીઅનોની ભાષાઓનું વચકરણ કેહવું માહાભારત
 છે તારે તેઓની ભાષાઓ કેહવી શુધ તથા શંપુરણ હોએ
 એનો નવાઈ શું? પણ હમોએ જે તપાશ વેચાકરણનાં કા
 એદાથી કીધીછે તે ઊપરથી હમો હીનતથી કેહી શકીએચ
 કે એ ભાષાઓ શેનીટીકનાં કરતાંનેબી ઘણે દરજે શંપુરણ
 તથા શુધ ભાષાઓએ કે જે ભાષાઓનો ખજાનો હોવાતો ભ
 રપુરછે કે બીજી ભાષાઓની કાંઈબી મદદ લેવાને કશી અગ
 ત નથી તારે પેહલવી જેવી નાંનીઓ ભાષાને શું અગત પ
 રી કે પારકા દેશોની ભાષાઓનાં શખદોની મદદ લેએ? જા

હારે ખુદ પોતાનીજ ભાષાઓ હાવી નાંખીચીછે તાહારે પા
રકા દેશોની ભાષાઓ ઊપરથી પેહલવી જેવી પુરાતન ભા
ષા પોતાની રચના શું કરવાને કરે? કાંચેજે જંદ અવશતા
તથા કદીન પ્રારથી, એ એ ભાષાઓ શું કંઈએ કે દશતુરજ
તેથી ઊલટો દાખલો આપેછે. આએ તકરાર શંખધી હ
જોએ આગલા શ્રાઓનો જે ખોલાશો કીધોછે તે ઊપરથી
વાંચનારી આલમની ખાતરી થઈ હશે, તે વાશતે આએ નાં
ધલાં ચોપાંનીઆનો વધારે તકરાર ચલાવીઆ કરતાંને થો
રાએક દાખલાઓ દાનેશનં વાંચનારી આલમની હજુરનો
મુકીને હાલતો આ ચોપાંનીઆનો પેહલો ભાગ શંખપુરણ ક
રીએચ—કાંકે હમારાં બીજાં આગલાં લખાણનો આપણી પુ
રાતમ પેહલવી વીગરેની ભાષાઓનાં ખુદ શબ્દો ટાંકી બત
લાવાનો ઈરાદોછે, પણ કાંઈક અગવડને લીધે હાલ તુરત તે
પેહલવી ટાંકપો બની નહી શકેઆ તેથી ભાગ બીજો હાલ તરત
જોકુશ રાખીઓછે અને ખોદાતાલા કરે ને હમારી હઈઆતી
જો શાયત રહીતો ઈનશાલાતાલા વાંચનારા દાનેશનંદોની
મુનશશીને કાજે પેહલવી ભાષાનાં ખુદ હરફોનાં લખાણ
અને દાખલા શાયનો ભાગ બીજો થોરા મહીનાંનો છપા
વીને બાહાર કાઢાડીઆનો આવશે, તે ભાગ બીજો વાંચીઆ
થીજ નરથોશતી આલમની વધારે ખાતરી થશે કે આપ
ણાં જીવાંન દશતુરજએ કેહવી જોટી ભુલ કીધીછે અને કદી
જ પેહલવી ભાષા ઊપર ખાલી તોહોમત મુકીઊછે. દશતુરજ
એ એ અને બીજાં બીજાં ભુલો કીધીછે તેહનુ મુખીએ કારણ
એછે કે એરીઅન, તેજો અગત કરીને ઈરાંનીઓની ભાષા
ઓની થોરી અથવા ઘણીજ કમતર માહેતગારીને લીધે
દશતુરજએ સુકો કીધીછે કાંકે કેટલાએક પેહલવી શબ્દોનાં
જે મુખીએ મુલ તતવો એરીઅન ભાષાઓનાંછે તેહણુંબી

દશતુરજી શ્રમજીઆ નથી તારે દશતુરજીએ તે શબ્દને સેની
ટીક ફેરવીઆછે; જેમકે પેહલવી શબ્દો તથા અરથી:—

હુમન	હું છેઝી
અખીતર	આપ
અરતા	જમીન
બેનમન	છોકરો
તનુર	ભઠ્ઠી
ખાતમન	બેહુન
દામનતન	આપવું
ગમના	પુરૂષ

હુમનમ ઇઆને હું છેઝી. આએ પેહલવી શબ્દ વી
શે દશતુરજી પોતાનાં પેહલવી વચાકરણનો લખેઅકે “સેની
ટીક. હુહ ઊપરથી હુમન બનેયોછે” * આએ કોકાંણે દશ
તુરજીને એટલીખી ખબર નથી કે એ શબ્દ આપણા જંદ
અવસતા કીપરથી ઊતપન થએલોછે. જોવો જંદનો
સરવ નાંમનો તીજો પુરૂષ પરથના વીભકતીનાં એક વચ
નનો ‘હો’ અથવા ‘હુ’ ઇઆને “તે” કરીને આવેલોછે. †
કે જે શરવ નાંમનો ધાતુ ‘હુ’ છે કે જે ઊપરથી પેહલવી
આશરીઆ ભાષાએ તથા ઇનદુ ઇઆરોપીઅન ભાષાઆએ
જો ધાતુ પોત પોતાની ભાષાઆનો લીધોછે જેમકે પેહલવી
નો ‘હુમન’ અશરીઆનો ‘હુ’ તથા ગુજરાતીનો ‘હુ’ એ પર
માંણે એ શબ્દનો ધાતુ એરીઅનોની ભાષા ઊપરથી ઊત
પન થએયોછે અને તે ઊપરથી સેનીટીકવાલાઆએ આશ

* જોવો દશતુરજીનાં પેહલવી વચાકરણને શકે ૨૦૭ થી તે શકે
૨૦૮ માં.

† જોવો પ્રૌફેશર ખાપ કંમપાર્ટીવ ગરાંમરનો અંગરેજીમાં મીં
હડવરડ હશથીકે કીધેલો તરજુમાં હશવી અને ૧૮૫૬ નાં વાલમ ૨ નને
શકે ૪૮૪ માં.

રીઆ ઊપરથી લીધેલોછે-તે વાશતે હેવી બાબદો ।
ચાર આપીઆની અગાઉ દશતુરજીએ ચોકશ
રવી હતી.

એજ શબ્દ હું ડાકતર ઇશીપીગલે દરશક સર
વાપરેલોછે * પેહલવીના એજ શબ્દ બેહદીન ધન
ફરાંમજીએ નાંખે કરીઆપદનાં વરતનાં કાલનાં પેહ
રશ દાખલ હુનન ઇઆને હું છેલ્લે કરીને વાપરેલોછે

અથ અથવા અબીતર ઇઆને બાપ. આએ
દ થકી દશતુરજી આપુણે શંનજાવેછે કે એ શબ્દ
કહે † અને પોતે એકરાર કરેય કે “આએ .આ
શલ . .અબુજે, તેહને . .તર, હેવો અવશતાનો પર
ને. . .અબીતર થઈછે.”

આએ ઊપરથી વધારે શામેતી એજ મલેછે
રજીને એટલીબી ખબર નથી કે આએ શબ્દ એરાબના
ભાષાનોછે. જોઆ મેલે દશતુરજીની માહેતગારી એરીઅ
ન ભાષાનો ધણીજ થોરીછે તારે શેનીટીક ભાષા કેમ શન
જતા હશે ?

અબીતર શબ્દનો જનન અવશતાનાં પ્રદરે ઊપરથી
તથા કદીન શરશીના પ્રતર ઊપરથી થએલોછે કે જે શ
બ્દ ફાલનો શરશી જીઆનનો પેદરનાં ઊચચારથી વાપરી
આનો આવેછે. વાંચનારી આલને વીચાર કરવો જોઈએય
કે પેહલવી જોવો નાંખીચી ભાષાનો બાપને શું કેહુ તે શબ્
દ નહી મલી આએ કે શેનીટીક ઊપરથી તે શબ્દ પેહલ

* જોવો ડાકતર ઇશીપીગલનું અવશતા જીઆનનું જે વચકરણ જ
રમન ભાષાનો ઇશીવી સને ૧૮૬૭ માં છપાવીહોલે તેહને શરે ૧૮૭ મે.

† જોવો બેહદીન ધનજીભાઈ ફરાંમજી પેહલવી વચકરણ ઇશીવી
સને ૧૮૫૫ માંને શરે ૩૬ મે.

‡ જોવો દશતુરજીનાં વચકરણને શરે ૪૦૪ માં,

વી વાલાઓએ લીધો? આએ ઠેકાંણે દશતુરજીએ બંધી નો
 હી ભુલ કીધીછે કાંકે ઇનશાંનતો શું પણ હેવાંન જે જાનવરો
 છે તો તેહનાં બચાંઓપણ ખુદરતી આવાજ માએ બાપને વા
 શતે કાહાડેછે જેમકે-મા, બા, અથવા પા તથા ને અથવા પે હે
 વી રીતે વગર વાચાનાં જાનવરો પોતાનાં માબાપનાં નાંમ
 પોકારેછે તો પેહલવી જેવી કદીન ભાષાને એરીઅન ભાષા
 ઓની શું એટલીઓ મદદ નહી મલી? એ ઘણુ તાજુબછે.
 એ શબ્દ વીશે તપાશ કરતાં આપુણે માલમ પરેછે કે ન
 જદીક બશે ભાષાઓનો તે મલી આવેછે, તારે દશતુરજી કે
 હી શતાથી કેહ્ય કે એ શેનીટીકછે. આએ ઠેકાંણે થોડી
 એક ભાષાઓનાં નાંમો લખી જણાવીએમ તે ઊપર દાનેશ
 મંનદ શાહુએએ વીચાર કરવો.

૧. — પેહલવી

અબ—હીબર

અબ—શાએરીઆક તથા આ
 રેબીક

અબ—યથીઓપીક તથા અબે
 શીનીઅન

અબ—નેલીનદનો

અબ—લુમપોલીશ

ઓબ—ઈનબતશક

ઈબ ૨ અરવીગ

ઈબી ૩

અબઅ—ગાલાશ

અબઅ—અંનહરીક

અબઅ—જેશશો

અબઅ—ઘોરનાન

અબઅ—તીજેનતી

અબો—કયુતશમ

ઊબીઅ—ગરીનલાંનદ

અબબા—તંન ગુહત

યઈબબી—અદીઈલ

યઅબા—પલશુ

અબંન—જોતઅહીન

અબંન—કનશઅંન

અબકશ—ગાલલા

અબીદર ૨ પેહલવી અથવા

અબીતર ૩ હેનવરશ

અબોગ—બરબરીષ

અબબી—હંનશ, ઇન, તીગરી

અબુબ—કોરોનશ

અબંન—કનશકુઈ

અબબુ—ગાલલા

અબબુઈ—તીગરી

અબબો—અબેશીનીઆ

અબબાઈ—શંમુલી

વબબી—દીજીજલા દંનગ

બીયદર—પર

અયુય—ગરેત

યમીઅ—જંમુતશ્ચ

ઓપીઓ—દોદા

અયઅ—કદીન ગરીનલાંન
દરશઅયઅ—કાળદી અથવા ખા
નદી

અયઅ—દેનકેળ

અયન—મીલીનદા

અપીની—હીઅર

અયુના } આરેપીક
અયના }

અયએહન—આયેશીનીઆ

અયત—અનહરક

અયે—શરપ

અયો—ગુરંગિનગ

આ ઊપર લખેલી ભાષાઓનાં નાંચો એકથી વધારે વખત લખવાનું કારણ એ છે કે કદીન તથા હાલની ભાષાઓનો જન્મનાંચો દારપરનાંચે તથા જુદા જુદા દેશો તથા શહેરોનો એકબીજાથી દુર રહેવાનાં શબ્દથી કેટલાએક શબ્દોનાં ઊચ્ચારો પ્રસાર બોલવાનો આવેછે તેથી એ અથવા તેથીથી વધારે રીતે તેઓ જે શબ્દોનાં ઊચ્ચારો કરતા હતા તે પરનાંચે તે શબ્દો તાંકી દેખારીઆછે તથા અગત કરીને તે ભાષાઓનાં મુલ ધાતુઓ જુદી જુદી ભાષાનાં દેખારીઆછે કે વાંચનારાઓને તરત ઘેચ્યાંન પોચારવાને બની આવે. આગલા શ્રાઓનો હોનોએ જે બોલાશે કી ઘાછે તે ઊપરથી વધારે શાયેતી એ મલેછે કે એ શબ્દનો મુલધાતુ એરીઅન ભાષાનોછે કે જે ઊપરથી શેમીટીક વારાઓએ લીધાછે. જેમકેકદીન શરશી જુબાંનનો “રેતર” * શબ્દ આવેલોછે કે જે ઊપરથી હાલની શરશી જુબાંનનો “પેદર” શબ્દ બાપને વાશતે વાપરેછે અને તે ઊપરથી પેહલવી જુબાંનનો “અયેદર” શબ્દ જનમ લીધાછે—એ વીશેની બીજી શાહદત એછે કે ડાકટર ઇશપીગલનો કાબેલ શાગરેદ

* જોવા દશુર મુલ્લાશીરોજ ખીન કાવુશની ફારશી જુબાંનનો દ શાતીર કીતાબ જે છપાવેલીછે ઇશવી સને ૧૮૧૮ માં, તેનાં વાંચન ૧ લા ને શરે ૨ જાનો ફકરો ૬ ડો.

મીઠા પ્રકીર્ણનક ઇતિહાસીએ પેહલવી બુનદેહશનેનો તરબુજા ન રનન ભાષાનો છપાવેઆછે તે પોતે કચુલ કરેછે કે પેહલવી “અમેદર” શબ્દ પ્રારથી પેદર * ઊપરથી લીધેલોછે તા હારે હોનો દશતુરજથી એટલુંજ જાણવા માંગીએય કે દશ તુરજ શા આધાર ઊપરથી કેહય કે એ શબ્દ શેનીટીકછે.

પેહલવીનાં “અરતા” શબ્દ થકી દશતુરજ લખેય † કે શેનેટીકછે પણ દશતુરજને એટલુંબી ખબર નથીકે એ શબ્દનો અશ્વલ મુલ ધાતુ કેહી ભાષાનોછે? હરેક પેહલવી ભાષાનો અભીઆશીબી કેહી શખશે કે એ શબ્દનો અશ્વલ મુલ ધાતુ એરીઅનની ભાષાનોછે, તેથી હમને ધણુજ તાબુઅ લાગેય કે દશતુરજને એટલીબી ખબર નથી કે એ ધાતુ આ પણાં જદ અવશતાનોછે. જેમકે અવશતા જુઆનનાં વન દીદાદની પેહલી પરગરદનો “એરીઅનેન વએજી” નો શબ્દ આવેલોછે કે જે શબ્દે શનશકરટ ભાષાનાં “અરીઅ વારતતા” ના શબ્દને જનન આપેલોછે અને અવશતાનાં એરીઅ અથવા એરીય શબ્દ ઊપરથી શેનીટીકવારોએ એ પ્રરપાર કરીને એ શબ્દ પોતપોતાની ભાષાઓનો લીધો છું; જેમકે હીઅરવારોએએ પ્રારથી અથવા પેહલવીનાં અ રાંન અથવા ઈરન ઊપરથી “એલન” શબ્દ લીધોછું; માતર અશ્વલ શબ્દનો ર છે તથા ન છે તેહને બદલેર નો લ તથા ન નો ન વાપરીઓછે, એલન અને તેહનો અરથ ઈરાંની ઓના બાપનો કરેછે અને તે પછે આરબો એરાંનને ઠકાં છે “અરાક” શબ્દ વાપરેછે એટલુંબી દશતુરજને ખબર ન થી, જનદ અવશતાના એરીઅ શબ્દ થકી આપણા રોલા

* જોવા પેહલવી તથા જરમન ભાષામાં મીઠા ઇતિહાસીની છપાવેલી પેહલવી બુનદેહશને ઇશવી સને ૧૮૬૮ ંબી ફરહંગને શર્કે પા મા.

† જોવા દશતુર પેશુતનજનાં પેહલવી વગાકરણને શર્કે ૪૦૬ મા.

ના નાનીઆ વીઢીઆવાંન શેઠ ધનજીભાઈ ૫૨ાંમજીએ પોતાનાં પુશ્તકનો * ઘણીજ માહાભારત તકરાર ચલાવીછે અને અંનતે શીઘ કીધુછે કે એ શબ્દ જદ અવશતાનોછે અ ને પોતાની તકરારનો ઘણાએક નાંનીઆ ઈઆરોપીઅન વીઢીઆવનોનાં ગરંથોની શાહાદતો આપીછે કે જે વીશે દશતુર પેશતનજીને હોનો મજબુત ભડાંમણ કરીએચ કે તો એરીઅન ટોલાની ભાષાઓનો અભીઆશ બરાબર રીતે કર વો હોએતો શેઠ ધનજીભાઈ ૫૨ાંમજીએ જે પુશ્તક અંગરે જીનો છપાવીગીછે તે ઊપરથી દશતુરજીએ પોતાનો અભી આશ કરવો કે કધીથી હાવી જુઓ નહી કરે. ઊપલા ખોલા શાથો વધારે શાંચીતી એ મનેછે કે એ શબ્દ પેહલવીનાંછે તે ઊપરથી શેનીટીકવારાઓ એ એરીઅનનાં અશલ ધાતુ “અર” અથવા “એર” ઊપરથી “અર” ધાતુ લઈ ને તેહને “તા” અવયવ દાખલ લગારીને તે ઊપરથી “અ રતા” શબ્દને જનન આપે—એનો નવાઈ નથી, કાંએ કે અવશતા જીઆંનનાં ઘણાએક શબ્દોને “તઅ” અનુઅંધ તરીકે શબ્દની પાછલ લગારેછે તેમ પેહલવીવારાઓએ “તા” લગારીઆછે.

પેહલવીનો છોકરાને વાશતે “બિનમન” નો જે શબ્દ વાપરેલોછે તે દશતુરજીનાં લખીઆ પરનાંછે શેનીટીકછે ૫ જી દશતુરજીને એટલીથી ખબર નથી કે એ શબ્દ ખુદ એ રોઅંન ભાષાનોછે. એ પેહલવી શબ્દનો ઊચચાર તરણ રીતે આપણાં જુનરગો કરતા આઆછે જેમકે:—“બિનમન”

* જેવો શેઠ ધનજીભાઈ કુરામજીએ ઝિંન આરીજન અનદ આ થાંતીશીટી આફ ધી આરીઅન કુમેલી આફ લાંનયુવેજશ ઇશવી સ ને ૧૮૬૧ માં છપાવીછે તેહને શરૂ ૩૮ થીતે ૫૨ માં તથા શરૂ ૮૩ નાં નોટનો. તથા તેજ પુશ્તકનાં પાછલા ભાગનાં વધારામાં શરૂ ૧૩૧ થીતે ૧૪૨ થી.

“બોનન” અથવા “બુનન” ઇઆને “છોકરો” એ શબ્દનો અ
 શલ ધાતુ કદીન પ્રારથીનો બર નોછે. તે ઊપરથી “બેન”
 થયોછે અને તે ધાતુને આખરનો મન જોરીઆથી “બેન
 મન” નો ઊચ્ચાર કરેછે. બીજી તરફથી વીચાર કરીએચ
 તો આપણા જનદ અવશતાનો પુથર ઇઆને છોકરો એ શ
 બ્દનો અશલ મુલ ધાતુ પુ છે તે ઊપરથી પેહલવી વાલાઓ
 “બુ” ધાતુ લેઈને આખરનો “મન” જોરીને “બુમન”નો
 ઊચ્ચાર કરેછે તે ઊપરથીની વધારે શાયેતી એજ મલે
 ચ કે એ શબ્દની એરીઆન ભાષાનોછે કે જે ઊપરથી
 શેનીટીકવાલાઓએ લીધોછે. એ શવાએ વધારે દાખલો
 એછે કે દશતુરજનાં શાગરેદ એં શેહરીઆરજ દાદાભાઈ ભ
 રૂઆએ ઇશવી સને ૧૮૬૯ નો આદરબાદ મારાસપંદજુ પં
 દ નામુ છપાવીઊછે તે મધે તેવંજુ લખેચ કે “(=અરે...
 bar r બદલાઈને પેહલવીનાં n થયોછે, જુઓ.....
(દમનુનનુન) ઇતયાદી શબ્દો અર....બન) શેને
 ટીક” * આએ દાખલો નોબેદ શેહરીઆરજએ પોતાની મ
 તલબ શાંધવાને વાશને આપીઆચ તેહની અગાઠી જો એ
 નોબેદ પુરતી રીતે પોતાની મન શખતી વાપરી હતે તો
 હાવો બેઈનધો દાખલો નહી આપતે કાંકે પોતેજ પોતાનાં
 પુશતકને શરૂ ૧૦૪ નો અરેબીનાં “ban” નો દાખલો આપે
 ચ અને પોતે શરૂ ૧૦૩ નો લખેચ કે પેહલવી (bar) બાર નેવો
 પ્રલ=૧૧૦) બાર બર ઇઆને પ્રત હેવો અરથ કરેછે તારે પો
 તે એટલોબી વીચાર નહી કરતા કે પેહલવીનાં “બન મન” શ
 બ્દને આએ પ્રારથીનો “બર” ધાતુ મલેચ તારે શેનીટી
 ક ઊપરથી એ શબ્દ શું કરવાને પોતાનો જનમ લેએ-
 દનેશમંદ વાંચનારાઓએ જાણુવુ જોઈએચ કે કદીન પ્ર

* જોવો એવંજુનાં પુશતકને શરૂ ૧૦૩ નો.

રશીનો “બર” ધાતુ છે કે નેને લગતુ એક શેહરનુ નામ
 પ્રારથતાંન કરીનેછે કે નેહનો અરથ “શુભવંતી જગા” કે
 ને શેહરને હાલની પ્રારથી ભાષાનો તથા કદીન પ્રારથીનો
 પ્રારથતાંનથી કેહુછે અને “પ્રાર” ધાતુ ઊપરથી ૨૨ ધાતુ
 નીકર્યોછે કે નેહના ઊપરથી પુલ શબ્દે જનન લીધોછે
 અને ૨૨ ઊપરથી પ્રારથીનો ૨૨જનદ શબ્દે ઊતપંણ થયે
 લોછે તેજ પરનાંણે “બર” ધાતુ ઊપરથી “બર મન” “બો
 મન” અથવા “બન મન” શબ્દે જનન લીધોછે તે વાશતે
 દશતુરજ ને તોહોમત પેહલવી શબ્દે ઊપર મુકેછે તે બીલ
 કુલ નાપાએદારછે કાંકે એ પેહલવી શબ્દે એરીઅન ભાષા
 ઊપરથી જનન લીધોછે તે ઊપર લખેલી દલીલોથી વધારે
 શાયેત થાયેછે.

પેહલવી... “તતુર” ઈઆને ભઠ્ઠી એ શબ્દ થકી
 દશતુરજ લખેયકે “(નોકે આએ બોલ આપણને અવશતાનાં
 ...તતુર કરીને એજ અરથને સાદ વપરાએલો નલેછે; *

દશતુરજનાં આએ લખાંણે ઊપરથી હેવુ માલમ પડે
 છે કે એ શબ્દ થકી દશતુરજનો વીચાર દામાદોલછે કાંકે
 દશતુરજ કેહય કે “એજ અરથને સાદ વપરાએલો ન
 લેછે” પણ દશતુરજને શું એટલીબી ખબર નથી કે એ
 શબ્દ ખુદ એરીઅન ભાષાનો તથા આપણા પવીતર નંદ
 અવશતાનોછે એટલું જાણતાંબી અવશતા નેવી પાક જુબા
 ન ઊપર દશતુરજ નાહુકે શક નાખેય. હમુને શમજ નથી પડ
 તી કે શા કારણશર એ શબ્દ દશતુરજ શેમીટીકનો ફેર
 વવાનું ફાલ બતલાવેય? શું પોતાનાં ઈઝોરોપીઅન મીતરોને
 રાજ રાખવાને? કાંકે દશતુરજ હેવા ઘેલા ગાંદા વીચારો આ

* નોવો દશતુરજ નાં વચાકરણ ને શકે ૪૧૬ મો.

પેછે તે એવંણનાં મીતર ડાકટર હાઝીગને પર્શંદ પડેછે *
 તે વાશતે દસતુરજી હીમતથી નથી કેહી શકતા કે એ શ
 યદ જંદ અવશતાનોછે પણ તેથી ઊલટું હેવું શમજાવેછે
 કે અવશતાનોખી એ શયદ મલેછે પણ દસતુરજી હેમો ત
 મારી ભુલછે કાંકે અશલ એ શયદ ખુદ અવશતા જીયાંન
 નોછે તે ઊપરથી એ શયદ પેહલવીનો જનમ લીધોછે અ
 ને એ ઊપરથી શેનીટીકવાલાઓએ પોત પોતાની ભાષાઓનો
 લીધોછે. એ શયદ આપણાં જંદ અવશતાનો હેવો શાધાર
 ણુછે કે “જરતોશતી દીનની ખોલ કરનારી મંડળી”નાં એ
 ક સભાસદે પોતાની મંડળીની બેઠકનો શામેત કીધુછે. †
 “તનુર” તથા નશ્ક એ બોલો શેનેટીક નથી પણ એરીઅનછે
 કે જે મંડળીનાં સરનશીન દસતુર પેશુતનજી ગોતેછે તે ઊ
 પરાંત પોતાનો વીચાર દામાંદોલ રાખવાનું કારણ શું ? ત
 નો જેવા ધરમગર થઈને હાવા હશી કરવા જેવા વીચારો
 આપો તારે જરતોશતી આલમ તમારા ઊપર કેટલો ભર
 શો રાખશે તે વીશે ખુબ બારીકીથી વીચાર કરો ? એ બ
 ધે શયદો ઊપર ડાકટર ઇશપીગલે પેહલવેલીવાર ધેઆંન
 આપેલોછે. તોએપણુ તે વીદીઆવાંનને શાબાશછે કે પોતાનો
 આપખુદી તથા મતલબી વીચાર નથી આપીઓ અને પોતે
 જ તે વીશે ધણો શક બતાવેછે પણ પાછલથી પોતાની ખા
 તરી કીધીછે, એ અને બીજા ધણાએક શયદો શેનીટીક

* જોવો અંગરેજી માં અરદાવીરાફનાંમુ ૬૦ હાઝીગે પેહલવીનાં
 તરજુમા શાધે ઇશવી સને ૧૮૭૨ માં છપાવીગિછે તેહનાં પરશતાવાના
 રેશાલામાં શરે ૩૦ થી તે ૩૧ માં.

† જોવો જરતોશતી દીનની ખોલ કરનારી મંડળીનો પાંચ વરશનો
 મુખતેશર હેવાલ ઇશવી સને ૧૮૬૬ માં છપાવેલાને શરે ૧૬ માં.

વાલાઓએ એરીઅન ઊપરથી લીધાછે. * તેઆર બાદ દશતુરનો પશંદ કીધેલો ડાકટર યુનશંન પોતાનાં ગરંથમાં † એ શબ્દ થકી ખોલું કયુલ કરેછે તે નીચે લખેઆ પરમાંછે:—

“274. The only word which it is possible with any certainty to refer to the Semitic is tanûra, oven, stove ; in Hebrew, tannûr. But the Semitic origin of even this is doubtful, and the first mention of it occurs moreover in the Vêndidad.”

ઊપલા અંગરેજી શ્કરાનો ગુજરાતી તરજુમો.

“૨૭૪. તે એકજ શબ્દછે કે જે શેનીટીક (ભાષાને) કઈંબી ખાતરીથી લાગુ પરાએછે—તનુર (જેહુનો અરથ) ભઠ્ઠી, ચુલાનો થાએછે. હીબ્રુમાં તનુર પણ એ શબ્દની ઊત્પત્તિ શીનીટીકનો શ્કર્મંદછે અને તે ઊપરાંત તે વંદી દાદનો પેહલવેહલો વાપરીઆનો આઓછે.”

દશતુર પેશુતંનજનો પોતાનો પશંદ કીધેલો ગરંથ ક રતા પોતે કયુલ કરેય કે એ શબ્દની શેનીટીક ઊત્પત્તિ શ્કર્મંદછે તાહારે તહનો કેહી દલીલથી લખાય કે એ શેનીટીકછે ?

પેહલવી ખાતમન ઇઆને એહેન, એ શબ્દ થ કી દશતુરજ અતલાવેય કે શેનીટીકછે. પણ પરથંન દશતુરજને એ શબ્દનો શુધ ઊચચાર કરવાનેબી બનીઊ નથી, એ શબ્દનો શુધ ઊચચાર ખાદમનનો કરવો જોઈએ. દશ

* જોવો જરમંન જાપાનો ઇરાંન ડશ લંનડ જુવીશંન ડેમ ઇન ડશ હનડ ટીગરીશ ઇશવી સને ૧૮૬૩ ને શક્ષે ૨૭૪ થાતે શક્ષે ૨૯૦ શુધી.

† જોવો ઇજીપ્ટશ પપેશ ઇન ઊનીવર્સલ ઊથોરી ઇશવી સને ૧૮૫૯ ને શક્ષે ૫૯૯ ની જોટ ૨૭૪ મો.

તુરજને એટલીબી ખબર નથી કે એ પેહલવી શબ્દ
જે જનમ લીધેલોછે તે અશલ અવશતાનાં “ખંધહ” શ
બ્દ ઊપરથી ફારશીના ખાહર † શબ્દે જનમ લીધેલો,
અને તેજ શબ્દ ઊપરથી ખાહર અથવા ખાદમન શબ્દે
જનમ લીધેલો, એ શબ્દનો અશલ મુલ ધાતુ જ’દ અવશ
તાનાં ખંધહ શબ્દ ઊપરથી ફારશી તથા પેહલવી વાલા
આએ લીધેલો તેથી દશતુરજને માલમ નથી.

હજો ઘણાજ દલગીર છેલ્લે કે આએ દશતુરજને અ
વશતાની પવીતર જીયાંનનું ગનેઆંન ખરાબર માલમ નહી
હોયે તેથી હાવી રીતના જુલો કરેછે તારે તે વીશે ઈઝરોપખં
ડનાં વીદીઆવાંનો શું વીચાર આપશે? કાંકે દશતુરજનો
નીતર ડાકટર હાજીગ પોતે કબુલ કરેછે કે—“ખાહર”
શબ્દ ફારશીનાં ખુહર ‡ ઊપરથી લીધેલોછે, તાહ
રે હમારો શવાલ દશતુરજને એટલોજ છે કે તહનો કેહી શા
હાદતોથી કેહશે કે એ શબ્દ શેનીટીકે—નોઆનેલે દશતુ
રજને એટલીબી ખબર નહી હોયે કે ઈરાનીઆની કુટુંબ
ની કેટલીએક ભાષાઓનો એ શબ્દ બેહેનનાં અરથ શાર
વાપરેલોછે. હમણેનાં વખતનો દશતુર પેશુતનજી તથા એ
વંણનાં મદદનશીનો કંનપારેટીવ ફીલાલોજનો શબ્દ ઘણા
શાધારણ ગણેછે પણ તે શબ્દનો ખરો અરથ જનમવો
તથા કેહવી રીતે તે શબ્દ વાપરવો એ ઘણાજ મુશ્કેલછે
કાંકે દશતુરજએ પેહલવીનાં ખાતમન શબ્દની જો તપાશ કં

* નોવો દશતુર હોશંગજી તથા ડાં હાજીગે જનમ પેહલવી ગલા
શેરી ઇશવી સને ૧૮૬૭ માં છપાવીછે તેહેને શરૂ પ મે.

† નોવો માકશ મુલલર લેકચરશ આન ધી શાધનિશ આફ લાંન
ગુબેજ ઇશવી સને ૧૮૭૧ નાં વાલમ ૧) લાને શરૂ ૫૧ ની નોટ ૨૨ મી.

‡ નોવો દશતુરજ હોશંગજી તથા ડાં હાજીગે અંન આલડ પેહેલ
વી પાન’દ ગલાશેરી ઇશવી સને ૧૮૭૦ માં છપાવીછે તેહેને શરૂ ૧૪૫ માં.

મપારેટીવ શ્રીલાલોજનાં કાચ્છેદાથી કીધી હતે તો હાવો હ શી કરવા ભોગ દાખલો શેનીટીક ભાષાઓ ઊપરથી આપતે નહીં પણ ભોગ્યાનેલે દશતુરજને કંમપારેટીવ શ્રીલાલોજનો કાચ્છેદો માલમખી નહીં હશે કાંકે ભો દશતુરજને માલમ હતે તો એરીઅનોની કદીમ ભાષાઓ શાયે મુકાયેલો કરવા ને બદલે શેનીટીક ભાષાઓ શાયે નહીં કરતે. આચ્છે શબ્દ નો તકરાર વીશે હમારી પાશે ધણાચ્છેક દાખલાઓ લખવા ને તઈઆરછે, પણ જગોની કોતાઈને લીધે હમો લખ્યાંન નથી કરતા.

પેહલવીનાં દાબુનતન શબ્દનો અરથ ‘આપવું,’ ‘પેદા કરવું’ હુવી રીતે કરીને દશતુરજ આપણે શનન્તવેછે કે એ શબ્દ શેનીટીકછે. હમો ધણાદલગીર છેઈએ કે આ એ દીનદાર ધરમ ગુરને એટલુંખી માલમ નથી કે એ શબ્દ ખુદ એરીઅન ટોલાની ભાષાઓનોછે. ભો દશતુરજએ વચાકરંજનાં કાચ્છેદાથી એ શબ્દના મુલ તતવનો શોધ કીધો હતે તો હુવી રીતે ભુલ નહીં કરતે કાંકે અવશતા ભાષાનો એક શીખાઉ અભીઆશીખી કેહી શકશે કે એ પેહલવી શબ્દનો મુલ ધાતુ અવશતા ઊપરથી લીધોછે; જેમકે—“દાબુ નતન” એ કીરીઆપદ શાખાનીઅ રૂપનો આવેલોછે કે જેનો અરથ “આપવું” કરીને થાએછે અને એ શબ્દનો અશલ ધાતુ દા ને છે તે જનદ અવશતાનાં દ અથવા દા ઊપરથી પેહલવીવાલાઓએ દા ધાતુ લેઈને તેહને મદદે અનુબંધ બુ ન લગારીને શાખાનીઅ રૂપનો તન લગારીઓછે. હવે બુ ને છે તે જનદ અવશતાનોછે જેમકે—બુ ધાતુ ઊપરથી “બવાને” કીરીઆપદ જનદ અવશતાનો આવેલોછે કે જેહનો અરથ “હું છેઉ” કરીને થાએછે. એ ઊપરથી વધારે શાખેતી એ મલેછે કે અવશતા ઊપરથી પેહલવીનો એ શબ્દ જનમ લી

ધાણે. તેથી હમારા નેક દશતુરજીને ઘટેચ કે અવશતાનાં
 એકનનું પુખ્ત ગનેઆંન નેલવેઆ પછે શબ્દોની તપાશ કરો
 તો શાસ્ત્ર હાવા શાધારણ શબ્દોની તપાશનો તનો ભુલ કરો
 છેવો તારે પેહલવીનાં બીકટ બોલો શી રીતે શનનતા હશે ?
 પેહલવીનાં “ગબના” શબ્દ થકી દશતુરજી લખેચ કે શેનીટી
 કના “ગબર” અથવા “ગબેર” ઊપરથી પેહલવીવાલાઓએ
 “ગબના” લીધાછે કે જોહનો અરથ પુરુશ નર નો થાએછે
 પણ પરથનતો દશતુરજીને એટલીબી ખબર નથી કે “ગબ
 ર” શબ્દ કેઈ ભાષાનોછે ? દશતુરજીને જો ખબર હતે તો
 ખરાંનું ખોટું નહા કરતે. દશતુરજીને જાણતું જોઈએચ કે ઈ
 રાંન શેહરનો એક શેહરછે કે જોહનું નામ ગબરે આપ્યાદ *
 કરીનેછે કે જે શેહરનાં અંદર નરથોશતીઓનો નેક કેચ
 લો આતશ બેહેરાનનોછે તે શેહરના રેહવાશીઓને દીન દુશન
 નો “ગબર” કરીને કેહેછે પંજુ એ શેહરનાં રેહવાશીઓ ય
 જદાંપરશતોછે કે જે વીશેની તકરાર આએ જગોએ કરવાને હ
 નો બંધાએલા નથી કાંકે હમારી તકરારની અશલ મતલબ જુ
 દીછે. દાંનેશનંદ વાંચનારોઓએ જાણતું જોઈએચ કે એ
 શબ્દ અશલ કદીન શરશી જુબાંનનોછે અને તે શેહરનાં
 અંદર જોઓ રેહવાશી હતા તે વોને “ગબર” ને નામે બોલા
 વતા હતા અને ગબર ઊપરથી પેહલવીનો એ શબ્દ
 “ગબના” કરીને જનન લીધાછે. આએ કાએદો પેહલવીનો
 ઘણોજ શાધારણછે. આએ આકારનાં પેહલવી હરફનાં ઊ
 ચચારો છ પરકારનાં થાએછે જેમકે એ ઓ ઊ ન ર વ, તે
 ઊપરથી અશલ શબ્દ જે શરશીનો “ગબર” છે તે ઊપરથી
 પેહલવીવાલાઓએ ૨ ને ફકાણે ન નો ઊચચાર કરીને પે

* જોવો આઝીલીશ ટરાવેલશ દીનધી હસટ, સને ૧૮૧૯ નાં વા
 લમ ૧ લાને શરે ૧૦૫ થીતે શરે ૧૧૦ શુધી અને વાલમ ૩ જાને શ
 રે ૮૪ થીતે શરે ૧૮૬ શુધી, તથા વલી શરે ૪૧૦ નો.

હેલવીનો “ગાળના” નો શબ્દ વાંચે છે કે જેનો અરથ પુરુષનો થાય છે.

દીનદાર નરયોશતી આલને જાંણુ જોઈએય કે કેટલાએક શાહેઓ એક અગતનો શવાલ પુછે છે કે પેહલવી અથવા હુન્નવરશ ભાષા નરયોશતી ધરન સાથે શું શબ્દ રાખે છે? આજે શવાલનો ખોલાશો કરવાને હોતો ધણુજ અગતનો જાંણીએ છેઈએ. આપણાં નરયોશતીઆએ જાંણુ જોઈએય કે આપણા પાક જાંદ અવશતા, ઈજશને, વીશપરદ, વનદીદાદ, ખોરદેહ અવશતા, તથા બીજા કેટલાએક અવશતાઓનાં અરથો હુન્નવરશ અથવા પેહલવી ભાષાનો કીમિલા છે, તથા આપણા પવીતર મુકાંનો જેવાં કે આતશ બેહરાંન, દખનાઓ, ઈતીઆદી ઈતીઆદી, ચોઓ ની કીરીઆ નારગ તથા નરયોશતી ધરનને લગતી કીરી આઓનાં પુશતકો અથવા રવાઓતો હાલ આપણા નરયોશતીઆ પાશે જોણુદ છે કે જે પુશતકોનાં આધાર ઉપરથી લાખો રૂપીઆના ખરચો કરીને ધરનનાં મુકાંનો બાંધીઆ નો આવે છે તેઓની કીરીઆઓ અવશતા તથા પેહલવીનાં પુશતકો ઉપરથી કરોઆનો આવે છે તે ઉપરથી પેહલવી ભાષા આપણાં ધરન સાથે શબ્દ રાખે છે, અને તે પેહલવી ભાષાનાં શબ્દોનાં ભચચારો તથા વનચાંનો હાલી જમાનાનાં વખતનો વગર શનજવે કેટલાએક અંધોરનાં ઠોલાનાં શાહેઓ તથા અગત કરીને ઈઊરોપીઆં વીદીઆવાંનો શે મીટીક કાએદે પેહલવી શબ્દોનાં ભચચારો કરે છે તેથી અશ્લ પેહલવી શબ્દોનાં ખરા અરથનો નાશ કરે છે-તે વીશે વાંચનારી નરયોશતી આલનની ખાતરીને વાશતે આએ એક દાખલો હોતો નીચે લખી જણાવીએય, તે ઉપર મેહ રચાંનીની રાહ ઘેઆં પોહ્યાડુ.

મુંબઈનો પરખીઆત થએલો પુણાવાલો ડાક્ટર ખા રટીંગ હાઊગ ને ગહરશય પોતા વીશે હેવું ગુનાંન રાખે છે કે તેહનાં નેવો કામલ નંદ અવશતા તથા પેહલવી જુ બાંનનો હીનદોશયાનતો શું પણ ઈઝીરોપખંડનોખી કોઈ નથી, તે કામલ શખશની અકલનો નમુનો આએ ઠેકાંણે દેખારીએ છેઈએ તે ઊપર વાંચનારા શાહેખાએ વીચાર કરવો કે એ ક પેહલવી શખદનો શેનીટીક કાએદે ઊચચાર કરીને તે આ ખા પ્રકરાની મતલબનો કેહવો નાશ કીધીએ.

આપણા નરયોશતીઆને રોશનએ કે મુંબઈની નામ દાર શરકારની મદદથી પેહલવી અરદા વીરાફ નાંખાનો અંગરેજનો ઈશવી શને ૧૮૭૨ માં એ ડાં હાઊગે ને ત રજુનો કીધીએ કે ને ઊપર હેનો ઘણોજ થોડો ભરશે રા ખીએએ તેનો ડાં હાઊગે ને ભુલ કીધીએ તે અશલ પેહ લવી પ્રકરાનાં ઊચચારો ડાક્ટર હાઊગની રીતી પરખાંણે હેનો આએ ઠેકાંણે અંગરેજનો લખીને પછે ગુનરાતીના અરથ સાથે લખી નણાવીએય કે તે ઊપરથી વાંચનારી આલંમને મુનશપ્રી કરવાને બની આવે.

ડાં હાઊગ વાલો અશલ પ્રકરો અંગરેજ હરશેનો

તેહેના અંગરેજ તરજુમા શાયે. *

1. Va valman Viraf rai VII Akhtman yehevund
- 2 va valmanshan kola VII akhtmanan Viraf chigun neshman yehevund homand.

* નેવો ધી બુક આફ અરદા વીરાફ દશવુર હોશંગજી નમાશ જી તથા ડાં મારટીન હાઊગ, તથા મીં વેશટની મદદથી ઈશવી શને ૧૮૭૨ માં છપાઈએ તેહેને શરૂ ૮ મેનો બાબ ખીનો તથા શરૂ ૧૪૯ માં તેહેનો અંગરેજ તરજુમા.

ઉપલા શકરાના અંગરેજી અરથો.

1. And that Viraf had seven sisters, 2. And all those seven sisters were as wives of Viraf.

અશ્વલ પેહલવી શકરા ના આઝે અંગરેજી ભિચારો હાકર હાભિગની રીતી પરનાં છે તેહનાં ગુજરાતી ભિચારો રોનો:—

૧—૧ વલમન વીરાશ રાઝે ૭ અખતમન યઈહેવું નદ, ૨—૧ વલમનપાન કોલા ૭, અખતમનાં વીરાશ મીગુન નેપમન યઈહે વનદ હોમનદ.

ઉપલા પેહલવી શકરાના ગુજરાતી અરથો.

૧—અને તે વીરાશની સાત બહેનો હતી, ૨—અને તે બધી સાત બહેનો તે વીરાશની બઈરીઓ હતી.

ઉપલા પેહલવી શકરાનાં કેટલાએક શબ્દોનાં જે ભિચારો હાં હાભિગે કીધાછે તે ઘણાજ અશુદ્ધ તથા ગલતછે તે વીશિ હવે પછે ખોલાશો ભાગ બીજાનો કરશું, કાંકે હાલ હાં મમાણુ થાએછે તે શબ્દોને લીધે તે તકરાર મોકુફ રાખવી પડીછે.

હાં હાભિગે એ પેહલવી શકરાનાં જે અરથો કીધાછે તેને વાશતે આખ આરે કાંન કરીને તે ખોટા અરથને દેકા આપવાને ઇતિનાં ગરંથ કરતા હીરોટોરશની શાહાદત આ પછે કે પારણીઓનો બહેનની સાથે લગન કરતા હતા, અને દશતુર હોશંગજીએ જે ભાગો દુટ્ટા દાખલો આપેછે તેહનીબી વીરધ નજીને હાં હાભિગ હેવું શાયેત કરવા નાં ગેચ કે વીરાશ બહેનો સાથે પરણીઓ હતો; પણ દશતુર હોશંગજીનો દશતુરીને લાએકની એટલીબી નરશ નહીં ન લે કે હાં હાભિગને એટલોજ શવાલ કરતે કે નરથેશતી ધરમનાં શરનાં ગુજા એકથી બીજી બઈરી નહીં થાએ

અને બેઠેન સાથે લગન કધીબી નહીં કરાએ તાહારે વીરાઈ
 જેવા કાબેલ દશતુર જે ભલી દીનનો મોત્તેજો દેખારવાને
 પેલી નેહાનમો જાએ તે પોતાની બેઠેનો શાયે કેમ લગન
 કરે? ખેર, આએ કોકાંણે દશતુર હોશંગજીએ પોતાની અકલ
 ને દગો દીધો પણ ડાઁ હાઊગ જે દશતુર હોશંગજીનો ઊશ
 તાદ થાએ તથા નંદ અવશતા તથા પેહલવીનો પોતેજ કે
 હમ કે માહારા જેવો કાબેલ કોઈ નથી તાહારે હમારો શવા
 લ એછેકે શું ડાઁ હાઊગને અવશતાનું પ્રમાણ તથા નર
 થોશતીઓની ચાલચલણુબી માલમ નહીં હતી કે હાવો ઘે
 લો તથા બેહુંધો દાખલો આપેચ કે આએ વીરાઈ જેવા
 પવીતર દશતુરની સાત બેઠેનો હતી તેહની શાયે પોતે પર
 નીઓ; પણ એ અકલનાં દુશ્મનેને એટલીબી ખબર નથી
 કે નરથોશતી ધરમનું પવીતર પ્રમાણ શું છે? એતો ડાઁ
 હાઊગે શરીઓન એક ખોટું તોહોમત વીરાઈ જેવા દીનદા
 ર ઊપર સુકીઊચ.

ડાકટર હાઊગે ઊપલા પેહલવી પ્રકારનો ખોટો અરથ
 કરીઆ બાદ પોતાનાં લખાંણને ટેકો આપવા શાહ ઇલિનાંન
 ગરંથ કરતા હીરોડોટશની તવારીખ ઊપરથી શાહાદત આ
 પેચ કે આગલા ઇરાનીઓનો એ સ્વઈઓ હતો કે તેઓ
 પોતાની બેઠેન સાતે લગન કરતા હતા ! વાંચનારા દાંનેશમં
 દ શાહુઓએ જાંણવું જોઈએચ કે ઇરાનીઓને લગતી ત
 વારીખ હીરોડોટશે લખીછે તે કેટલેએક દરજે તદન ખોટી ત
 થા વગર પાચ્ચાનીછે તે વીશે નીચે લખેલી શાહાદત ઊપર
 થી વાંચનારી આલંમની ખાતરી થાશે.

હીરોડોટશ પોતાની તવારીખનો ઇરાની પાદશાહ અ
 થવા શેહેનશાહો શાહ લખેચ કે તેઓ જાહારે લડાઈ ઊપર
 જાતા હતા તાહારે પોતાનાં ઘોડાવાલાની મદદ માંગતા હ

તા ! હાલું ખોટું તથા ગલત લખાણ હીરોડોટસે પોતાની તવારીખનો લખવાને શરમીંદુ જેવું નથી ધારીત્રી, તેમજ ઈરાનીઓનો તે કટતો શત્રુ હતો તે ઊપરથી ઈરાનીઓ શાં એમની લખે કે તેઓ પોતાની બહેનો સાથે લગન કરતા હતા !! તો તેવાં ખોટાં લખવાનો તે અખીલાઈ શું કરવાને કરે, અને હાલી જનાંનાંનો ડાકટર હાઊગ જેવા ખાલી દેકો આપે તાહારે કેટલાએક મુરખો હાં કાંએ નહીં કેહું ?

હીરોડોટસ જે એમ લખેય કે આગલા ઈરાનીઓ લ ડાઈનો જતા હતા તાહારે ઘોડાવાલાની મદદ લેતા હતા તે લખાણ બીલકુલ ખોટું તથા હુશદની નજરથી લખેલું માલૂમ પડે છે. એ વીશે હોમો એક ખોતેબર શાહા દત એજ આપીએય કે ઈરાન શેહેરનો કેટલાએક ટુંગ રો તથા કોહો ઊપર ખીલા રોકી હરફની જે તખતીઓનો ઈરાનીઓ પોતાનાં હેવાલ કોતરાવી ગીઆછે તે મધે ઈરાની પાદશાઓએ જે જે પ્રતેહ ખેલવેલીછે તે મધેનાં લખાણનો જગે જગે લખેય કે હોરમનદની મદદ તથા અખશેશથી જે પ્રતેહ કીધીછે. એ ઊપરથી ઊધાડુ શામેત થાએછે કે હીરોડોટસે પોતાનાં પુશ્તકનો તદન ખોટુંજ એ રવી દીધુછે. આએ દાખલો હોમોએ જે આપીઓછે તે એ ક વીદીઆવાંન ઈજીરોપીઅન ધરશથનાં લખાણ ઊપરથી આ પીઓછે પણ અતરે લંનખાણ થાએ તે શખએ તેહનો શ દંનતર આખો પ્રકરો હોમોએ નથી લખીઓ. આએ શાહા દત ઊપરથી વધારે શામેતી એજ મલેય કે એ ઈજીનાંન ગરંથ કરતા ખોટું લખાણ કરવાને શરમાઓ નથી, હેવું છ તાં હાં હાઊગ તે શખશનોજ દાખલો આપેય એ કેહવું બેહુનધુછે, તે વીશે નેક વાંચનારાઓએ પોતેજ વીચાર ક

રવો. હાં હાજીગ પોતાનાં લખાણને દેકે આપવાને ખવેતવદ થનાં શબ્દ ભિપર આધાર રાખેછે, પણ પરથમનો હાં હાજીગ ખવેતવદથ શબ્દનો ખરો અરથ શનજીઓ નથી તે વા શતે હાં હાજીગને ધટેચ કે પરથમનો એ શબ્દનો ખરો અરથ શનજીવો જોઈએચ, અને પછે તે શબ્દનાં આધાર ભિપરથી શાહાદત આપવી જોઈએચ. ખવેતવદથ એ શબ્દ નો ખરો અરથ પેહડી દર પેહડી આએ પરમાણુ કરેછે કે ભાઈ બેહનનાં છોકરાંઓનાં લગન થાએછે, તેહની શગાઈને વાશતે એ શબ્દ વાપરેલોછે, પણ હાં હાજીગના લખીઆ પરમાણુનો એ શબ્દનો અરથ નથી થાતો, તે વાશતે હાં હાજીગ પોતાની મતલબને વાશતે હેવી રીતે અરથ કરવા માંગેચ તે કધીબી બંધ બેશવાનો નથી. એ શબ્દના ભિપર વધારે તકરાર હાલ કરવાને હેનો દરશત નથી ધારતા, પણ જે પેહલવી પ્રકરાનાં એક શબ્દનો ખરો અરથ હાં હાજીગ તથા દશતુરજ હોશંગજી શનજીઓ નથી તે વીશે નો ખોલાશો કરવાને હાલ તરત હેનો મુનાશેચ જાણીએચ કે જોઈ કરીને અશલ પ્રકરાનો મતલબ બરાબર માલમ પડે.

અશલ પેહલવી નાં આખા પ્રકરા મધે પ્રકરો બીજો જે છે તે ભિપર દશતુર હોશંગજી તથા ડાકટર હાજીગે જો બરાબર ધેઆંન પોંડ્યાડીજી હેતે તો હાવી માંએની કધીબી નહીં કરતે. એ પ્રકરા બીજા મધે જે શબ્દ... “કોલા” અથવા “કના” કરીને વાંચીઓછે તે ગલત. વાંચીઓછે, આએ ખેહલ ભિપર એ શબ્દ એ પરમાણુ નહીં વાંચવો હેતો. આપણાં શાહેઓ એ શબ્દનો ભિપર “કના” નો કરેછે તે કે દલેએક દરજજે બરાબરછે અને હાં હાજીગે શેમીટીક કા એક વાંચીઓછે તે બીલકુલ ગલતછે, પણ જો એ પેહલવી

શબ્દનો ડાઠ હાગે એરીઅંનોની ભાષાઓનાં કાએદા પર
 માંણે તથા કમપારેટીવ પ્રીલાલોજનાં કાએદા પરમાંણે
 ખરો ભિચાર કીધો હતે તો હાવું ગોતું નહીં ખાતે, કાંકે
 એ અશલ પેહલવી શબ્દનો ખરો ભિચાર આએ મેહ
 લ ભપર આએ પરમાંણે થાએછે; જેમકે:—“કનહુ” કનીક
 કનીય અથવા કનાઆ, હેની શામેતીનો હેનો એક માતેઅર
 દાખલો એ આપીએય કે “કુમારી” ને વાસતે આપણું જંદ
 અવશતાનો “કેનેક” અથવા “કએનીક” તથા “કનીય”
 કરીને શબ્દો આવેછે કે જેનો અરથ કુમારીનો થાએછે
 તે ભપરથી એ શબ્દ પેહલવીનો જનન લીધોછે. અને એ શ
 બ્દનો ખરો અરથ કનીઆ અથવા કુમારીનો થાએછે તેહને
 કેકાંણે ડાકટર હાગેગે શરવેનો જે અરથ કીધોછે તે ખોટોછે.
 જો ડાઠ હાગેગ તથા દશતુર હોશંગજીએ એ પેહલવી શ
 બ્દની ભિતપંનતી ભપર ઘેઆંન પોંહચાડીહી હતે તો હાવી
 ભુલ નહીં કરતે, અને અશલ પેહલવી ફકરાની ખરી નત
 લખનો નાશ નહીં કરતે. એ આખા પેહલવી ફકરાના ખ
 રા અરથો આએ પરમાંણે થાએછે.

અશલ પેહલવીનાં બે ફકરાનાં ગુજરાતી ભિચારો.

- ૧, ૫ વરમન વારાફ રાફ ૭ ખાદમન જાનુનદ.
- ૨, ૫ વરમનીપાંન કનેહુ ૭ ખાતમનાંન વીરાફ ચીગુન
 ને શમન જાનુનદ હુમનદ.

આએ ફકરાનો ગુજરાતી તરજુમો.

- ૧, અને તે વીરાફની શાત બેહનો હતી.
- ૨, અને વીરાફની તે સાત બેહનો શરવે કુમારી આર
 તો હતી.

ભપલા ફકરાનો કેટલાએક પેહલવીનાં શબ્દોનાં ભિચા

રો ડાઠ હાઊગે પોતાની રીતી પરનાંણે કીધાછે, તે ભિચારો હોના કયુલ નથી કરતા પણ હજારો વરસો થયાં ને પરનાંણે પેહડી દર પેહડી આપણા જુજરગો તથા નેઆગાંનો કરતા આવેછે તેજ પરનાંણે હોનાંએ ભિચારો કીધાછે. એજ પેહ લવી શકરાની અંદર “કનેહુ” નાં શબ્દ વીશેજ ડાઠ હાઊગે જુલ નથી કીધી પણ બીજો ને પેહલવાનો શબ્દ ‘નેશનન’ નો આવેલોછે તેહના અરથો એ જુદીજ રીતનાં થાએછે, પેહલો અરથ આરતનો તથા બીજો અરથ બાએડીનો થા એછે. હવે જો એ અરથ ઊપર ડાકટર હાઊગે ઘેઆંન પોંહ આડીજી હોતે તો એ જગોએ બાએડીનો અરથ નહી કરતે, અને આરતનો અરથ કરતે કાંકે આરત શબ્દ વાપડવાનું કારણ એછે કે અરદા વીરાણી ૭ બેહોના કુમારી આરતો હ તી. કુમારી છોકરીઆ નહી હતી-તે શબ્દથી પેહલવીનો કુમારી છોકરી તથા આરતનો એકજ શબ્દ આવેલોછે તેથી એ બોલની લગવી માંએની કરીઆ બાદ પેહલવી વાલા એ શોરતી માંએની વધારે જનજ પાડવાને વાશતે કુમારી આરત કરીને એ શબ્દનો બોલાશે કીધાછે, જેમકે અંગરે જી ભાષાનો “વેરજન” શબ્દનો અરથ “કુમારી” કરીને થાએછે પણ ગુજરાતી ભાષાનો “કુમારી છોકરી” અથવા “કુમારી આરત” હોવા ને શાધારણ શબ્દો મનેછે તેમ અંગરેજોનો નથી મલતા તેથી “વેરજન” નો શબ્દ આવે તા હારે હોવા શવાલ નાંખીઆનો આવે કે તે છોકરીછે કે આરતછે? તાહારે જો છોકરી હોએ તો છોકરી કરીને કેહેછે, અને આરત હોએતો આરત કેહેછે, તેમજ પેહલવી વાલા એ આરતને વાશતે “નેશનન” શબ્દ વાપરેલોછે કે તે કુમારી આરતો હતી. આએ બાબતનો ડાઠ હાઊગે જુલ કીધી પણ હમુને અન્ય લાગેઅ કે દશતુર હોશંગજીએ પણ કે

મ બુદ્ધ કીધી, કાંકે એવણને શારીરખે ખપરદે કે જે મેહલ
ઊપર જે બાલ વાપરવો પડેતો તેહની લગવી માએની કરી
આ બાદ શીરતી માએનીપર ઘેઆંન પોહઆડવું જોઈએ
કે તેથી હાવી ગણતી નહી થાએ.

આએ ઊપરથી વાંચનારા શાહુઆએ વીચાર કરવો કે
વીરાણી સાત બેહનો કુમારી આરતો હતી તેહ
ને કંકાણુ એ પેહલવી શબ્દ શેનીટીક કાએદે વાંચી
ને ડાઁ હાજીગે અશલ ખરી મતલબ કહેવો ઊલટાવી દીધી
છે તે વાશતે હમારો વીચાર એછે કે જે પેહલવી શબ્દોના
ઊચારો પેહડી દર પેહડી આપણાં બીઆગાહાંન તથા બુજ
રગો કરતા આવેઆચ તે ઊચારો ફરફાર નહી કરવા
જોઈએ જાંહાંવેર કે એરીઅંનોની ભાષાઓનાં પુખ્ત શબ્દો
આપણે મનમાંગતા મલી આવે તાંહાંવેર, કાંકે પેહલવી
ભાષાના વેચાકરણની જે રચનાછે તે નીરમલ એરીઅનો
નાં વચાકરણને મલતીછે તે વાશતે જો પેહલવી ભાષાનો મુ
કાએલો કરવો હોએતો એરીઅન ભાષાઓ શાયે કરવો વધારે
બેહતરછે, નહીતો આગલ ચાલતાં વધારે ખરાબી થાયે તે વા
શતે આપણાં ધરંમગુરુઓને ઘટેચ કે પોતાની પવીતર ભાષા
ઓનો અભીઆશ બરોબર કરીને પછે શેનીટીક અથવા બી
જી ભાષાઓનો અભીઆશ કરેતો શારં નહીતો કાંઈ વખત
પશ્તાવું પડશે. હજો આગલા શ્રાઓનો બોહું બોલેલા
છેઈએ કે પેહલવી જેવી કદીમ ભાષા ઊપર બોટું તોહોમત
મુકીઊછે તે વીશે આગલા શ્રાઓનો હજોએ જે જે દાખ
લાઓ આપીઆછે તે ઊપરથી દીનદાર જરથોશતીઓની
ખાતરી થાઈ હશે. આપણા જરથોશતીઓએ જાણવું જોઈએ
ચ કે એરીઅનોની ભાષાઓ હોતો પુરાતનછે કે પરથવીની
બીજી શરવે ભાષાનો પોતાનાં મુલ તતવો આપેલાછે કે જે
વીશેનાં દાખલાઓ ભાગ બીજાનો આપીઆનો આવશે.

દશતુરજીએ પેહલવી વચાકરણની પછવાડે શેની
 ટીક પેહલવી શબ્દ કોશ જે છપાવીછે તે મધે ઘણાએક
 શબ્દોની ઊત્પત્તી પોતે શ્રમજીઆ નથી તે વીશે આગલા
 શ્રાઓનો હિતોએ જે જે શબ્દો ઊપર તુકતેચીનીઓ કી
 ધીછે તે ઊપરથી દશતુરજીની પોતાની તથા વાંચનારી આલ
 મની વધારે ખાતરી થાશે અને હવે પછેનાં ભાગ બીજા
 વાલાં પુશ્તકનો તે શબ્દો બતલાવી આપીઆનો આવશે, કાંકે
 બીજા ભાષાઓનાં ટાઈપો બની નહીં આવીઆનાં શબ્દબથી
 આએ નાધલાં પુશ્તકનાં ભાગ પેહલાનો તે શબ્દો બત
 લાવાને બની નથી આવેલો અને તેજ શબ્દબને લીધે હિતો
 એ આગલા શ્રાઓનો ઇંજીરોપીઅંન તથા બીજા વીદીઆ
 વાનોનાં જે જે વીચારો આપવા કહેઆ હતા તેથી આપવાને
 બનીજી નથી તથા પેહલવીનાં વચાકરણ ઊપર જે મુન્નહંમત
 કીધીછે તે પણ પેહલવીનાં ટાઈપ નહીં મલીઆનાં શબ્દબથી
 ભાગ બીજાનાં અંદર છાપવાને મુલતવી રાખીજીછે, અને
 એ શવાએ એરીઅનોની ઘણીએક ભાષાઓનાં જે જે શબ્દ
 । શેનીટીક ભાષાઓનો આવેલાછે તે પણ ભાગ બીજાનો
 છપાવીઆનો આવશે—તે વખતે જાતેબર શાહાદતોથી દેખા
 ડી આપશું કે શેનીટીક ભાષાઓનો પાંચશોથી વધારે શબ્દ
 આપણા નંદ અવશતાનાં મલી આવેછે—તે વીશે તથા
 ગોની બીજા ભાષાઓનાં જે જે શબ્દો શેનીટીકનોએ
 કે કોશટક ભાગ બીજાનો જાપી જાહેર કરશું
 ગજીની તથા દાંનેશનંદ વાંચનારી આલમ
 રી થશે.

